

Västsvenska SOM-undersökningen 2023
Uppföljning av Vision Västra Götaland

[SOM-rapport nr 2024:45]

Innehåll

Rapportens bakgrund och syfte.....	1
1. Västra Götaland, invånarna och dess välbefinnande.....	2
Utbildning	7
Invånarnas välbefinnande	10
Oro	17
Sammanfattning	18
2. Demokrati och delaktighet.....	20
Nöjdhet med demokratin	20
Förtroende för politiker och beslutande organ.....	21
Upplevelse av att kunna påverka politiska beslut	24
Politiskt deltagande.....	27
Sammanfattning	29
3. Kultur och fritid	32
Kultur i regionen.....	32
Kultur- och fritidsvanor	37
Fokus på: Konsert och teater.....	39
Föreningsliv och engagemang	41
Internetvanor	44
Sammanfattning	46
4. Arbetsmarknad och arbetsliv	48
Arbetsmarknaden upplevs inte som något stort samhällsproblem.....	48
Större oro för arbetslöshet bland låginkomsttagare	51
Något mindre kritisk bedömning av regionens insatser för ökad sysselsättning	53
Distansarbete.....	55
Sammanfattning	59
5. Hälsa och sjukvård.....	61
Självskattad hälsa.....	61
Bedömningar av sjukvården i Västra Götaland	64
Sammanfattning	69
6. Infrastruktur	71
Bedömning av infrastrukturprojekt.....	73
Pendling och Kollektivtrafik i Västra Götaland.....	79
Sammanfattning	81
7. Miljö och hållbarhet.....	83
Sammanfattning	88
8. Slutdiskussion	89

Appendix.....	95
Information om den västsvenska SOM-undersökningen.....	95
Undersökningens upplägg.....	95
Svarsfrekvens och representativitet	96
Procentskattningar och felmarginaler	98
Referenser	99

Rapportens bakgrund och syfte

Visionen om ett gott liv i regionen uttrycks i Västra Götalandsregionens visionsdokument *Vision Västra Götaland – det goda livet*. Visionen, vilken antogs efter beslut i regionfullmäktige 2005, har tagits fram av Västra Götalandsregionen, kommunerna och andra intressenter så som högskolor och universitet, näringsliv, arbetsmarknadens organisationer och statliga organ. Visionen dikterar att fem fokusområden prioriteras: näringsliv, kompetens, infrastruktur och kommunikationer, kultur och hälsa. För att uppfylla visionen har bland annat en regional utvecklingsstrategi tagits fram, vilket utgörs av dokumentet *Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021–2030* (VG2030). Strategins övergripande mål tar ut en bäring i horisonten och läses: *Tillsammans gör vi Västra Götaland till ett föredöme för omställning till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle*. Utvecklingen i regionen ska genomsyras av långsiktiga prioriteringar om att stärka innovationskraften, bygga kompetens, öka inkludering och att knyta samman Västra Götaland.

Den här rapportens syfte är att utvärdera visionens efterlevnad utifrån ett invånarperspektiv med hjälp av årligen återkommande medborgarundersökningar. Rapporten baseras på den västsvenska SOM-undersökningen vilket är en årligt återkommande undersökning utförd av SOM-institutet vid Göteborgs universitet i samarbete med Västra Götalandsregionen. Den första utvärderingen av Västra Götalandsregionens visionsarbete presenterades 2009, vilket innebär att det finns goda förutsättningar att presentera långsiktiga trender och hur den årliga utvecklingen ser ut i regionen inom en mängd olika områden. Rapportens upplägg följer en tematisk indelning kring sju ämnen vilket avslutas med en generell slutdiskussion. Varje avsnitt i rapporten knyter an till och följer både upp den mer övergripande visionen men också den regionala utvecklingsstrategin.

1. Västra Götaland, invånarna och dess välbefinnande

Västra Götalands demografiska sammansättning ligger till grund för de analyser och slutsatser som presenteras i denna rapport. Information om hur befolkningsstrukturen ser ut och utvecklas är viktig kunskap när variation i vanor och attityder analyseras. Detta inledande kapitel har som syfte att ge en överblick över hur svarspersonerna i den västsvenska SOM-undersökningen fördelar sig över regionens delar, olika utbildningsnivåer, subjektiv klass, boendeområden och nationaliteter. Västra götalandensregionens utvecklingsstrategi består av ett antal långsiktiga prioriteringar och målsättningar som bland annat inbegriper att öka inkluderingen, bygga kompetens samt arbeta för ett jämlikt och öppet samhälle. Kapitlet redovisar fördelningen av attityder, vanor och bedömningar hos befolkningen i frågor som berör dessa prioriteringsområden, utifrån ett antal frågor som ställdes i den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Västra Götalandsregionen är indelad i fyra delregioner (tabell 1.1). När analyser görs på delregionnivå i Västra Götaland används befintliga indelningen av de olika kommunförbunden: Göteborgsregionen (inklusive Kungsbacka), Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodal.

Tabell 1.1 Delregioner i Västra Götaland

Göteborgsregionen	Sjuhärad	Skaraborg	Fyrbodal
Ale	Bollebygd	Essunga	Bengtsfors
Alingsås	Borås	Falköping	Dals-Ed
Göteborg	Herrljunga	Grästorps	Färgelanda
Härryda	Mark	Gullspång	Lysekil
Kungsbacka	Svenljunga	Götene	Mellerud
Kungälv	Tranemo	Hjo	Munkedal
Lerum	Ulricehamn	Karlsborg	Orust
Lilla Edet	Värgårda	Lidköping	Sotenäs
Mölnadal		Mariestad	Strömstad
Partille		Skara	Tanum
Stenungsund		Skövde	Trollhättan
Tjörn		Tibro	Uddevalla
Öckerö		Tidaholm	Vänersborg
		Töreboda	Åmål
		Vara	

Skillnader i befolkningsmängd mellan delregionerna är i sig ingen grund till variation vad gäller vanor och åsikter delregionerna emellan. Är däremot skillnaderna i befolkningens sammansättning stora och systematiska kan de förväntas påverka resultaten. För en fullständig metodredovisning för hur detta påverkar svarsmönster i 2023 års västsvenska SOM-undersökning se Andersson & Bergquist (2024).

Tabell 1.2 visar hur den totala befolkningmängden i Sverige, Västra Götaland respektive de fyra delregionerna har förändrats över tid. Av tabellen framgår att samtliga delregioner har genomgått en generell ökning i befolkningmängd sedan mätningarnas början 1998. Ökningen har emellertid varit som störst i Göteborgsregionen på 30 procent.

Tabell 1.2 Befolkningen i Sverige, Västra Götaland och de fyra kommunförbunden, 1998–2023 (antal)

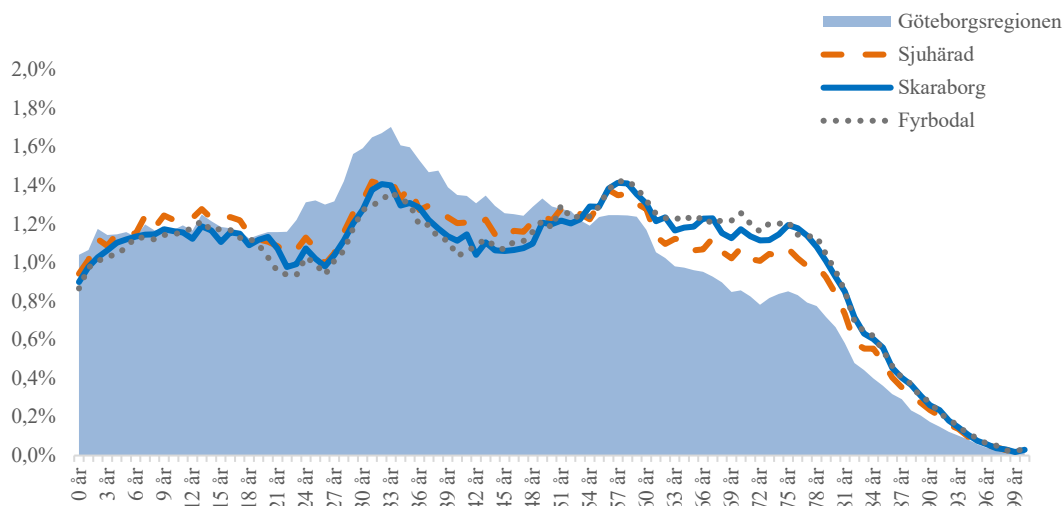
År	Sverige	Västra Götaland	Göteborgs- regionen	Sjuhärad	Skaraborg	Fyrbodals
1998	8 854 322	1 486 918	831 428	202 672	257 594	258 366
2000	8 882 792	1 494 641	844 802	202 809	254 756	257 387
2002	8 940 788	1 508 230	858 709	203 966	254 105	258 023
2004	9 011 392	1 521 895	872 155	205 016	255 109	258 311
2006	9 113 257	1 538 284	888 229	206 716	255 758	258 625
2008	9 256 347	1 558 130	906 691	208 522	256 234	259 359
2010	9 415 570	1 580 297	928 629	210 484	256 472	259 737
2012	9 555 893	1 600 447	947 575	212 276	256 955	260 427
2014	9 747 355	1 632 012	970 912	215 275	260 057	263 987
2015	9 851 017	1 648 682	982 360	217 326	261 803	266 337
2016	9 995 153	1 671 783	997 446	220 323	264 342	270 114
2017	10 120 242	1 690 782	1 012 569	222 543	265 950	271 706
2018	10 171 524	1 709 814	1 028 248	224 540	267 268	273 106
2019	10 327 589	1 725 881	1 041 850	226 086	268 462	273 878
2020	10 379 295	1 734 443	1 049 592	226 884	268 955	273 942
2021	10 452 326	1 744 859	1 058 278	228 306	269 771	273 805
2022	10 521 556	1 758 656	1 070 935	229 126	270 414	273 982
2023	10 551 707	1 767 016	1 080 980	229 166	269 847	272 676
Förändring 1998–2023	19,2%	18,8%	30,0%	13,1%	4,8%	5,5%

Kommentar: I Göteborgsregionen ingår även Kungsbacka kommun.

Källa: SCB (2024).

Figur 1.1 visar åldersfördelningen i de olika delregionerna i procentandelar för varje årskull andel av den totala befolkningen. Av figuren framgår att andelen invånare i arbetsför ålder är något högre i Göteborgsregionen jämfört med övriga delregioner, samtidigt som andelen invånare över 50 år är jämförelsevis lägre.

Figur 1.1 Befolkningsandel i varje årskull och delregion, Västra Götaland 2023 (procent)

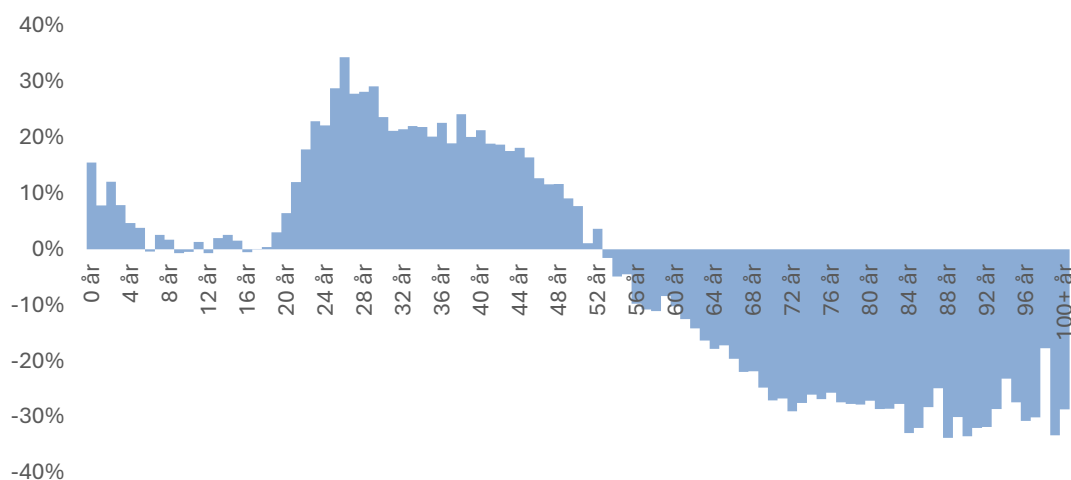

Kommentar: Figuren visar hur stor andel av befolkningen i de olika delregionerna varje årskull utgör. I faktiska tal är befolkningen 3,5 till 4,5 gånger större i Göteborgsregionen än i de övriga tre delregionerna.

Källa: SCB (2024).

Figur 1.2 visar hur stor andel av befolkningen i Göteborgsregionen varje årskull utgör, jämfört med motsvarande andel i Skaraborg, Sjuhärad och Fyrbodalen. Figuren visar en klar skillnad i åldersfördelning mellan Göteborgsregionen och övriga tre delregioner. Sammanlagt utgör 20–50-åringar omkring 43 procent av befolkningen i Göteborgsregionen jämfört med ett genomsnitt på 36 procent i de övriga delregionerna. Samtidigt utgör personer över 65 år i genomsnitt 24 procent av befolkningen i Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodalen, jämfört med dryga 18 procent i Göteborgsregionen.

Figur 1.2 Skillnad mellan Göteborgsregionen och Skaraborg/Sjuhärad/Fyrbodals i befolkningsandel för varje årskull, Västra Götaland 2023 (procent)

Kommentar: Positiva tal indikerar övervikt i befolkningsandel för Göteborgsregionen. Exempelvis har Göteborg fler i åldern 20–50.
Källa: SCB (2024).

Regionindelningen och befolkningsöversikten som hittills presenterats är baserad på registerdata. I den västsvenska SOM-undersökningen ombeds de svarande att på egen hand uppge i vilken typ av område de bor. I formuläret anges inga förtydliganden för vad som avses med de olika svarsalternativen på frågan med avseende på exempelvis befolkningsstorlek. Svaren delas in i fyra kategorier (tabell 1.3). Bland de svarande är det 14 procent som uppger sig bo på landsbygden, 20 procent bor i mindre tätorter, 32 procent i städer eller större tätorter och 34 procent anger Göteborg som boendeområde.

Tabell 1.3 Svarepersonernas boendeområde, Västra Götaland 2023 (procent och antal)

Ren landsbygd	Mindre tätort	Stad eller större tätort	Göteborg	Summa procent	Antal
14	20	32	34	100	2 413

Kommentar: Frågan lyder: *I vilken typ av område bor du?* Personer som svarat något av alternativen 'storstad, centralt', 'storstad, ytterområde/förort', 'stad eller större tätort, centralt' eller 'stad eller större tätort, ytterområde' och enligt urvalsdata bor i Göteborg har förts till kategori Göteborg. Procentbasen utgörs av dem som besvarat frågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Av de svarande är 91 procent själva uppväxta i Sverige (tabell 1.4). Nio procent uppger att de är uppväxta utanför Sverige och motsvarande siffra för de svarandes föräldrar är 16 procent. Det går därutöver att utläsa en viss skillnad vad gäller svarepersonernas nuvarande boendeområde respektive det område där de växte upp. Jämfört med frågan om svarepersonernas boendeområde (tabell 1.3) framgår exempelvis att andelen som idag bor på ren landsbygd är sju procentenheter lägre än de som vuxit upp på ren landsbygd.

Tabell 1.4 Svanspersonernas uppväxt, Västra Götaland 2023 (procent)

	Växt upp någonstans - själv	Växt upp någonstans – far	Växt upp någonstans - mor
Ren landsbygd i Sverige	21	28	29
Mindre tätort i Sverige	29	23	23
Stad eller större tätort i Sverige	19	17	17
Stockholm, Göteborg eller Malmö	22	16	15
Annat land i Norden	2	4	4
Annat land i Europa	4	7	7
Land utanför Europa	3	5	5
Summa procent	100	100	100
Antal	2 239	2 267	2 275

Kommentar: Frågan lyder: *Var någonstans har du, respektive din far och din mor, huvudsakligen vuxit upp?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Andel uppvuxna utanför Sverige innefattar de som vuxit upp i annat land i Norden, annat land i Europa eller annat land utanför Europa.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

I den västsvenska SOM-undersökningen 2023 uppger 91 procent av svanspersonerna att de är svenska medborgare och tre procent att de har dubbelt medborgarskap, varav ett är svenskt (tabell 1.5). Sex procent uppger att de är utländska medborgare och att de saknar ett svenskt medborgarskap. Andelen utländska medborgare är marginellt högre i Göteborgsregionen jämfört med övriga delregioner i Västra Götaland.

Tabell 1.5 Svanspersonernas medborgarskap, Västra Götaland 2023 (procent)

Medborgarskap	Västra Götaland	Göteborgsregionen	Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodalen
Svensk medborgare	91	90	94
Både svensk medborgare och medborgare i annat land	3	3	2
Medborgare i annat land	6	7	4
Summa procent	100	100	100
Antal	2 380	1 350	1 030

Kommentar: Frågan lyder: *Är du...?* Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Antalet utländska medborgare i delregionerna Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodalen är för litet för att säredovisas. I Göteborgsregionen ingår även Kungsbacka kommun.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Västra Götalandsregionens utvecklingsstrategi har en målsättning om att arbeta mot ett inkluderande samhälle där invånare har möjlighet att delta på jämlika villkor. En faktor som används i kartläggningen av denna målsättning är svanspersonernas subjektiva klasstillhörighet. Den subjektiva klasstillhörigheten hänger i hög grad samman med individers yrken och positioner på arbetsmarknaden (Karlsson, 2016). Respondenterna i den västsvenska SOM-undersökningen ombads svara på om deras nuvarande hem kan klassificeras som ett arbetarhem, jordbrukarhem, tjänstemannahem, högre tjänstemannahem eller företagarehem (tabell 1.6). En majoritet av de svarande, 56 procent, uppger sig ha vuxit upp i ett arbetarhem och en mindre andel, 41 procent, klassificerar sitt nuvarande hem på samma sätt. Jämfört med de 20 procent som uppger sig ha vuxit upp i tjänstemannahem är det nu en betydligt högre andel som uppger samma sak.

Tabell 1.6 Subjektiv klass, Västra Götaland 2023 (procent)

Subjektiv klass	Nuvarande hem	Uppväxthem
Arbetarhem	41	56
Jordbrukarhem	3	10
Tjänstemannahem	38	20
Högre tjänstemannahem	11	7
Företagarhem	7	7
Summa procent	100	100
Totalt antal	2 248	2 242

Kommentar: Frågan lyder: *Om du skulle beskriva ditt nuvarande hem vilket av nedanstående alternativ stämmer då bäst?* Samtliga alternativ redovisade. Procentbasen utgörs av dem som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Möjlighet till utbildning och tillgång till bostad är långsiktiga målsättningar som ingår i Västra Götalandsregionens utvecklingsstrategi. Förutsättningarna för att dessa målsättningar ska uppfyllas varierar mellan olika socioekonomiska områden. Inkomna svar från svars personer boende i Göteborgs Stad kommer i denna rapport analyseras efter den socioekonomiska resursstyrkan i det område som svars personerna är bosatta i. Indelningen bygger på kommunens primärområden och redovisas utifrån fyra kategorier: starka, medelstarka, medelsvaga och svaga områden, baserat på medelinkomst och andel som erhåller ekonomiskt bistånd i respektive primärområde. Tabell 1.7 redovisar hur fördelningen av svars personer boende i Göteborgs Stad ser ut mellan de fyra resursområdena. Tabellen visar att fördelningen mellan resursstarka, medelresursstarka och medelresurssvaga områden är förhållandevis jämn. Den lägsta andelen svarande bor i ett resurssvagt område.

Tabell 1.7 Svarspersonernas resursområde, Göteborgs Stad 2023 (procent och antal)

Resursstarka områden	Medelresursstarka områden	Medelresurssvaga områden	Resurssvaga områden	Summa procent	Antal
30	29	25	16	100	831

Kommentar: Indelningen bygger på primärområdena i Göteborgs Stad och baseras på respektive områdes medelinkomst och andel som erhåller ekonomiskt bistånd.

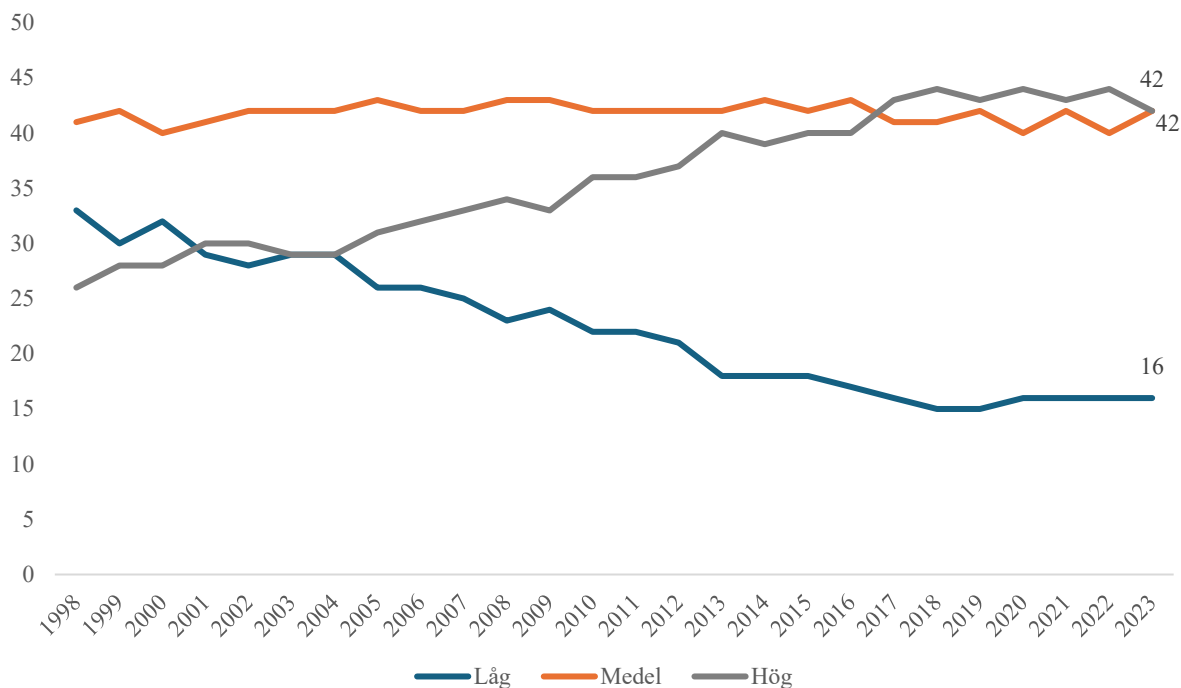
Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Utbildning

Utbildning används ofta som en indikator på ett lands humankapital, ett mått på kunskaper och färdigheter sedda som en ekonomisk resurs och hänger samman med bland annat hälsa, deltagande i samhället och möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden (Regeringskansliet, 2005). Forskning indikerar dessutom att en välfungerande skolverksamhet verkar kunna bidra till upprätthållandet av mellanmänsklig tillit, i synnerhet i områden med hög andel utrikesfödda (Rönnerstrand & Solevid, 2021). Att skapa förutsättningar för en jämlik utbildning oberoende av socioekonomisk status är en målsättning i Västra Götalandsregionens utvecklingsstrategi och en långsiktig prioritering är att öka möjligheten till livslångt lärande.

Andelen högutbildade – personer som har eller håller på att skaffa sig en universitets- eller högskoleutbildning – ligger på en relativt stabil nivå sedan några år tillbaka, vilket återspeglas i figur 1.3. Andelen med medelhög utbildning har legat stabilt kring 40 procent sedan mätningarnas början och andelen svarande med låg utbildning minskar stadigt. En majoritet av de svarande mellan 30 och 64 år har en hög utbildning.

Figur 1.3 Utbildningsnivå bland invånare 16–90 år, Västra Götaland 1998–2023 (procent)

Kommentar: Utbildning: *Låg*: max grundskola eller motsvarande obligatorisk skola. *Medel*: allt över grundskola men ej studier vid universitet/högskola, *Hög*: studier vid/examen (inklusive forskarutbildning) från högskola/universitet. Procentbasen utgörs av dem som besvarat frågan.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 1998–2023.

I Västra götalandensregionens rapport *Osvuret är bäst* (VGR Analys, 2023) redovisas statistik på utbildningsnivå i åldrarna 25 till 64 år. Här framgår att omkring 45 procent av de svarande i 25 till 64 års ålder har genomgått någon form av eftergymnasial utbildning så som yrkeshögskola, högskola eller universitet, ett resultat som återspeglas i den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Tabell 1.8 Utbildningsnivå i olika grupper, Sverige och Västra Götaland 2023 (procent)

	Låg	Medellåg	Medelhög	Hög	Summa procent	Antal svar
Sverige	14	28	23	35	100	11 703
Västra Götaland	16	28	22	34	100	2 375
Kön						
Kvinna	14	25	23	38	100	1 238
Man	18	33	21	28	100	1 129
Ålder						
16–29 år	11	47	14	28	100	332
30–49 år	5	24	18	53	100	653
50–64 år	7	32	30	31	100	551
65–85 år	32	23	23	22	100	839
Subjektiv klass						
Arbetarhem	23	40	20	17	100	915
Jordbrukarhem	41	24	22	13	100	72
Tjänstemannahem	7	20	24	49	100	852
Högre tjänstemannahem	6	13	17	64	100	246
Företagarhem	14	32	30	24	100	158
Delregion						
Göteborgsregionen	12	26	22	40	100	1 493
-Göteborg	11	21	22	46	100	783
-Resursstark	9	21	22	48	100	241
-Medelresursstark	6	19	22	53	100	223
-Medelresurssvag	10	19	25	46	100	194
-Resurssvag	23	31	19	27	100	123
Sjuhärad	23	34	18	25	100	287
Skaraborg	18	36	24	22	100	405
Fyrbodal	20	29	25	26	100	334

Kommentar: *Lågutbildad* - ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellågutbildad* – studier eller examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhögutbildad* - eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *högutbildad* – examen (inkl. forskarutbildning) från högskola/universitet. Procentbasen utgörs av dem som besvarat frågan. I Göteborgsregionen ingår även Kungsbacka kommun.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2023 samt Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Tabell 1.8 visar fördelningen av de svarandes utbildningsnivå. En bra bit över hälften av de kvinnliga svarande uppger sig ha fullgjort en hög eller medelhög utbildning. Motsvarande siffror är klart lägre bland männen. Andelen högutbildade är som högst bland de som uppgett att de har vuxit upp i ett högre tjänstemannahem. Lägst andel högutbildade på 13 procent återfinns bland de som vuxit upp i jordbrukarhem. Det finns en tydlig skillnad mellan Göteborgsregionen och tre övriga delregioner, där andelen med hög eller medelhög utbildning är mellan 11 och 19 procentenheter lägre.

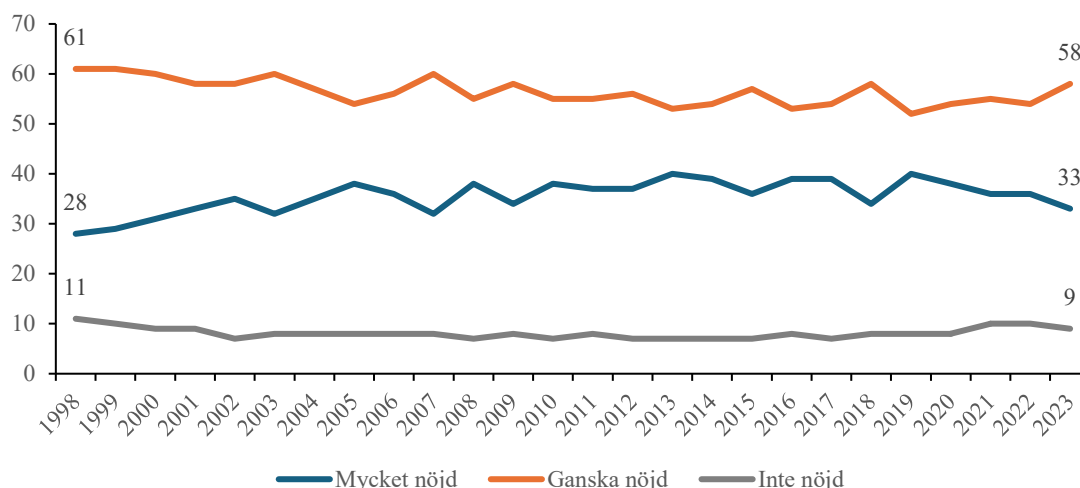
Ett centralt inslag i Västra Götalandsregionens utvecklingsstrategi är att genom tidiga insatser stärka barn och ungas förutsättningar till att klara skolgången. Likvärdigheten i den svenska skolan har samtidigt kommit att ifrågasättas allt mer under de senaste åren. Trost att det generella förtroendet för grundskolan stadigt ökar finns det en stor andel av befolkningen som anser att skolans kvalitet under senare år har genomgått en försämring (Lindblad m.fl., 2022). En faktor som kan påverka utbildningsnivån är den växande andelen unga som inte går ur grundskolan med godkända betyg, något som i sin tur är tydligt koncentrerat till ett mindre antal skolor (VGR Analys, 2020). Ökande skillnader i skolresultat är i huvudsak en effekt av både bostads- och skolsegregation (Holmlund m.fl., 2020).

Utbildningsnivån i Göteborgs Stad skiljer sig signifikant åt beroende på om den svarande bor i ett resursstarkt- respektive svagt område¹. Andelen högutbildade är som högst i medelresursstarka områden, vilket i sin tur är drygt 25 procentenheter högre jämfört med områden klassificerade som resurssvaga.

Invånarnas välbefinnande

Den västsvenska SOM-undersökningen mäter invånarnas allmänna livstillfredsställelse genom att ställa frågan om hur nöjda de på det hela taget är med sina liv. Figur 1.4 visar fördelningen av de olika svarsalternativen från 1998 fram till 2023. Sett till det stora hela är regionens invånare fortsatt nöjda med sina liv och andelen nöjda ligger på en relativt stabil nivå över de år frågan har mätts i den västsvenska SOM-undersökningen. Över tid kan man se en liten minskning i andelen som är ganska nöjda med livet från 61 procent i slutet på 1990 talet till 58 procent i 2023 års undersökning. Andelen som är mycket nöjda med livet under samma period ökat från 28 till 33 procent.

Figur 1.4 Livstillfredsställelse, Västra Götaland 1998–2023 (procent)

Kommentar: Frågan lyder 'Hur nöjd är du på det hela taget med det liv du lever?'. Svarsalternativen är 'mycket nöjd', 'ganska nöjd', 'inte särskilt nöjd' och 'inte alls nöjd'. I kolumnen 'inte nöjd' redovisas andelarna 'inte särskilt nöjd' och 'inte alls nöjd'. Procentbasen utgörs av dem som besvarat frågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1998–2023.

Bland gruppen unga har nöjdheten minskat något under senare år, vilket redovisas i tabell 1.9. Detta skulle bland annat kunna härledas till en något senare etablering på bostads- och arbetsmarknaden (VGR Analys, 2020). Andelen som uppger sig inte vara nöjda med livet är drygt 10 procentenheter högre hos den yngsta åldersgruppen jämfört med den allra äldsta.

Boende i resurssvaga områden, låginkomsttagare och svarande uppvuxna i arbetarhem är i lägre grad nöjda med sina liv (tabell 1.9). Bland de som i störst utsträckning uppger sig vara mycket nöjda återfinns personer hemmahörande i högre tjänstemannahem, höginkomsttagare och boende i resursstarka områden. Skillnaden i nöjdhet är förhållandevis stor mellan Göteborgs Stads olika socioekonomiska områden och andelen som uppger sig vara mycket

¹ Chi-2 test med p-värde <000.

nöjda med livet är omkring 20 procentenheter högre för svarande som bor i ett resursstarkt område, jämfört med dem som bor i ett resurssvagt område. Skillnaden är statistiskt säkerställd².

Tabell 1.9 Livstillfredsställelse, Västra Götaland 2023 (procent och antal)

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte nöjd	Summa procent	Antal svar
Västra Götaland	33	58	9	100	2 382
Kön					
Kvinna	34	57	9	100	1 240
Man	32	58	10	100	1 134
Ålder					
16–29 år	32	51	17	100	339
30–49 år	31	58	11	100	660
50–64 år	31	59	10	100	553
65–85 år	38	57	5	100	830
Subjektiv klass					
Arbetarhem	28	59	13	100	903
Jordbrukarhem	32	60	8	100	72
Tjänstemannahem	34	61	5	100	849
Högre tjänstemannahem	46	47	7	100	243
Företagarhem	44	46	10	100	157
Månadsinkomst					
Max 14 999	30	52	18	100	440
Mellan 15 000 och 24 999	34	57	9	100	474
Mellan 25 000 och 34 999	29	63	8	100	484
Mellan 35 000 och 44 999	35	59	6	100	449
Minst 45 000	41	55	4	100	429
Delregion					
Göteborgsregionen	34	56	10	100	1 492
-Göteborg	33	56	11	100	782
-Resursstark	41	52	7	100	243
-Medelresursstark	35	54	11	100	222
-Medelresurssvag	26	63	11	100	194
-Resurssvag	23	60	17	100	121
Sjuhärad	37	56	7	100	285
Skaraborg	32	59	9	100	410
Fyrbodal	33	58	9	100	337

Kommentar: För frågans lydelse se figur 1.4. Procentbasen utgörs av dem som besvarat frågan. I Göteborgsregionen ingår även Kungsbacka kommun.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

En långsiktig prioritering i Västra götalandensregionens utvecklingsstrategi är att arbeta för en stärkt sammanhållning och ökad tillit invånare emellan. Tabell 1.10 redogör för faktorer som på olika sätt kan knytas an till detta prioriteringsmål. I den västsvenska SOM-undersökningen

² ANOVA med p-värde <000

tillfrågas västsvenskarna huruvida de upplever att deras liv är i balans, om de lever ett meningsfullt liv, i vilken utsträckning de känner sig ensamma samt om de upplever att de har någon de kan få hjälp av vid praktiska problem eller sjukdom. Sammantaget framgår att en klar majoritet sällan känner sig ensamma och att de upplever livet som meningsfullt. En ytterligare majoritet uppger att det finns någon som kan hjälpa dem vid praktiska problem eller om de skulle bli sjuka. Andelen som helt och hållet instämmer i att deras liv är i balans är lägre än övriga påståenden.

Tabell 1.10 Påståenden om livet, Västra Götaland 2023 (procent)

	Stämmer helt	Stämmer ganska bra	Stämmer inte särskilt bra	Stämmer inte alls	Summa procent	Antal svar
Jag upplever att mitt liv är i balans	26	55	16	3	100	2 361
Mitt liv är meningsfullt	42	47	9	2	100	2 350
Jag känner mig sällan ensam	43	41	12	4	100	2 354
Jag har någon jag kan få hjälp av vid praktiska problem	61	32	5	2	100	2 360
Jag har någon jag kan få hjälp av om jag är sjuk	68	26	4	2	100	2 368

Kommentar: Frågan lyder 'I vilken utsträckning stämmer följande påståenden in på ditt liv?'. Svartalternativen framgår av tabellen. Procentbasen utgörs av dem som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Tabell 1.11 redogör för svarsfördelningen av påståendet om huruvida de svarandes liv är meningsfullt i olika grupper. De som identifierar sitt hem som arbetarhem stämmer i lägst grad in i påståendet om att livet är meningsfullt. Inom denna grupp uppger sig 85 procent ha ett meningsfullt liv, vilket kan jämföras med svarande i gruppen högre tjänstemannahem, vars motsvarande siffra är 94 procent.

Vidare går en viss åldersskillnad att notera bland de svarande. I den yngsta åldersgruppen är andelen som upplever sitt liv som meningsfullt omkring tio procentenheter lägre än övriga åldersgrupper. Andelen låginkomsttagare som stämmer in i påståendet är även den jämförelsevis lägre - 81 procent upplever livet som meningsfullt medan motsvarande andel hos höginkomsttagare är 15 procentenheter högre. Störst är skillnaden mellan de som uppger att de är nöjda med livet jämfört med dem som inte är det.

Tabell 1.11 Meningsfullhet i livet, Västra Götaland 2023 (procent och antal svar)

	Stämmer helt	Stämmer ganska bra	Stämmer inte särskilt bra	Stämmer inte alls	Summa procent	Antal svar
Samtliga	42	47	9	2	100	2 350
Kön						
Kvinna	43	47	9	1	100	1 228
Man	40	48	9	3	100	1 114
Ålder						
16–29 år	40	40	15	5	100	334
30–49 år	44	46	8	2	100	654
50–64 år	41	48	9	2	100	546
65–85 år	41	51	7	1	100	816
Subjektiv klass						
Arbetarhem	35	50	11	4	100	890
Jordbrukarhem	43	50	7	0	100	68
Tjänstemannahem	43	48	8	1	100	847
Högre tjänstemannahem	62	32	5	1	100	240
Företagarhem	45	45	7	3	100	152
Månadsinkomst						
Max 14 999	35	46	15	4	100	433
Mellan 15 000 och 24 999	37	52	9	2	100	467
Mellan 25 000 och 34 999	38	51	9	2	100	478
Mellan 35 000 och 44 999	49	43	6	2	100	445
Mer än 45 000	52	44	4	0	100	430
Delregion						
Göteborgsregionen	42	47	9	2	100	1 475
-Göteborg	39	48	10	3	100	771
-Resursstark	48	46	5	1	100	240
-Medelresursstark	43	43	12	2	100	221
-Medelresurssvag	30	54	13	3	100	194
-Resurssvag	29	55	9	7	100	115
Sjuhärad	42	49	8	1	100	285
Skaraborg	43	46	9	2	100	403
Fyrbodol	44	46	8	2	100	327
Livstillfredsställelse						
Nöjd med livet	45	48	6	1	100	2 113
Inte nöjd med livet	8	32	40	20	100	211

Kommentar: Frågan lyder 'I vilken utsträckning stämmer följande påståenden in på ditt liv? – Mitt liv är meningsfullt.' Svarsalternativen framgår av tabellen. Procentbasen utgörs av dem som besvarat delfrågan. I Göteborgsregionen ingår även Kungsbacka kommun.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

För att få fram en heltäckande bild av invånarnas livstillfredsställelse ombads respondenterna i den västsvenska SOM-undersökningen reflektera kring i vilken utsträckning de under den senaste veckan gjort något intressant, känt sig stolta, bestämt över sin egen tid och blivit väl behandlade av andra. Dessa fyra faktorer är starkt kopplade till upplevelsen av meningsfullhet och sägs därtill utgöra en förklarande faktor för livstillfredsställelse, även vid kontroll för utbildning, kön och ålder. Känslan av meningsfullhet i vardagen har dessutom visat sig ha en större effekt på livstillfredsställelsen hos människor som befinner sig i arbetslöshet (VGR Analys, 2019b).

Det påstående som flest respondenter i mycket stor utsträckning kan instämna i är att ha *blivit väl behandlad av andra* (tabell 1.12). Något färre upplever att de i mycket stor utsträckning kunnat bestämma över sin egen tid. Andelen som inte alls eller i ganska liten utsträckning gjort intressanta saker, känt sig stolta, bestämt över sin egen tid eller blivit väl behandlade av andra varierar mellan åtta och 38 procent.

Tabell 1.12 Om du tänker tillbaka på den senaste veckan, i vilken utsträckning har du:

	Inte alls	I ganska liten utsträckning	I ganska stor utsträckning	I mycket stor utsträckning	Summa procent	Antal svar
Lärt dig något eller gjort något intressant	6	32	44	18	100	2 350
Känt dig stolt över något du gjort	6	26	50	18	100	2 347
Kunnat bestämma över din egen tid	2	16	48	34	100	2 347
Blivit väl behandlad av andra	2	6	50	42	100	2 347

Kommentar: Frågan lyder 'Om du tänker tillbaka på den senaste veckan, i vilken utsträckning har du:'. Svarsalternativen framgår av tabellen. Procentbasen utgörs av dem som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Att lära sig eller göra något intressant är vanligast förekommande i de yngsta åldersgrupperna, medan den äldsta åldersgruppen i lägre grad uppger samma sak (tabell 1.13). Pensionärerna uppger å andra sidan i större utsträckning att de kunnat bestämma över sin egen tid samt att de blivit väl behandlade av andra.

Tabell 1.13 Påståenden om den senaste veckan, Västra Götaland 2023 (andel i ganska eller mycket stor utsträckning i procent)

	Lärt dig något eller gjort något intressant	Känt dig stolt över något du gjort	Kunnat bestämma över din egen tid	Blivit väl behandlad av andra	Minsta antal svar
Samtliga	62	68	82	92	2 347
Kön					
Kvinna	62	70	81	93	1 222
Man	60	66	81	91	1 113
Ålder					
16–29 år	68	63	75	86	328
30–49 år	68	74	73	92	647
50–64 år	64	73	81	92	547
65–85 år	51	62	90	94	816
Subjektiv klass					
Arbetarhem	52	62	79	90	895
Jordbrukarhem	48	62	84	91	67
Tjänstemannahem	68	72	82	97	841
Högre tjänstemannahem	80	82	83	96	238
Företagarhem	67	75	86	89	156
Månadsinkomst					
Max 14 999	55	59	83	88	437
Mellan 15 000 och 24 999	52	62	85	91	469
Mellan 25 000 och 34 999	58	69	75	91	473
Mellan 35 000 och 44 999	69	76	79	95	444
Mer än 45 000	75	78	83	96	425
Delregion					
Göteborgsregionen	63	69	80	93	1 472
-Göteborg	64	69	81	91	770
-Resursstark	68	74	83	94	240
-Medelresursstark	67	66	79	93	219
-Medelresurssvag	60	69	82	89	191
-Resurssvag	57	63	77	87	118
Sjuhärad	60	71	86	92	284
Skaraborg	57	63	80	91	399
Fyrbodalsregionen	59	68	82	93	329
Livstillfredsställelse					
Nöjd med livet	42	38	68	72	212
Inte nöjd med livet	63	71	82	94	2 105

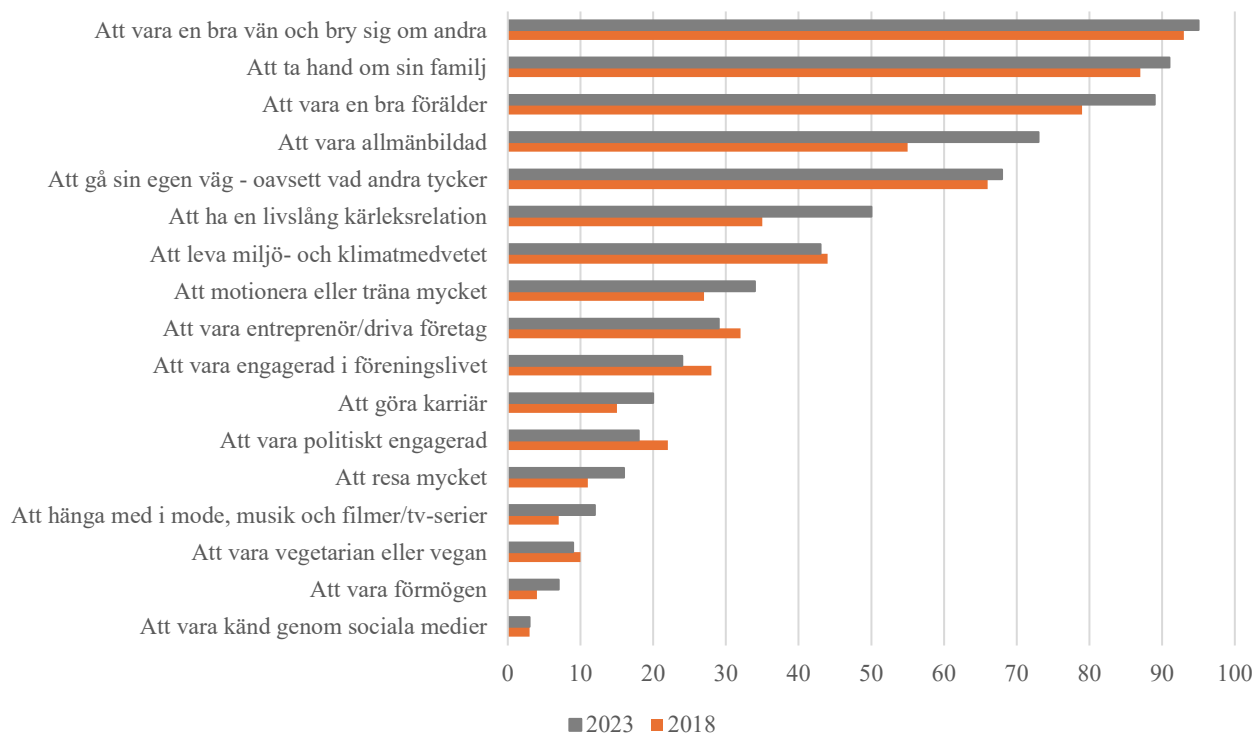
Kommentar: Frågan lyder 'Om du tänker tillbaka på den senaste veckan, i vilken utsträckning har du'. Tabellen redovisar andelen som uppger att påståendena i ganska eller mycket stor utsträckning stämmer. Procentbasen utgörs av dem som besvarat respektive delfråga. I Göteborgsregionen ingår även Kungälv kommun.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Personer från högre tjänstemannahem utmärker sig genom att i högst grad uppge att de lärt sig/gjort något intressant och känt sig stolta över något som de gjort den senaste veckan. Svarande i företagarhem uppger i högst utsträckning att de kunnat bestämma över sin egen tid och respondenter boendes i arbetarhem uppger i lägst utsträckning detsamma. Svarspersoner boende i Göteborgsregionen och Sjuhärad uppger i högst utsträckning att de gjort eller lärt sig något intressant. Vidare varierar svaren på samtliga fyra påståenden beroende på den ekonomiska resursstyrkan i de svarandes bostadsområde (Göteborgs Stad). Svarande som uppger att de inte är nöjda med livet sticker ut vad gäller påståendet om att ha blivit väl behandlad av andra. Inom denna grupp instämmer 72 procent att i de i ganska eller mycket stor utsträckning har blivit väl behandlade av andra.

Nedan redovisas en fråga som ställdes i den västsvenska SOM-undersökningen 2018 och 2023 års och som handlar om vilka egenskaper invånarna respekterar hos andra. Figur 1.5 visar att egenskaper som rör vänskap och familjeliv är fortsatt klart viktigast för majoriteten av de svarande. Att vara aktiv i föreningslivet eller inom politiken samt att driva företag har gått tillbaka något sedan senaste mätningen, medan allmänbildning, livslånga kärleksrelationer och att vara en bra förälder har fått en tydligare plats på agendan.

Figur 1.5 Respekterade egenskaper, Västra Götaland 2018 och 2023 (procent)

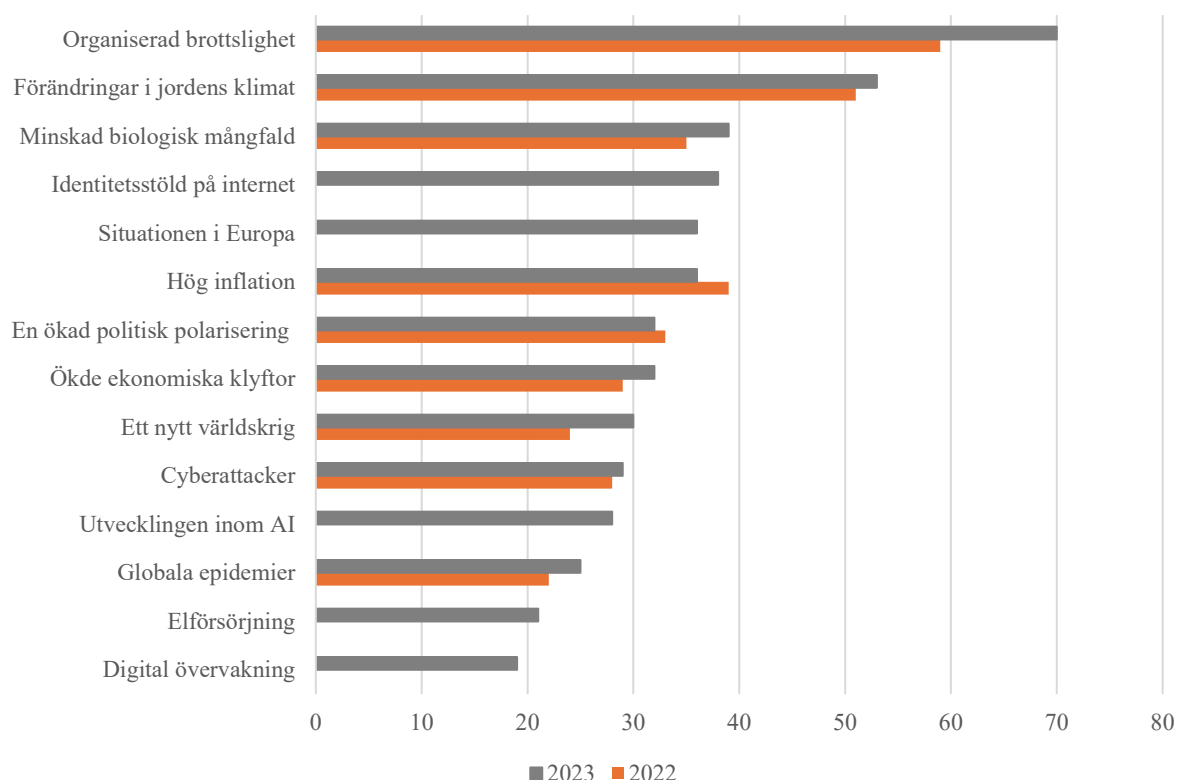

Kommentar: Frågan lyder: *Vilka egenskaper hos andra gör att du respekterar dem extra mycket?* Svarsalternativen framgår av tabellen. Procentbasen utgörs av dem som besvarat fråga. Minsta antal svarspersoner är 2 313.
Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2018 och 2023.

Oro

Slutligen redovisas en översikt över frågor som i olika grad uppges oroas regionens invånare. Figur 1.6 visar andelen som i den västsvenska SOM-undersökningen 2022 och 2023 uppgav sig vara mycket oroliga för ett antal olika potentiella orosmoment. Under 2023 var västsvensarna som mest oroliga för organiserad brottslighet följt av förändringar i jordens klimat och minskad biologisk mångfald. I samtliga av dessa fall har andelen mycket oroliga ökat sedan 2022. Störst ökning står den organiserade brottsligheten för. Oron för hög inflation och en ökad politisk polarisering har minskat något sedan föregående mätning och minst oroande 2023 upplevdes digital övervakning, elförsörjning och globala epidemier.

Figur 1.6 Orosbedömningar inför framtiden, Västra Götaland 2022 och 2023 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Om du ser till läget idag, hur oroande upplever du själv följande inför framtiden?* Svartalternativen är: *Mycket oroande, ganska oroande, inte särskilt oroande, inte alls oroande*. Figuren visar andelen som har svarat *Mycket oroande*. Procentbasen utgörs av dem som besvarat respektive delfråga. Minsta antal svarspersoner är 2 328.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2022 och 2023.

Sammanfattning

Invånarna

Information om sammansättningen av de svarande i den Västsvenska SOM-undersökningen 2023 tillsammans med statistik från SCB är viktiga underlag att ha med sig för att tolka resultaten som presenteras i rapporten. Göteborgsregionen har en betydligt högre andel invånare i arbetsför ålder jämfört med övriga delregioner, vilket påverkar både servicebehov och skatteintäkter. Drygt två tredjedelar av de svarande är antingen bosatta i en stad/större tätort, eller i Göteborg.

En målsättning i Västra götalandregionens utvecklingsstrategi är att skapa förutsättningar för en jämlik utbildning, oavsett var i regionen man bor. Andelen högutbildade skiljer sig dock åt mellan olika grupper och störst skillnad återfinns mellan medelresursstarka respektive resurssvaga boendeområden. Personer hemmahörande i medelresursstarka områden är betydligt mer sannolika att uppnå en högre utbildning jämfört med personer som bor i ett resurssvagt område, samtidigt som utbildningsnivån bland övriga resursområden är förhållandevis jämn. Skillnaden i utbildningsgrad är även tydlig mellan Göteborgsregionen och tre övriga delregioner. Utbildningsgapet mellan kvinnor och män kvarstår och män uppnår i lägre utsträckning en hög utbildningsnivå.

Välbefinnande

Invånarnas välbefinnande redovisas utifrån tre områden. Inledningsvis redovisas den allmänna livstillfredsställelsen på aggregerad nivå över tid och i grupper 2023. Sett över tid ligger livstillfredsställelsen på en förhållandevis mycket stabil nivå. Mest nöjda med sina liv 2023 är svarande hemmahörande i högre tjänstemannahem och höginkomsttagare. Andelen unga som uppger sig vara nöjda med sina liv har under senare mätningar genomgått en minskning och svarspersoner i den yngsta åldersgruppen uppger sig i lägre grad vara ganska eller mycket nöjda med livet. Skillnaden i livstillfredsställelse mellan resursstarka- respektive svaga områden i Göteborg är fortsatt förhållandevis stor.

Vad gäller frågan om huruvida invånarna lever ett meningsfullt liv visar resultaten liknande tendenser som frågan om den allmänna livstillfredsställelsen. Gruppen som inte är nöjda med sina liv håller i lägst grad med om påståendet om att deras liv är meningsfulla. Övriga grupper som utmärker sig genom att i lägst utsträckning instämna i att de lever ett meningsfullt liv är unga, boende i arbetarhem samt låginkomsttagare. Vidare ser livet den senaste veckan olika ut för olika grupper i det västsvenska samhället. Invånare som befinner sig mitt i livet uttrycker en hög grad av stolthet över saker de har åstadkommit, men brist på tid. Svarande i pensionärsåldern uppger sig tvärtom i hög utsträckning kunna bestämma över sin egen tid, samt att de har blivit väl behandlade av andra. Personer i gruppen högre tjänstemannahem sticker ut genom att i högst grad uppge att de lärt sig eller gjort något intressant och känt sig stolta över något de gjort. Motsatt mönster går att utläsa bland svarande från jordbrukar- och arbetarhem.

Sett till Västra Götalandregionens målsättning om en stärkt sammanhållning och

mellanmänsklig tillit i samhället visar resultaten att en klar majoritet av invånarna upplever sig ha någon som kan hjälpa dem vid sjukdom eller praktiska problem. En övervägande andel uppger att de sällan känner sig ensamma. De egenskaper invånarna i Västra Götaland respekterar mest hos andra är framför allt centrerade till familj och nära relationer. Allmänbildning, föräldraskap och livslånga kärleksrelationer ligger betydligt högre i kurs idag jämfört med mätningen 2018. En motsatt utveckling syns när det kommer till politiskt engagemang, entreprenörskap och att vara aktiv i föreningslivet.

Oro

Invånarna i Västra Götaland känner oro inför organiserad brottslighet, förändringar i jordens klimat samt minskad biologisk mångfald. Den organiserade brottsligheten är vad som genererat störst ökning av andelen mycket oroliga sedan föregående mätning. Den oro för hög inflation som kunde utläsas i fjol har nu gått tillbaka något och digital övervakning, elförsörjning och globala epidemier ligger längst ner på listan över orosmoment hos invånarna.

2. Demokrati och delaktighet

En välfungerande demokrati kräver att medborgarna har förtroende för demokratin som idé, för politikerna som arbetar inom ramen för systemet, samt för de politiska institutionerna (Easton, 1975). I detta kapitel presenterar vi hur invånare i Västra Götaland uppfattar dessa grundläggande element i demokratin. Vi börjar med att redovisa hur nöjda invånarna är med demokratin, deras förtroende för politiker och hur bra de anser att politikerna utför sina uppgifter. Sedan går vi vidare till att granska västsvenskarnas åsikter om möjligheterna att påverka politiska beslut, och om det finns några skillnader i syn på demokratis grundprinciper beroende på var i regionen de bor. Kapitlet avslutas med en översikt över politiskt engagemang i form av politiskt intresse och hur ofta invånare i Västra Götaland diskuterar politik.

Nöjdhet med demokratin

För att ett demokratiskt samhälle ska fungera optimalt är det essentiellt att medborgarna känner förtroende för och anser att det demokratiska systemet är legitimt. Medborgarnas nöjdhet med demokratin kan ses som ett omdöme om demokratis effektivitet och funktionalitet (Linde & Ekman, 2003). I den västsvenska SOM-undersökningen mäts nöjdheten med demokratin genom frågeformuleringen *Allmänt sett, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i*. Frågan mäts på olika nivåer: EU, Sverige, Västra Götalandsregionen samt kommunen.

I tabell 2.1 redovisas resultaten av nöjdheten med demokratin på de olika nivåerna. I likhet med föregående år får bedömningen av demokratin i Sverige högst andel nöjda följt av bedömningen av demokratin i kommunen, därefter Västra Götaland och sist EU. Det är fler som är nöjda än inte nöjda med demokratin på alla nivåer. Andelen nöjda med demokratin i EU har ökat mycket de senaste åren, från 36 procent 2016 till 63 procent 2022. I 2023 års mätning kan vi se en viss minskning i nöjdhet, 55 procent har svarat att de är nöjda med demokratin i EU, vilket är 8 procentenheter lägre än 2022. En liknande minskning av nöjdhet med demokratin i EU kan noteras i den nationella SOM-undersökningen 2023.

Tabell 2.1 Nöjd med demokratin i EU, Sverige, Västra Götalandsregionen respektive hemkommunen, Västra Götaland 2023 (procent)

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte särskilt nöjd	Inte alls nöjd	Summa procent	Antal svar
EU	4	51	37	8	100	2 353
Sverige	12	55	26	7	100	2 369
Västra Götalandsregionen	8	56	29	7	100	2 326
Kommunen där du bor	10	56	26	8	100	2 340

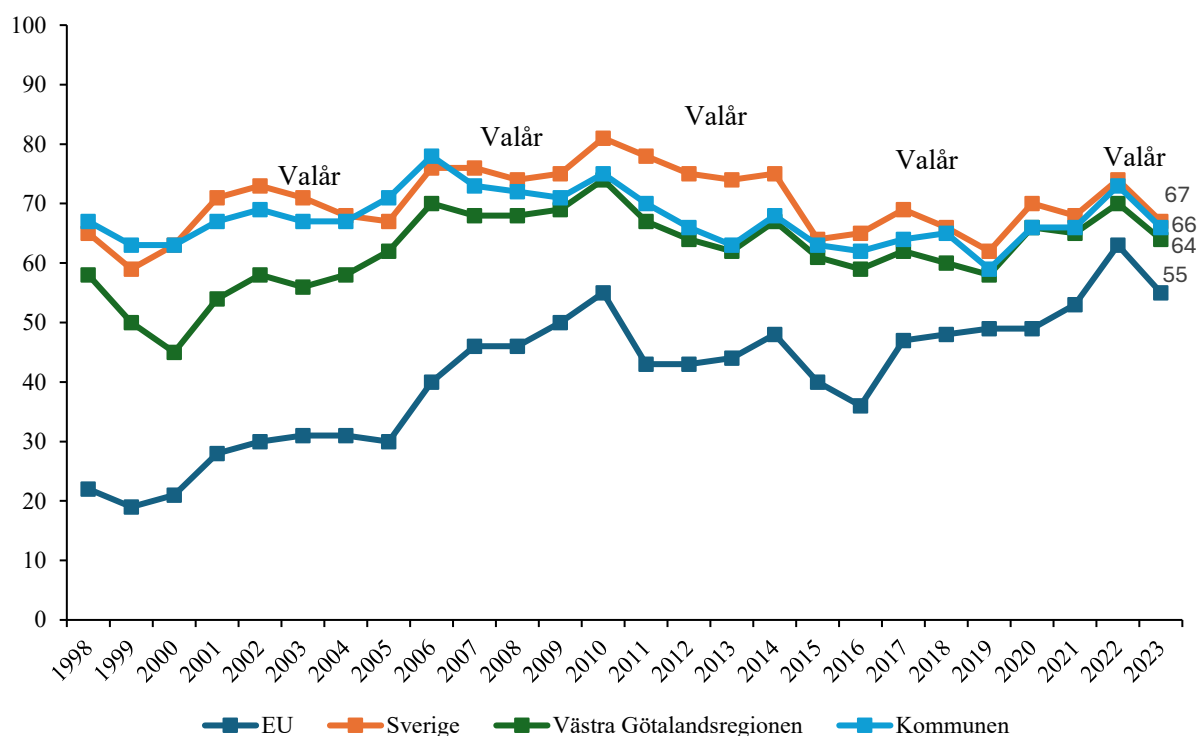
Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Nöjdhet med demokrati är normalt relativt stabilt över tid och inte påverkad i någon större utsträckning av enskilda händelser. De förändringar som noteras är inte heller speciellt stora sett i ett längre tidsperspektiv, se figur 2.1. När det gäller demokratin i EU kan vi som nämnt

se en längre trend av stigande nöjdhet med demokratin mellan 1998–2022. Sett över tid är ett vanligt förekommande fenomen den så kallade valårseffekten, det vill säga att när det är valår i Sverige tenderar nöjdheten med demokratin att stiga jämfört med året innan (Holmberg & Weibull, 2019). Valåret 2018 sticker dock ut i figuren, som det första valåret under mätperioden där ingen ökning av hur nöjda invånarna är med demokratin jämfört med föregående år noteras. Trots minskningen sedan toppåret 2022 är nöjdheten med demokratin i EU 2023 fortfarande högre än innan valet 2022.

Figur 2.1 Mycket eller ganska nöjd med demokratin i EU, Sverige, Västra Götalandsregionen och kommunen, Västra Götaland 1998–2023 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Figuren visar de som är mycket eller ganska nöjda med demokratin.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1998–2023.

Sammanfattningsvis är en majoritet av västsvensarna åtminstone ganska nöjda med demokratin i Sverige, Västra Götalandsregionen, i kommunen och i EU. Nöjdheten med demokratin i EU har ökat stort sedan 2016 och ligger trots årets minskning på en förhållandevis hög nivå.

Förtroende för politiker och beslutande organ

I en representativ demokrati delegerar medborgarna det politiska beslutsfattandet till folkvalda representanter. Därför blir förtroendet för dessa folkvalda politiker en central måttstock för att bedöma demokratins kvalitet (Craig m.fl., 1990). I den västsvenska SOM-undersökningen ställs frågan *Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?* Frågan avser förtroende för politiker på riksnivå, politiker i Västra

Götalandsregionen samt kommunpolitiker. Resultaten redovisas i tabell 2.2. Politiker på samtliga nivåer har fler negativa än positiva omdömen. Rikspolitiker är den grupp med högst nivå av positiva omdömen på 24 procent. För kommunens politiker har 22 procent mycket eller ganska högt förtroende. Lägst förtroende har Västra Götalandsregionens politiker där enbart 15 procent har mycket eller ganska högt förtroende. Dessutom uppger 20 procent av de svarande att de inte har någon uppfattning i frågan, vilket är en större andel jämfört med rikspolitiker och kommunpolitiker. Runt en tredjedel av de svarande har uppgett att de har ganska eller mycket litet förtroende för politiker på alla nivåer. Vidare benämner ungefär en tredjedel av Västra Götalands invånare att de varken har stort eller litet förtroende för någon av politikergrupperna. Alla grupper av politiker har ett minskat förtroende 2023 jämfört med föregående år.

Eftersom ungefär hälften, 54 respektive 49 procent, av de svarande uppger att de varken har stort eller litet förtroende eller att de inte har någon uppfattning om Västra Götalands- och kommunpolitikerna, indikerar det att region- och kommunpolitikerna är mer okända än politikerna på riksnivå. Hög kännedom bidrar till en mer verkningsfull demokratisk process med större möjlighet till dialog med medborgarna. Samtidigt är det i en demokrati viktigt att kunna ställa ansvariga politiker till svars, vilket blir svårt om politikerna är okända för invånarna (Holmberg, 2019). Det finns anledning att tro att en hög andel som inte har någon uppfattning eller uppger sig ha varken stort eller litet förtroende för politiker är sammankopplat med låg politikerkännedom.

Tabell 2.2 Förtroende för politiker i Västra Götalandsregionen och kommunen, Västra Götaland 2023 (procent och balansmått)

	Varken stort						Summa procent	Balansmått	Antal svar
	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende	Ingen uppfattning			
Rikspolitiker	2	22	29	23	12	12	100	-11	2 380
Västra Götalandsregionens politiker	1	14	34	19	12	20	100	-16	2 374
Kommunens politiker	2	20	33	18	11	16	100	-7	2 369

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som svarat 'mycket stort' eller 'ganska stort' förtroende minus andelen som svarat 'ganska litet' eller 'mycket litet' förtroende. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla har stort förtroende) och -100 (alla har litet förtroende).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Den västsvenska SOM-undersökningen mäter även invånarnas bedömning av hur kommunstyrelserna respektive regionstyrelsen sköter sin uppgift (tabell 2.3). Huruvida ett beslutande organ sköter sin uppgift är dels ett betyg på det allmänna förtroendet för de olika styrelserna, dels ett uttryck för hur medborgarna värderar politikernas prestation. Så mycket som 62 procent uppger att de inte har någon uppfattning eller att regionstyrelsen sköter uppgiften varken bra eller dåligt. Motsvarande siffra när det gäller kommunstyrelserna är 51 procent. Likt slutsatsen kring förtroendet för politiker är den höga andelen som inte har någon uppfattning eller väljer mittenalternativet en möjlig konsekvens av okända politiker och avsaknad av kännedom kring den politik som förs. Utfallen visar att fler avger ett negativt omdöme än ett positivt om regionstyrelsen, det vill säga en större andel anser att

regionstyrelsen sköter sin uppgift dåligt snarare än bra (-12). Kommunstyrelsen bedöms mer positivt, fler anser att kommunstyrelserna sköter sin uppgift bra än dåligt (+1). Detta är dock en minskning sedan 2022, då var balansmättet +6.

Resultaten visar att i bedömningarna avseende regionstyrelsen så är invånare boende i alla delregioner – Göteborgsregionen, Sjuhärad, Skaraborg och Fyrbodol – mer negativa än positiva i sina omdömen. Minst nöjda är boende i Skaraborg där 38 procent anser att regionstyrelsen sköter sin uppgift dåligt. Detta är en kraftig ökning sedan förra året då motsvarande andel låg på 21 procent. Avseende omdömet för kommunstyrelserna så är Sjuhärad mer negativt än positivt inställd medan övriga delregioner är mer positivt än negativt inställda. 28 procent av invånarna boende i Skaraborg anser att kommunstyrelsen sköter sin uppgift bra, vilket också här skiljer sig åt från föregående år då motsvarande andel låg på 45 procent. För övriga delregioner uppgav 24 procent i Sjuhärad och Göteborgsregionen, respektive 27 procent i Fyrbodol, att kommunstyrelsen sköter sin uppgift bra. Detta är en viss minskning för Sjuhärad då motsvarande andel låg på 28 procent föregående år.

Tabell 2.3 Bedömning av hur regionstyrelsen respektive kommunstyrelsen sköter sin uppgift, Västra Götaland 2023 (procent och balansmätt)

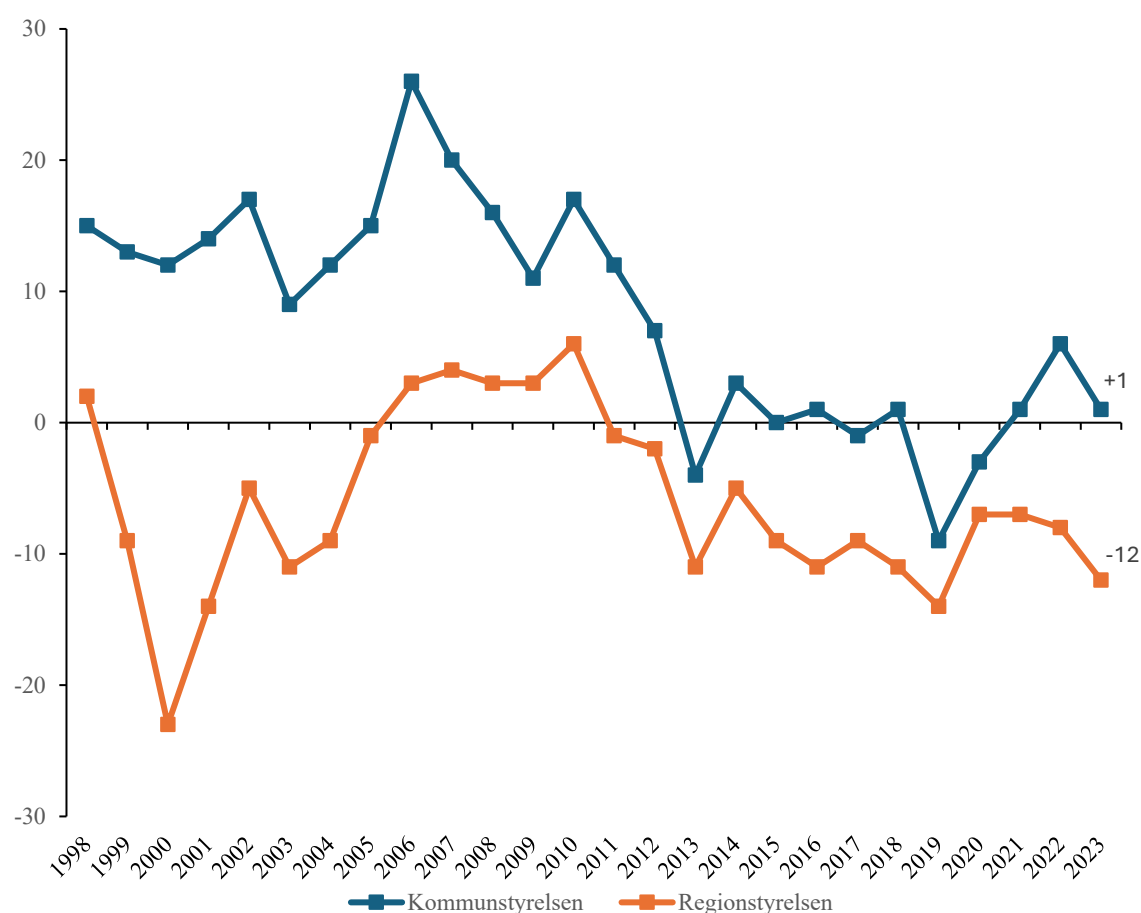
	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Summa procent	Balansmätt	Antal svar
Regionstyrelsen, samtliga	1	12	31	17	8	31	100	-12	2 517
Göteborgsregionen	1	12	29	16	7	35	100	-10	1 438
Sjuhärad	2	13	34	13	7	31	100	-5	288
Skaraborg	2	9	30	23	15	21	100	-27	411
Fyrbodol	0	10	36	19	9	26	100	-18	335
Kommunstyrelsen, samtliga	3	22	28	16	8	23	100	+1	2 537
Göteborgsregionen	3	21	26	16	7	27	100	+1	1 500
Sjuhärad	3	21	31	18	7	20	100	-1	288
Skaraborg	5	23	32	17	9	14	100	+2	411
Fyrbodol	2	25	31	17	9	16	100	+1	338

Kommentar: Frågan lyder: *Hur tycker du att kommunstyrelsen i den kommun där du bor respektive regionstyrelsen i Västra Götaland sköter sin uppgift?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som svarat 'mycket' eller 'ganska' bra minus andelen som svarat 'ganska' eller 'mycket' dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla har stort förtroende) och -100 (alla har litet förtroende).
Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Över tid så har balansmåtten gällande bedömningen av hur kommunstyrelsen respektive regionstyrelsen sköter sin uppgift förändrats i både positiv och negativ riktning, se figur 2.2. En uppåtgående trend noteras i bedömningen av regionstyrelsen 2000–2010 och under perioden 2006–2010 var det en liten majoritet som ansåg att regionstyrelsen skötte sitt arbete

bra. Efter en mycket låg notering 2019 ökade bedömningen av både regionstyrelsen och kommunstyrelserna något fram till årets notering, där bedömningen av både regionstyrelsen och kommunstyrelserna har minskat. Det är fortfarande en större andel negativa än positiva bedömningar för regionstyrelsen. Bedömningen av kommunstyrelserna nådde en topp 2006 men har sedan dess vänt till en nedåtgående trend och nådde en bottennotering 2019. Bedömningen har sedan dess ökat, med undantag för årets notering. Trots årets minskning är andelen positiva bedömningar fortfarande något större än andelen negativa vad gäller kommunstyrelserna.

Figur 2.2 Bedömning av hur kommunstyrelsen respektive regionstyrelsen sköter sin uppgift, Västra Götaland 1998–2023 (balansmätt)

Kommentar: Frågan lyder: *Hur tycker du att kommunstyrelsen i den kommun där du bor respektive regionstyrelsen i Västra Götaland sköter sin uppgift?* Svarsalternativen är 'mycket bra', 'ganska bra', 'varken bra eller dåligt', 'ganska dåligt', 'mycket dåligt' samt 'ingen uppfattning'. Balansmättet visar andelen som anser att arbetet i regionstyrelsen respektive kommunstyrelsen sköts bra minus andelen som anser att arbetet sköts dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla anser att arbetet sköts bra) och -100 (alla anser att arbetet sköts dåligt). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1998–2023.

Upplevelse av att kunna påverka politiska beslut

Den upplevda förmågan att påverka politiska beslut är kopplad till det generella förtroendet för demokratin (Easton & Dennis, 1967). Dessutom är känslan av att kunna påverka politiska

beslut tätt sammanknuten med politiskt beteende och engagemang. Om medborgarna uppfattar att det politiska systemet inte är lyhört, kan detta leda till en minskning av det politiska engagemanget (Karp & Banducci, 2008). Vikten av delaktighet benämns också i Västra Götalands utvecklingsstrategi där det finns en målsättning om att invånarna ska känna sig inkluderade för att stärka demokratin i regionen.

I den västsvenska SOM-undersökningen undersöks invånarnas upplevda möjlighet att påverka politiska beslut i EU, Sverige, Västra Götalandsregionen, kommunen och stadsdelen/del av kommunen. Resultaten redovisas i tabell 2.4. Uppfattningen om att kunna påverka politiska beslut är som lägst på EU-nivå, där 6 procent anser att de har goda möjligheter att påverka. Störst upplevd möjlighet att påverka finns i kommunen där 26 procent anser att de har goda möjligheter, följt av Sverige (22 procent), i stadsdelen/del av kommunen (21 procent) och Västra Götalandsregionen (18 procent). Till en viss del bekräftar resultaten antagandet att politiska system närmare medborgarna ökar sannolikheten att medborgarna känner att de kan påverka.

Tabell 2.4 Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut på olika nivåer, Västra Götaland 2023 (procent)

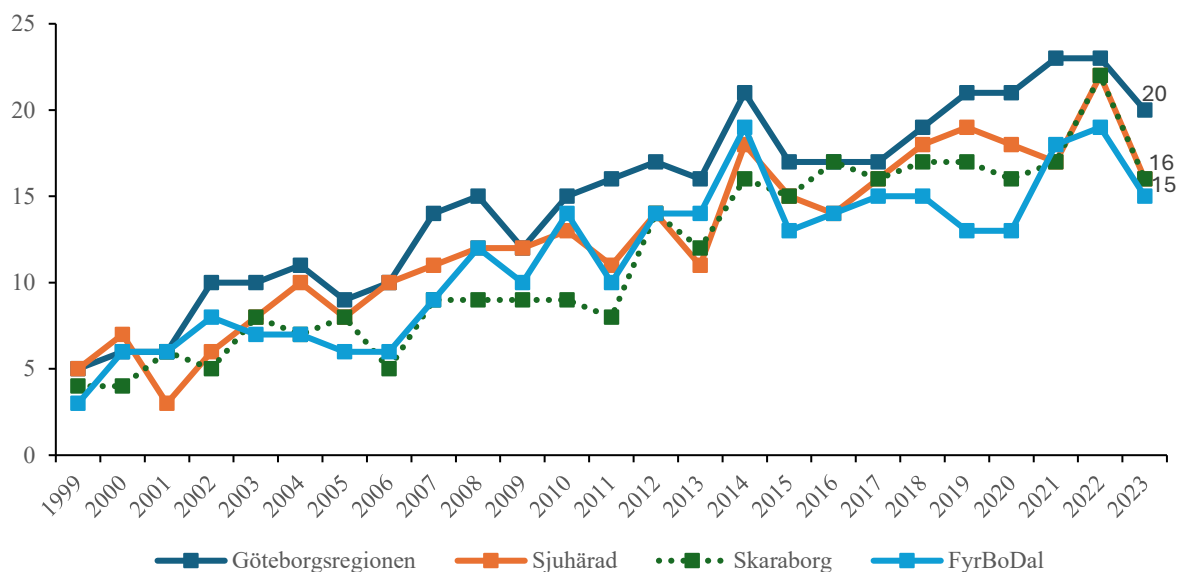
	Mycket goda möjligheter	Ganska goda möjligheter	Varken goda eller dåliga möjligheter	Ganska dåliga möjligheter	Mycket dåliga möjligheter	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar	Balansmätt
EU	1	5	19	23	38	14	100	2 405	-55
Sverige	3	19	28	22	19	9	100	2 394	-19
Västra Götalandsregionen	2	16	31	20	20	11	100	2 388	-22
Kommunen	4	22	29	18	16	11	100	2 383	-8
Stadsdelen/del av kommunen	3	18	30	17	16	16	100	2 362	-12

Kommentar: Frågan lyder: *Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i...* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som anser sig ha goda möjligheter att påverka politiska beslut bra minus andelen som upplever sig ha dåliga möjligheter. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla anser att de har goda möjligheter) och -100 (alla anser att de har dåliga möjligheter). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Figur 2.3 redovisar västsvenskarnas upplevda möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen över tid uppdelat på de fyra delregionerna. Generellt så har känslan av att kunna påverka politiska beslut ökat dramatiskt sedan mätningarnas start, dock från väldigt låga nivåer. En ökning från 3–5 procent 1999 till 19–23 procent 2022. Sedan 2022 har nivåerna minskat igen, till 15–20 procent. Boende i Göteborgsregionen är de som upplever sig ha bäst möjligheter att påverka politiken i regionen. Upplevelsen att kunna påverka har tidigare ökat i Fyrbodalen, från 13 procent 2019 till 19 procent 2022. 2023 minskade denna siffra till 15 procent vilket är lägst av delregionerna.

Figur 2.3 Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen, Västra Götaland 1999–2023 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i...* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Svartalternativen är 'mycket goda möjligheter', 'ganska goda möjligheter', 'varken bra eller dåliga möjligheter', 'ganska dåliga möjligheter', 'mycket dåliga möjligheter' samt 'ingen uppfattning'. Figuren visar andelen som svarat mycket eller goda möjligheter att påverka. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1999–2023.

Huruvida möjligheten att påverka politiska beslut skiljer sig åt beroende på kön, ålder, utbildning samt partisympati redovisas i tabell 2.5. Resultaten pekar på att yngre personer upplever att de kan påverka politiska beslut i högre utsträckning än äldre, skillnaden är 12 procentenheter mellan 16–29 åringar och 50–64 åringar. Liknande skillnader återfinns bland utbildningsnivå. Människor med högre utbildning uppger att de har större möjlighet att påverka jämfört med de som ingår i gruppen med lägst utbildningsnivå. När det kommer till partisympati så är det Sverigedemokraterna som sticker ut där enbart 10 procent upplever sig kunna påverka, vilket är en minskning från 15 procent 2022. Även sympatisörer med Moderaterna och Kristdemokraterna visar på en låg nivå, 16 procent upplever att de har goda möjligheter att påverka. Liberalernas upplevelse att påverka har minskat stort sedan 2019, från 37 procent till 18 procent 2023. Klart högre har Vänsterpartiets och Centerpartiets sympatisörer på 25 respektive 26 procent och Miljöpartisternas på 31 procent.

Tabell 2.5 Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen, Västra Götaland 2023 (procent och antal)

	Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen	Antal svar
Samtliga	18	2 388
Kön		
Kvinna	19	1 245
Man	17	1 135
Ålder		
16–29 år	28	349
30–49 år	23	660
50–64 år	16	557
65–90 år	12	822
Utbildning		
Låg	11	349
Medellåg	16	669
Medelhög	17	512
Hög	25	785
Partisynpati		
Vänsterpartiet	25	168
Socialdemokraterna	21	797
Centerpartiet	26	88
Liberalerna	18	77
Moderaterna	16	450
Kristdemokraterna	16	84
Miljöpartiet	31	99
Sverigedemokraterna	10	299
Demokraterna	(18)	17
Annat parti	8	97

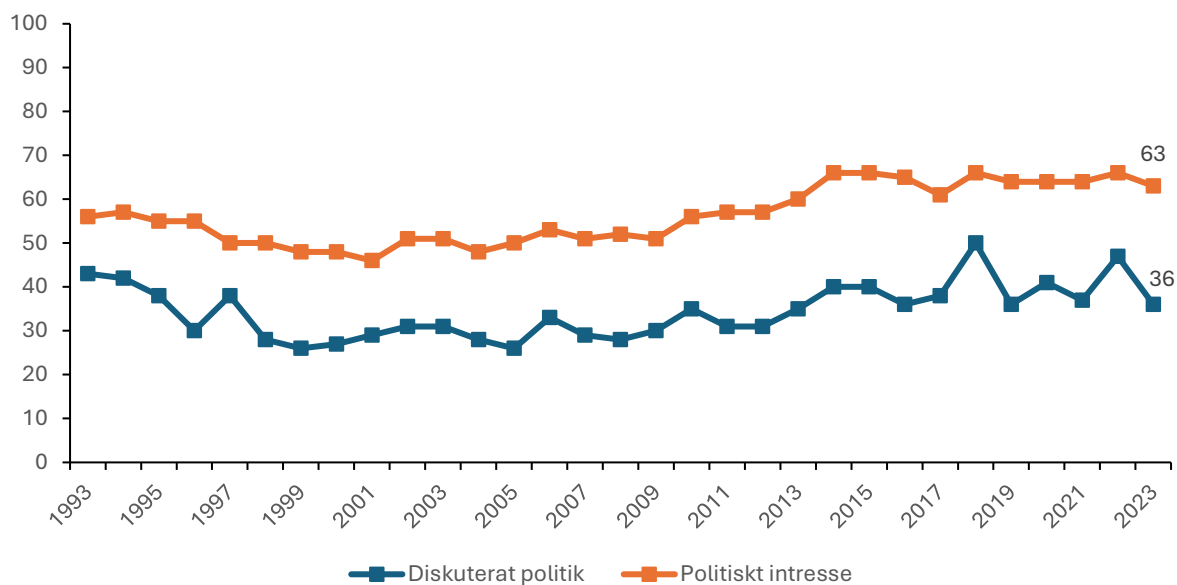
Kommentar: Frågan lyder: *Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i...* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Svarsalternativen är 'mycket goda möjligheter', 'ganska goda möjligheter', 'varken bra eller dåliga möjligheter', 'ganska dåliga möjligheter', 'mycket dåliga möjligheter' samt 'ingen uppfattning'. Tabellen visar andelen som svarat mycket eller goda möjligheter att påverka. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Resultat inom parentes har mindre än 50 personer som besvarat frågan och ska därmed tolkas med försiktighet.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Politiskt deltagande

Två nyckelindikatorer i den demokratiska dialogen är politiskt intresse och vana att diskutera politik. Figur 2.4 visar andelen som diskuterat politik minst en gång i veckan samt andelen som uppgett att de har ett mycket eller ganska stort politiskt intresse. Båda parametrarna visar på en förhållandevis stabil utveckling över tid. Under både 2018 och 2022 ökade andelen som diskuterat politik stort. Det är ökningarna som sticker ut över tid och kan jämföras med de relativt modesta valårseffekter som noteras 2006, 2010 och 2014. Efterdyningarna och tiden det tog att bilda regering både 2018 och 2022 kan vara orsaker till detta. 2023 minskar andelen som diskuterat politik minst en gång i veckan från 47 procent 2022 till 36 procent vilket därmed kan ses som återgång till det normala efter ett valår. Andelen som uppgett att de har ett mycket eller ganska stort politiskt intresse har minskat något men håller sig relativt stabilt över tid.

Figur 2.4 Andel som diskuterat politik minst en gång i veckan och andel som är mycket eller ganska intresserad av politik, Västra Götaland 1993–2023 (procent)

Kommentar: Frågarna lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna: Diskuterat politik?* och *"Hur intresserad är du i allmänhet av politik?"* Figuren visar andelen som diskuterat politik minst en gång i veckan samt andelen som angett att de har ett mycket eller ganska stort intresse för politik. Procentbaserna utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1993–2023.

Tabell 2.6 visar svarsfördelningen i olika grupper gällande huruvida de har diskuterat politik och om de är politiskt intresserade. Tidigare litteratur visar på att det politiska självförtroendet, till exempel att man regelbundet diskuterar politik, är större bland vissa grupper i samhället (Southwell, 2012). I tabell 2.6 kan vi se att män, personer i åldern 30–64 år, de med högre utbildning samt boende i Göteborgsregionen uppvisar högre nivåer av politiskt intresse. Skillnaderna inom grupperna är framför allt påtagliga när det gäller uppnådd utbildningsnivå, där det skiljer 25 procentenheter mellan de som har låg och hög utbildning i diskuterat politik och 20 procentenheter för samma grupper avseende politiskt intresse. Även ålderskillnaderna är påtagliga när det gäller politiskt intresse. Andelen som är intresserade av politik är 22 procentenheter högre i den äldsta gruppen (65–90) jämför med den yngsta (16–29).

Tabell 2.6 Diskuterat politik och politiskt intresse i olika samhällsgrupper, Västra Götaland 2023 (procent och antal)

	Diskuterat politik minst en gång i veckan	Politiskt intresse	Minsta antal svar
Samtliga	36	63	2 317
Kön			
Kvinna	32	58	1 209
Man	40	69	1 100
Ålder			
16–29 år	30	51	333
30–49 år	39	60	648
50–64 år	41	61	540
65–90 år	34	73	796
Utbildning			
Låg	21	55	340
Medellåg	31	56	653
Medelhög	37	65	505
Hög	46	75	786
Delregion			
Göteborgsregionen	39	66	1 453
Sjuhärad	29	61	282
Skaraborg	33	58	394
Fyrbodal	36	61	325

Kommentar: Frågarna lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna: Diskuterat politik?* och *Hur intresserad är du i allmänhet av politik?* Andelen som diskuterat politik avses de som diskuterar minst en gång i veckan. Andelen som har ett politiskt intresse avses de som angett att de har ett mycket eller ganska stort intresse för politik. Procentbaserna utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Sammanfattning

I Västra Götalandsregionens styrdokument ”Vision Västra Götaland – Det goda livet” ingår ”Trygghet, gemenskap och delaktighet i samhällslivet” som en av definitionerna på Det goda livet. Engagemang i samhället är tätt förknippat med västsvenskarnas uppfattningar om demokrati och deras politiska aktivitet. I den regionala utvecklingsstrategin finns också en målsättning om ett mer inkluderande samhälle. Med en välfungerande demokrati skapar Västra Götaland ett öppet samhälle som ger utrymme för denna omställning. I detta kapitel framgår det hur invånare i Västra Götaland värderar demokratin och det politiska styret, samt i vilken grad de känner att de har möjlighet att delta och engagera sig i politiken.

Sammantaget visar resultaten att majoriteten av de boende i Västra Götaland är nöjda med demokratin, men att nöjdheten har minskat sedan föregående år. Det följer mönstret med valårseffekter; de allmänna valen medför en vitalisering av demokratin som ökar medborgarnas grad av nöjdhet men tenderar sedan att minska och gå tillbaka till mer ”normala” nivåer. Förtroendet för politiker på alla nivåer är relativt lågt. Bedömningen av Västra Götalandsregionens politiker är betydligt sämre än för politiker på riks- och kommunnivå. En större andel bedömer att regionstyrelsen sköter sin uppgift dåligt än bra. Samtidigt har bedömningen av kommunstyrelserna ökat under de senaste åren. Fler anser nu att kommunstyrelserna sköter sin uppgift bra än dåligt, även om nivån har minskat sedan föregående år. Andelen som anser sig kunna påverka politiska beslut i Västra Götalandsregionen är lägre än i Sverige, kommunen och stadsdelen/del av kommunen. Över

tid har det skett en stor ökning men sedan föregående år har nivåerna återigen minskat. Det politiska intresset är fortsatt stort och trots en minskning sedan föregående år är det över en tredjedel av befolkningen som diskuterar politik minst en gång i veckan.

Bedömning av demokratin och det politiska styret

Nöjdheten med hur demokratin fungerar är högst på nationell nivå följt av demokratin i kommunen, Västra Götaland och sist EU. Normalt är omdömet gällande demokratin relativt stabilt över tid förutom när det är valår då nöjdheten tenderar att stiga jämfört med året innan vilket också var fallet år 2022. I årets mätning kan vi se en minskning på några procentenheter på samtliga nivåer vilket ligger i linje med valårseffekten. Framför allt har nöjdheten med demokratin i EU ökat över en längre tid och bedöms fortfarande vara på en hög nivå. Bedömningen av rikspolitiker, Västra Götalandsregionens politiker och kommunpolitiker är mer negativ jämfört med föregående år. Västra Götalandsregionens politiker har dessutom betydligt lägre förtroende än övriga politiker. Samtidigt visar resultaten att en stor andel uppger att de varken har stort eller litet förtroende eller att de inte har någon uppfattning om regionens politiker. Det indikerar att regionpolitikerna är okända för invånarna i regionen. Samma mönster återfinns när regionstyrelsen bedöms. Omdömena är negativa men en större andel uppger att de inte vet eller inte har någon uppfattning, vilket kan tyda på en bristande kännedom om den politik som bedrivs av regionen. Störst skillnad från föregående år uppvisar Skaraborg där 38 procent anser att regionstyrelsen sköter sin uppgift dåligt 2023. Motsvarande siffra 2022 var 21 procent. Bedömningarna av kommunstyrelserna har historiskt fått bättre betyg än regionstyrelsen och till skillnad från regionstyrelsen är det numera en större andel som avger positiva omdömen än negativa om kommunstyrelserna. Även här skiljer sig Skaraborgs siffror ganska kraftigt jämfört med föregående år. 2023 uppger 28 procent att de är nöjda med hur kommunstyrelsen sköter sin uppgift medan motsvarande andel var 45 procent 2022.

Politiskt deltagande och engagemang

Upplevd möjlighet att påverka politiska beslut är störst i kommunen, där en dryg fjärdedel anser sig ha mycket eller ganska god möjlighet att påverka. Därefter följer Sverige, stadsdelen/del av kommunen, Västra Götalandsregionen och sist EU. Störst andel som anser sig kunna påverka politiken i Västra Götalandsregionen återfinns i Göteborgsregionen. Generellt så har andelen som anser sig ha möjlighet att påverka politiska beslut i regionen ökat mycket under de senaste 20 åren men har trots det fortsatt att vara på relativt låga nivåer. Sedan föregående år så har nivån åter minskat, vilket kan bero på valårseffekten. På alla politiska nivåer är det en större andel som inte anser sig kunna påverka jämfört med andelen som anser sig kunna påverka. Däremot återfinns stora skillnader i känslan av att kunna påverka mellan olika sociodemografiska grupper. Yngre och högutbildade personer upplever i högre grad att de kan påverka än äldre och lågutbildade. Skillnader mellan olika samhällsgrupper är också påtagliga när det gäller politiskt intresse och bland de som regelbundet diskuterar politik. I allmänhet är det politiska intresset i regionen högt. Män, äldre personer, högutbildade samt boende i Göteborgsregionen uppvisar betydligt högre nivåer av politiskt intresse. Andelen som diskuterar politik regelbundet minskade 2023, troligtvis som en följd av valårets höga nivåer föregående år. Andelen varierar också stort beroende på utbildningsnivå. Högutbildade diskuterar politik i mycket högre utsträckning än lågutbildade.

Resultaten pekar mot att det regionala styret samt de regionala politikerna verkar vara relativt okända för invånarna i Västra Götaland. Givet dessa resultat är stärkt medborgardialog och ökat synliggörande av regional politik möjliga områden som kan stärka den regionala demokratin. Invånarna i Västra Götaland har samtidigt ett stort politiskt intresse och att andelen som diskuterat politik fortfarande är på relativt höga nivåer tyder på att befolkningen i regionen är engagerad, trots nivåskillnader mellan olika socioekonomiska grupper.

3. Kultur och fritid

Enligt den regionala utvecklingsstrategin ger tillgången till föreningsliv och kultur tillhörighet och ökat välbefinnande för invånarna. I detta kapitel undersöks det västsvenska kulturlivet samt invånarnas fritidsaktiviteter närmare. Kapitlet inleds med att presentera medborgarnas bedömningar av regionens arbete med kultur följt av hur ofta de tar del av olika besöksmål i Västra Götaland. Därefter redovisas respondenternas kulturvanor och hur de förändrats över tid, samt deras deltagande i föreningslivet.

Den västsvenska SOM-undersökningen innehåller flertalet frågor om vanor och fritidsaktiviteter som till stor del kan kopplas till det breda kulturbegreppet. Undersökningen omfattar även frågor om medlemskap och engagemang i olika föreningar samt hur ofta västsvensarna tar del av olika besöksmål i Västra Götaland. Undersökningen utgör därmed en grund för att studera västsvenskarnas kulturliv. Det är dock värt att påminna om att det för såväl kultur som fritid är mycket av det västsvenskarna gör på sin lediga tid, många av de sammanhang de deltar i, och mycket av det kulturutövande de ägnar sig åt, som inte täcks in av undersökningen (se Bové & Jansson, 2017). De resultat som presenteras i detta kapitel kan ändå ses som en fingervisning för generella beteendemönster, och visar ofta på relevanta skillnader mellan olika grupper i Västsverige.

Kultur i regionen

Kultur är ett av fem fokusområden i visionen för Västra Götaland, men till skillnad från till exempel hälsa är det inte lika många invånare som har kunskap om regionens arbete med kultur. Under denna rubrik tittar vi närmre på medborgarnas bedömningar av Västra Götalandsregionens kulturarbete följt av vilka besöksmål i Västra Götaland som respondenterna tagit del av.

Som framgår i tabell 3.1 gör medborgarna en positiv bedömning av Västra Götalandsregionens arbete avseende kultur. Skillnaden mellan andelen positiva och andelen negativa bedömningar är 14 procentenheter. Tydligt är dock att denna fråga är svårbesvarad, 28 procent har valt mittenalternativet *Varken bra eller dåligt* och 30 procent alternativet *Ingen uppfattning*. Endast åtta procent av de svarande har valt någon av ytterpunkterna på skalan och kan sägas ha en stark åsikt i frågan. En möjlig slutsats av detta är att få svarande har kännedom om vad Västra Götalandsregionen har för uppgifter avseende kultur.

Personer inom den yngsta åldersgruppen uppvisar den lägsta andelen som svarat *Varken bra eller dåligt* (20 procent) och står tillsammans med personer födda utanför Norden för den lägsta andelen *Ingen uppfattning*. Nöjdheten är på det hela taget likvärdig över de flesta grupper. Kvinnor gör ofta en mer positiv bedömning än män och så även på detta område då 8 procentenheter fler kvinnor än män har svarat *Mycket bra* eller *Ganska bra*. Mest positiva bedömningar återfinns hos gruppen 16–29 åringar, personer med hög utbildning samt personer som huvudsakligen vuxit upp utanför Norden.

Tabell 3.1 Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: Kultur, Västra Götaland, 2023 (procent)

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Summa	Antal	Balansmätt
Samtliga	4	24	28	10	4	30	100	2 352	+14
Kön									
Kvinna	5	27	27	9	3	29	100	1 224	+20
Man	3	21	29	11	5	31	100	1 120	+8
Ålder									
16–29 år	10	33	20	8	5	24	100	336	+30
30–49 år	5	29	24	10	4	28	100	655	+20
50–64 år	3	22	29	10	5	31	100	553	+10
65–90 år	2	19	33	11	3	32	100	808	+7
Utbildning									
Låg utbildning	3	16	28	8	7	38	100	334	+4
Medellåg utbildning	5	20	29	10	4	32	100	661	+11
Medelhög utbildning	3	26	28	11	4	28	100	517	+14
Hög utbildning	4	31	26	11	3	25	100	790	+21
Inkomst									
Max 14 999 SEK	5	25	25	10	6	29	100	431	+14
15 000–24 999	3	21	34	9	3	30	100	465	+12
25 000–34 999	4	22	29	12	4	29	100	476	+10
35 000–44 999	3	28	26	9	3	31	100	444	+19
Mer än 45 000 SEK	4	27	27	9	4	29	100	426	+18
Subjektiv klass									
Arbetsarhem	4	22	27	10	5	32	100	882	+11
Jordbrukarhem	1	23	32	6	4	34	100	71	+14
Tjänstemannahem	5	25	28	11	3	28	100	840	+16
Högre tjänstemannahem	2	33	26	12	4	23	100	242	+19
Företagarhem	4	22	30	9	3	32	100	152	+14
Huvudsaklig uppväxt									
I Norden	4	24	28	10	4	30	100	2 025	+14
Utanför Norden	8	31	30	6	3	22	100	154	+30
Delregion									
Göteborgsregionen	5	27	27	10	4	27	100	1 467	+18
Sjuhärad	3	21	29	7	6	34	100	286	+11
Skaraborg	3	21	28	11	2	35	100	402	+11
Fyrbodalen	2	23	27	9	4	35	100	335	+12

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: Kultur?* med svarsalternativen *Mycket bra, Ganska bra, Varken bra eller dåligt, Ganska dåligt, Mycket dåligt* och *Ingen uppfattning*. *Låg utbildning* - ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellåg utbildning* - studier eller examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhög utbildning* - eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *hög utbildning* - examen (inkl forskarutbildning) från högskola/universitet. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungälv. Procentbasen utgörs av de som besvarat delfrågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

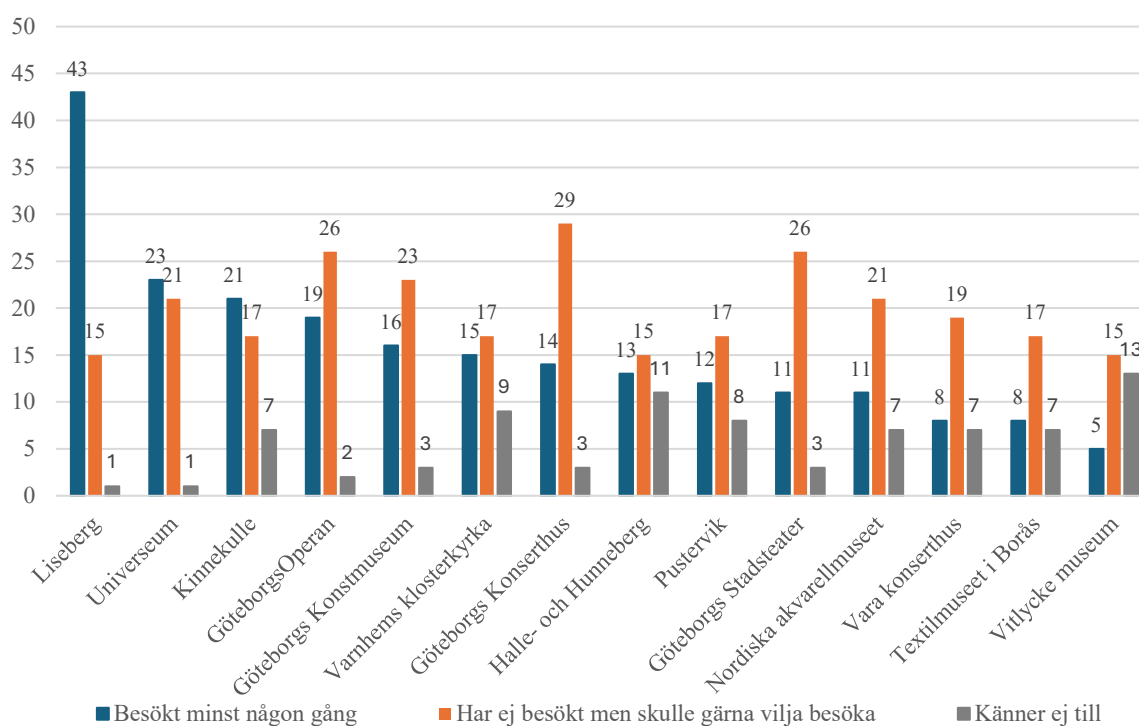
Sedan 1999 listas i den västsvenska SOM-undersökningen varje år ett tiotal i regionen belägna anläggningar eller utflyktsmål som respondenterna får svara på om de besökt under det senaste året.

Av figur 3.1 framkommer samtliga besöksmål som var med i undersökningen 2023. Liseberg är det besöksmål som flest respondenter har besökt, 43 procent av de som besvarat frågan har besökt Liseberg minst någon gång de senaste 12 månaderna. På andra plats på listan över årets besöksmål finner vi Universeum vilket 23 procent av de tillfrågade svarat att de besökt de senaste 12 månaderna.

Av figuren framkommer även andelen som svarat att de inte har besökt men som skulle vilja besöka respektive besöksmål. 29 procent av de tillfrågade har svarat att de inte har besökt men skulle vilja besöka Göteborgs konserthus, tätt följt av GöteborgsOperan och Göteborgs stadsteater på 26 procent vardera.

Det besöksmål som flest andel personer anger att de inte känner till är Vitlycke museum, 13 procent har uppgett att de inte känner till museet.

Figur 3.1 Besöksmål i regionen, Västra Götaland, 2023 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Har du under de senaste 12 månaderna besökt följande?* med svarsalternativen *Känner ej till, Flera gånger, Någon gång, Ingen gång* och *Har ej besökt men skulle gärna vilja besöka*. I figuren har svarsalternativen *Flera gånger* och *Någon gång* slagits samman till *Besökt minst någon gång*. Procentbasen utgörs av dem som besvarat respektive delfråga. Minst antal svarspersoner är 2 353.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023

Eftersom de redovisade andelarna i figur 3.1 är andel av hela svarsgruppen och inte av boende i respektive del av regionen, är det givetvis så att mycket av skillnaderna i besöksstatistik kan förklaras med folkmängden i närområdet. Tidigare studier har även bekräftat att den tveklöst mest betydelsefulla variabeln för besöksmålen är geografisk närhet (Magnusson & Wärnlöf Bové, 2019; Oscarsson, 2011). Demografiska aspekter så som utbildning och klass har även visat sig samvariera med besök av utflyktsmål men i lägre utsträckning än geografisk närhet, och verkar för flera besöksmål ha minskat i betydelse över

tid (Magnusson & Wärnlöf Bové, 2019). I tabell 3.2 redovisas några av besöksmålen fördelat på olika grupper. Den geografiska skillnaden märks tydligt i tabell 3.2 där personer boende i Göteborgsregionen i högst utsträckning besökt de besöksmål som är placerade i Göteborg medan till exempel personer boende i Fyrbodalen är de som i högsta grad besökt Halle- och Hunneberg. 62 procent av Skaraborgarna har besökt Kinnekulle det senaste året.

Viss skillnad syns även gällande utbildningsnivå där till exempel GöteborgsOperan och Göteborgs konserthus tycks vara mer välbesökt av personer med hög utbildning. Halle- och Hunneberg och Kinnekulle visar dock på det omvända då det till synes är de med lägre utbildning som tar del av dessa besöksmål i högre utsträckning.

Tabell 3.2 Besöksmål i regionen, andel som säger sig ha besökt respektive under de senaste 12 månaderna för olika grupper, Västra Götaland, 2023 (procent)

	Göteborgs konserthus	Göteborgs-Operan	Göteborgs stadsteater	Vara konserthus	Liseberg	Nordiska akvarellmuseet	Textilmuseet i Borås	Halle- och Hunneberg	Kinnekulle	Varnhems klosterkyrka	Minsta antal svar
Samtliga	14	19	11	8	43	11	8	13	21	15	2 353
Kön											
Kvinna	16	22	14	8	45	12	10	13	21	15	1 227
Man	12	16	9	9	41	11	6	15	23	16	1 118
Ålder											
16–29 år	14	26	11	5	63	7	8	8	16	11	331
30–49 år	11	17	10	6	61	8	7	9	16	11	654
50–64 år	16	19	10	8	38	10	8	14	24	15	547
65–90 år	16	18	14	12	24	17	9	20	28	21	817
Utbildning											
Låg utbildning	6	7	5	11	29	5	7	18	24	15	351
Medellåg utbildning	10	14	8	9	42	9	6	15	25	17	661
Medelhög utbildning	14	18	11	8	40	9	8	14	20	14	511
Hög utbildning	21	29	18	7	50	16	11	11	20	15	784
Inkomst											
Max 14 999 SEK	11	15	9	8	37	8	7	13	20	16	434
15 000–24 999	13	16	10	10	31	10	10	17	24	17	464
25 000–34 999	11	16	10	9	43	9	10	14	25	16	475
35 000–34 999	15	24	13	7	50	13	7	13	21	13	445
Mer än 45 000 SEK	20	26	16	7	56	14	7	11	21	12	427
Subjektiv klass											
Arbetarhem	8	12	7	8	41	7	7	14	24	15	894
Jordbrukarhem	6	2	1	15	30	5	5	28	34	35	69
Tjänstemannahem	17	23	13	7	47	13	10	14	19	14	838
Högre tjänstemannahem	23	33	19	7	42	19	7	12	20	17	241
Företagarhem	18	22	13	13	40	14	8	14	21	14	151
Huvudsaklig uppväxt											
I Norden	13	19	10	8	41	11	8	14	23	16	2 037
Utanför Norden	18	19	16	7	55	13	13	7	7	6	150
Delregion											
Göteborgsregionen	20	26	16	4	50	15	7	6	11	8	1 473
Sjuhärad	6	11	5	7	34	5	31	10	17	13	284
Skaraborg	2	4	2	24	31	4	3	18	62	44	401
Fyrbodäl	9	14	7	10	33	10	3	40	21	10	333
Livstillfredsställelse											
Mycket nöjd med livet	15	21	14	10	44	14	8	15	24	16	782
Ganska nöjd med livet	13	18	10	8	43	10	8	15	22	16	1 332
Inte nöjd med livet	11	16	8	6	41	8	8	9	16	8	211

Kommentar: Frågan lyder: *Har du under de senaste 12 månaderna besökt följande?* med svarsalternativen *Känner ej till, Flera gånger, Någon gång, Ingen gång* och *Har ej besökt men skulle gärna vilja besöka*. Tabellen visar andelen som säger sig ha besökt respektive anläggning/utflyktsmål minst *någon gång* under de senaste 12 månaderna. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka. Procentbasen utgörs av dem som besvarat respektive delfråga.

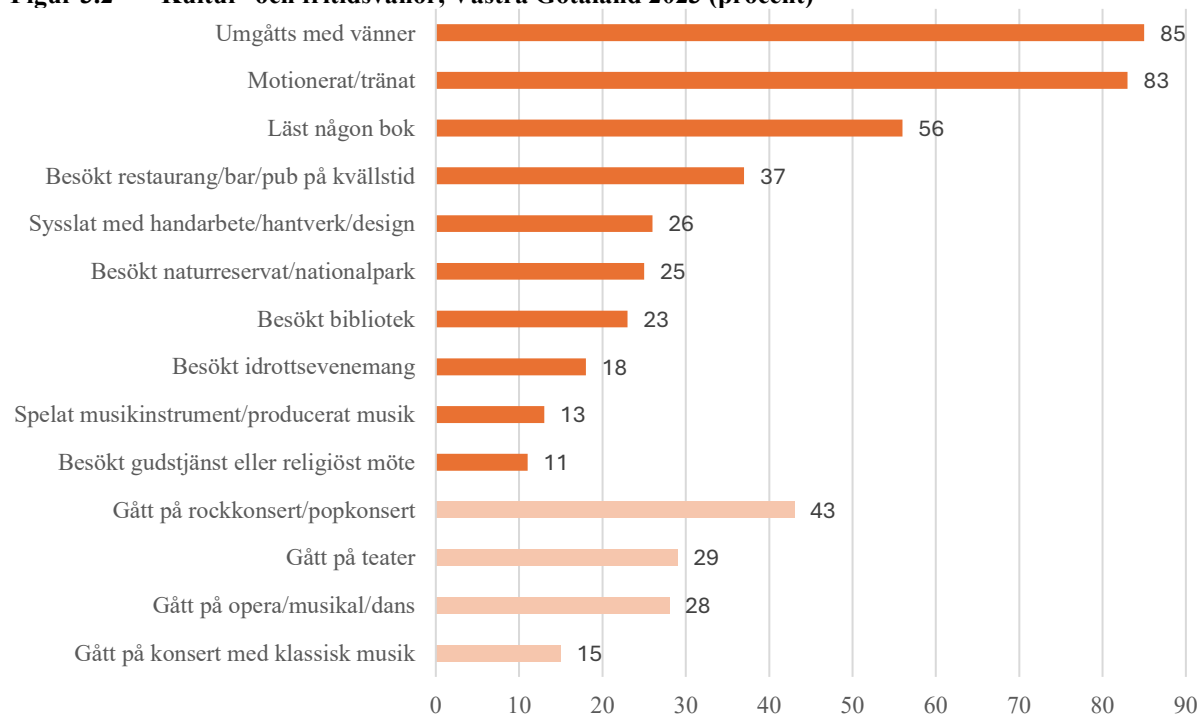
Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023

Kultur- och fritidsvanor

SOM-undersökningarna har mätt vanor sedan slutet av åttiotalet. Till skillnad från attityder som ibland förändras relativt hastigt tenderar kulturvanor att vara stabila över tid (Kulturanalys, 2021). I tidigare versioner av denna rapport målas tydliga och bestående mönster över deltagande i kultur- och fritidsvanor upp.

I figur 3.2 redovisas 14 olika kultur- och fritidsvanor som undersökts i den västsvenska SOM-undersökningen 2023. Av dessa är tio typiska fritidssysselsättningar som utförs relativt frekvent och därför redovisas andelen som säger sig ha gjort detta någon gång i månaden eller oftare under de senaste tolv månaderna. Resterande fyra vanor har sedan tidigare definierats som *klassiska kulturvanor* (Carlander m.fl., 2020). Dessa har gemensamt att de utförs utanför hemmet och innebär en upplevelse som oftast kostar pengar. I vissa avseenden passar de också in i begreppet finkultur (Purhonen, Gronow & Rahkonen, 2011). De utförs i regel mer sällan än fritidssysselsättningarna och redovisas därför med andelen som svarar att de gjort det någon gång de senaste tolv månaderna.

Figur 3.2 Kultur- och fritidsvanor, Västra Götaland 2023 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?* med svarsalternativen *Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 mån, Någon gång i halvåret, Någon gång i kvartalet, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan* och *Flera gånger i veckan*. Staplarna i orange är beräknade utifrån andelen som valt alternativet *Någon gång i månaden* eller oftare. Staplarna i ljusare färg är beräknade utifrån andelen som valt alternativet *Någon gång de senaste 12 månaderna* eller oftare. De ljusa staplarna avser finkultur.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Den fritidsvana som varit mest förekommande bland västsvenskarna år 2023 är att ha umgåtts med vänner. Som framgår av tabell 3.3 svarade 85 procent av västsvenskarna i årets undersökning att de umgåtts med vänner en gång i månaden eller oftare. Personer som uppgett att de inte är nöjda med livet utmärker sig en aning i denna kategori genom att (endast) 70 procent svarat att de umgåtts med vänner minst en gång i månaden medan det är mer vanligt förekommande bland andra grupper. På andra plats av mest utförda fritidsaktiviteter finner vi motionerat/tränat. 83 procent av västsvenskarna uppger att de

motionerat eller tränat minst en gång i månaden det senaste året. Här uppvisas en skillnad på 20 procentenheter mellan de som har låg utbildning och de med hög utbildning (71 procent respektive 91 procent) och även i denna fråga uppvisar personer som uppgett att de inte är nöjda med livet en lägre andel som motionerat eller tränat (72 procent).

Kvinnor och låginkomsttagare sysslar i högre utsträckning med handarbete eller hantverk, medan män och personer med en inkomst över 45 000 kronor i månaden gör det i betydligt lägre utsträckning. Äldre, kvinnor, personer med högre utbildning och personer från tjänstemannahem läser böcker i högst utsträckning.

Tabell 3.3 Fritidsaktivitet minst en gång i månaden i olika grupper, Västra Götaland 2023 (procent)

	Umgått med vänner	Motionerat/ tränat	Besökt naturreservat /nationalpark	Läst någon bok	Sysslat med handarbete/ hantverk/ design	Spelat musikinstru- ment/ producerat musik	Minsta antal svar
Samtliga	85	83	25	56	26	13	2 306
Kön							
Kvinna	87	85	26	66	34	10	1 208
Man	84	81	26	45	19	17	1 090
Ålder							
16–29 år	91	87	26	50	26	24	329
30–49 år	82	84	30	51	23	15	647
50–64 år	84	82	26	55	24	12	538
65–90 år	88	83	21	60	32	10	788
Utbildning							
Låg utbildning	83	71	12	41	27	9	339
Medellåg utbildning	84	80	21	44	24	12	648
Medelhög utbildning	85	85	27	58	30	12	502
Hög utbildning	89	91	35	69	27	18	782
Inkomst							
Max 14 999 SEK	82	79	22	55	35	17	422
15 000 - 24 999	86	82	20	55	33	10	451
25 000 - 34 999	84	80	23	53	24	13	470
35 000 – 44 999	86	87	33	54	26	14	442
Mer än 45 000 SEK	90	92	31	58	16	14	420
Subjektiv klass							
Arbetarhem	83	77	20	45	26	11	873
Jordbrukarhem	90	75	17	37	28	7	65
Tjänstemannahem	88	90	30	64	27	15	836
Högre tjänstemannahem	91	89	34	66	27	17	240
Företagarhem	90	84	29	59	36	14	146
Huvudsaklig uppväxt							
I Norden	87	84	25	55	27	13	2 005
Utanför Norden	76	71	32	63	22	14	145
Delregion							
Göteborgsregionen	86	83	31	58	26	15	1 450
Sjuhärad	84	82	19	48	26	13	278
Skaraborg	83	80	19	44	26	12	391
Fyrbodalsregionen	87	86	21	57	30	12	322
Livstillfredsställelse							
Mycket nöjd med livet	92	88	30	61	29	13	763
Ganska nöjd med livet	86	83	23	54	25	13	1 306
Inte nöjd med livet	70	72	21	44	27	16	207

Kommentar: Frågan lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?* med svarsalternativen *Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 mån, Någon gång i halvåret, Någon gång i kvartalet, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan och Flera gånger i veckan*. Tabellen visar andelen som valt alternativet *Någon gång i månaden* eller oftare. *Låg utbildning* - ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellåg utbildning* - studier eller examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhög utbildning* - eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *hög utbildning* - examen (inkl forskarutbildning) från högskola/universitet. I Göteborgsregionen ingår även Kungsbacka kommun. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

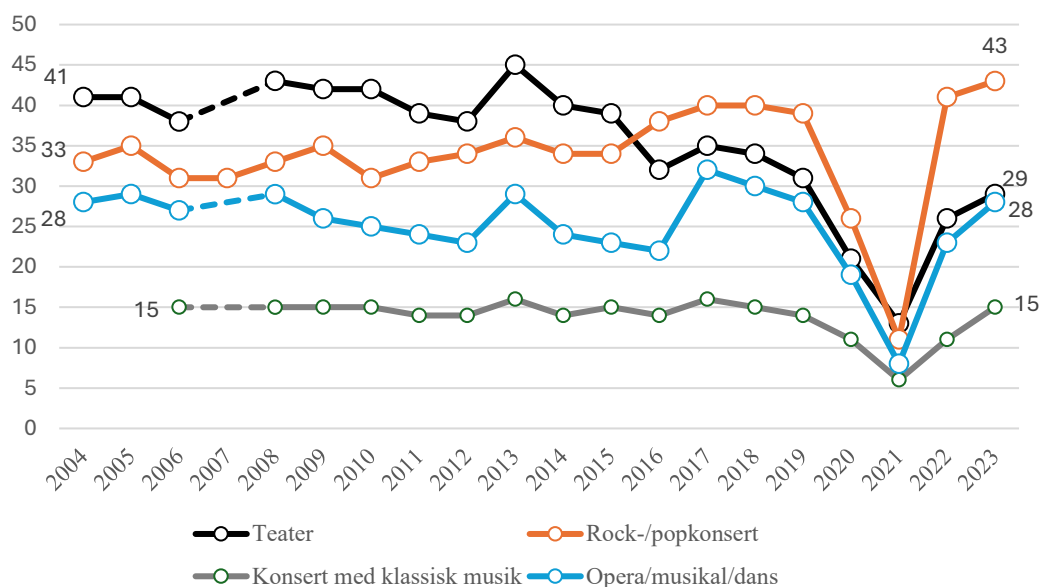
Fokus på: Konsert och teater

Flera av kulturvanorna i den västsvenska SOM-undersökningen har mätts under lång tid vilket möjliggör jämförelser av tidsserier. I figur 3.3 redovisas andelen som uppgett att de gått på teater, konserter och andra föreställningar som opera och musikal de senaste 12 månaderna samt hur det har förändrats de senaste 20 åren.

En tydlig nedgång märktes under pandemin men samtliga aktiviteter tycks därefter ha återhämtat sig till nivåerna som uppmättes 2019. Konsert med klassisk musik är den minst vanligt förekommande av aktiviteterna men det är också den aktivitet som tycks vara mest stabil över tid. År 2023 uppmättes samma andel personer som gått på konsert med klassisk musik som när mätningen av denna aktivitet startade år 2006. Det har endast skett små variationer över tid om man bortser från pandemiåren. Även besöken på opera/musikal/dans uppnår samma andel år 2023 som i början av 2000-talet, men med lite större variation över tid. Ser man i stället på resultatet för teater så har en minskning skett avseende andelen som gått på teater de senaste 12 månaderna från 41 procent år 2004 till 29 procent år 2023. En nedgång av andelen teaterbesök syntes redan innan pandemin.

Till skillnad från andelen teaterbesökare så har andelen som besökt en rock- eller popkonsert de senaste 12 månaderna ökat under 20-årsperioden från 33 procent år 2004 som uppgav att de gått på rock-/popkonsert till 43 procent år 2023.

Figur 3.3 Gått på teater, Rock-/popkonsert, Konsert med klassisk musik och opera/musikal/dans, Västra Götaland 2004–2023 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?* med svarsalternativen *Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 mån, Någon gång i halvåret, Någon gång i kvartalet, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan och Flera gånger i veckan*. Figuren visar andelen som valt alternativet *Någon gång under de senaste 12 månaderna* eller oftare. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2004–2023.

Tidigare års kartläggningar har visat att det finns stor demografisk samstämmighet bland deltagarna i de klassiska kulturaktiviteterna (Carlander m.fl., 2020: Andersson m fl., 2017: Bové & Jansson, 2017: Magnusson & W. Bové, 2019). Vissa skillnader går dock att utträna ur tabell 3.4. Bland annat då kvinnor, personer med högre utbildning, högre inkomster samt personer uppvuxna i tjänstemanna- eller högre tjänstemannahem, är överrepresenterade för de flesta av de klassiska kulturvanorna. Ett undantag är besök på rock-/popkonsert och klassisk konsert där fördelningen mellan könen är mer jämn.

Tabell 3.4 Klassiska kulturvanor de senaste 12 månaderna i olika grupper, Västra Götaland 2023 (procent)

	Gått på teater	Gått på rock- /popkonsert	Gått på opera/ musikal/dans	Gått på konsert med klassisk musik	Minsta antal svar
Samtliga	29	43	28	15	2 333
Kön					
Kvinna	34	43	34	15	1 223
Man	25	42	21	13	1 102
Ålder					
16–29 år	31	57	29	14	330
30–49 år	28	53	25	10	650
50–64 år	30	53	29	14	544
65–90 år	31	20	27	17	808
Utbildning					
Låg utbildning	21	19	16	7	346
Medellåg utbildning	23	41	20	9	655
Medelhög utbildning	32	46	27	15	507
Hög utbildning	39	53	38	21	788
Inkomst					
Max 14 999 SEK	28	31	25	11	429
15 000 - 24 999	29	26	24	13	457
25 000 - 34 999	28	41	24	14	479
35 000 – 44 999	30	53	29	15	443
Mer än 45 000 SEK	36	63	35	16	423
Subjektiv klass					
Arbetslöshet	21	37	18	7	880
Jordbrukarhem	25	22	13	2	70
Tjänstemannahem	36	49	31	16	838
Högre tjänstemannahem	39	51	39	26	240
Företagarhem	36	46	32	20	150
Huvudsaklig uppväxt					
I Norden	30	43	26	13	2 024
Utanför Norden	33	34	29	26	148
Delregion					
Göteborgsregionen	34	49	34	18	1 464
Sjuhärad	29	36	21	9	283
Skaraborg	25	35	19	10	397
Fyrbodalsregionen	26	37	22	12	326
Livstillfredsställelse					
Mycket nöjd med livet	37	46	32	17	771
Ganska nöjd med livet	27	42	24	14	1 324
Inte nöjd med livet	25	39	22	11	210

Kommentar: Frågan lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?* med svarsalternativen *Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 mån, Någon gång i halvåret, Någon gång i kvartalet, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan och Flera gånger i veckan*. Tabellen visar andelen som valt alternativet *Någon gång de senaste 12 månaderna* eller oftare. *Låg utbildning* - ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellåg utbildning* - studier eller examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhög utbildning* - eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *hög utbildning* - examen (inkl forskarutbildning) från högskola/universitet. I Göteborgsregionen ingår även Kungälv kommun. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Föreningsliv och engagemang

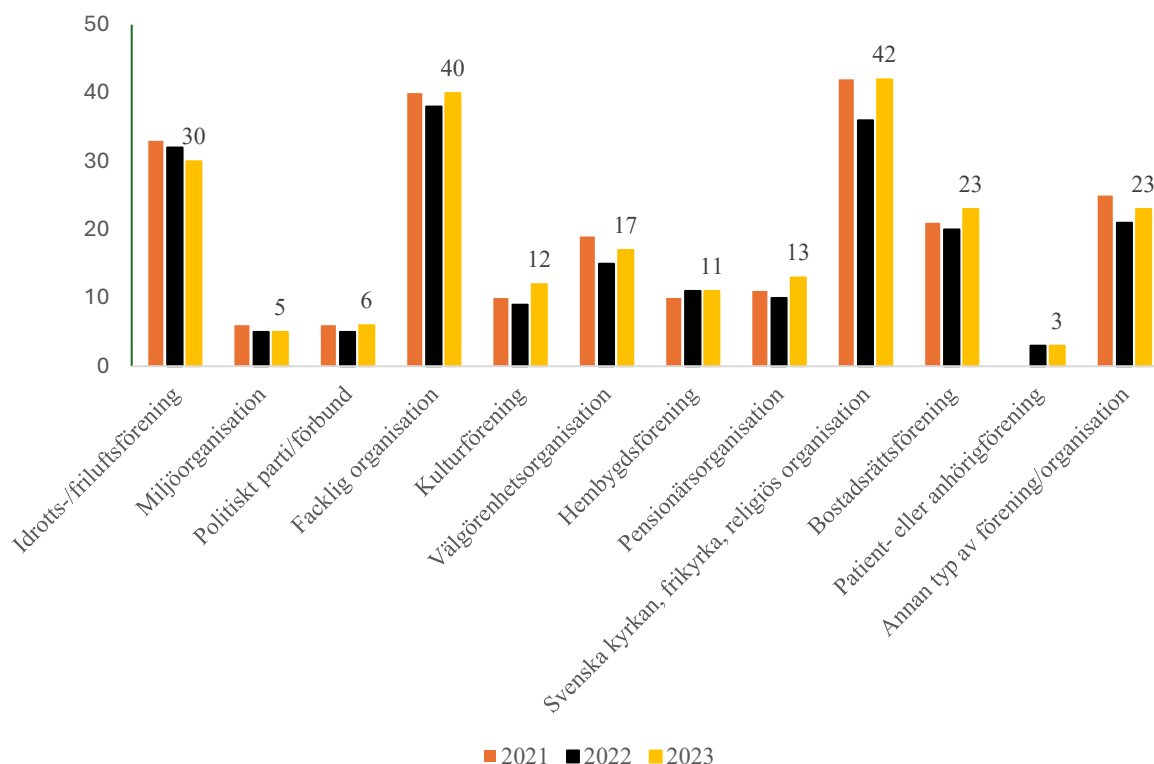
Utöver tillgången till kultur bidrar enligt den regionala utvecklingsstrategin även föreningslivet till ett ökat välbefinnande och tillhörighet för invånarna. Kultur- och föreningslivet utgör ett socialt kitt som bygger attraktiva samhällen och bidrar till nya perspektiv, gemenskap och god hälsa. Föreningslivet utgör på så sätt en viktig del av den långsiktiga prioriteringen att öka

inkluderingen i Västra Götaland. I den västsvenska SOM-undersökningen 2023 mättes såväl medlemskap som engagemang i elva olika typer av föreningar.

Den övergripande bilden som målats upp under flera års mätningar är att regionen har ett aktivt och rikt deltagande i många olika typer av föreningar. En trend som ibland lyfts i diskussioner om föreningsmedlemskap är att utvecklingen går mot ett lägre deltagande i allmänhet (Boije & Ottervik, 2014). Detta går inte att uttala sig om utifrån den västsvenska SOM-undersökningen då det inte alltid är konsekvent från år till år hur många eller vilka föreningar som listas. De övergripande resultaten från 2023 pekar dock på små ökningar i flertalet typer av föreningar i jämförelse med år 2022. I 2023 års undersökning var det 85 procent av de svarande som sade sig vara medlemmar i någon förening vilket kan jämföras med 83 procent år 2022.

En förändring som åskådliggörs i figur 3.4 är att andelen medlemmar i Svenska kyrkan eller annan religiös förening ökat sedan förra årets nedgång. Samma mönster syns i flertalet andra föreningstyper, där andelen medlemskap gått upp något sedan år 2022. Den enda av de redovisade föreningstyperna som inte ökat eller ligger kvar på samma nivå som 2022 är idrotts-/friluftsföreningar som i stället gått ner något sedan föregående år.

Figur 3.4 Medlemskap i olika typer av föreningar, Västra Götaland 2021 - 2023 (procent)

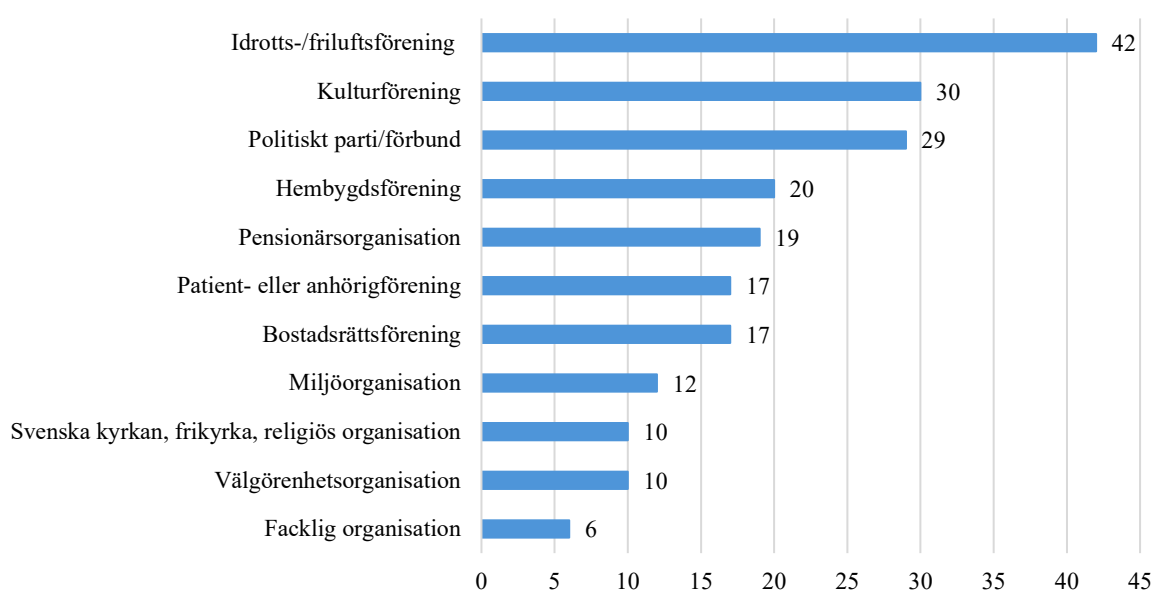
Kommentar: Frågan lyder: *Är du medlem i någon typ av förening/organisation?* med svarsalternativen *Nej, Ja* samt *...och jag deltar aktivt i verksamheten och ...och jag har någon typ av uppdrag*. Samtliga Ja-alternativ har slagits ihop till Medlem. Minst antal svarspersoner är 2 296. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.
Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021-2023.

Figur 3.5 illustrerar andelen som svarar att de utöver medlemskapet också engagerar sig inom respektive föreningstyp. Tydligt blir att vissa typer av föreningar tenderar att förknippas med en högre grad av engagemang än andra, där snarare själva medlemskapet sätts i första rummet.

I toppen av listan finner vi idrotts-/friluftsförening där upp emot hälften av de som svarar att de är medlemmar också har någon form av uppdrag i föreningen och/eller deltar aktivt i verksamheten. För kulturföreningar och politiskt parti/förbund är engagemanget också högt med 30 respektive 29 procent.

I botten av listan återfinns fackliga organisationer, välgörenhetsorganisationer, miljöorganisationer, och Svenska kyrkan, frikyrka eller annan religiös organisation. Att dessa organisationer har låg grad av engagemang känns igen från tidigare studier (Carlander m.fl., 2020). Att gå med i en miljöorganisation innebär ofta att man stöttar ekonomiskt men i undersökningen anser gissningsvis de flesta svarande att detta knappast kan räknas som att delta aktivt i verksamheten. Det fackliga medlemskapet fungerar i princip likadant och endast sex procent av de som är fackligt anslutna säger att de deltar aktivt eller har uppdrag.

Figur 3.5 Föreningsmedlemskap i ordning av engagemangsgrad, Västra Götaland 2023 (procent)

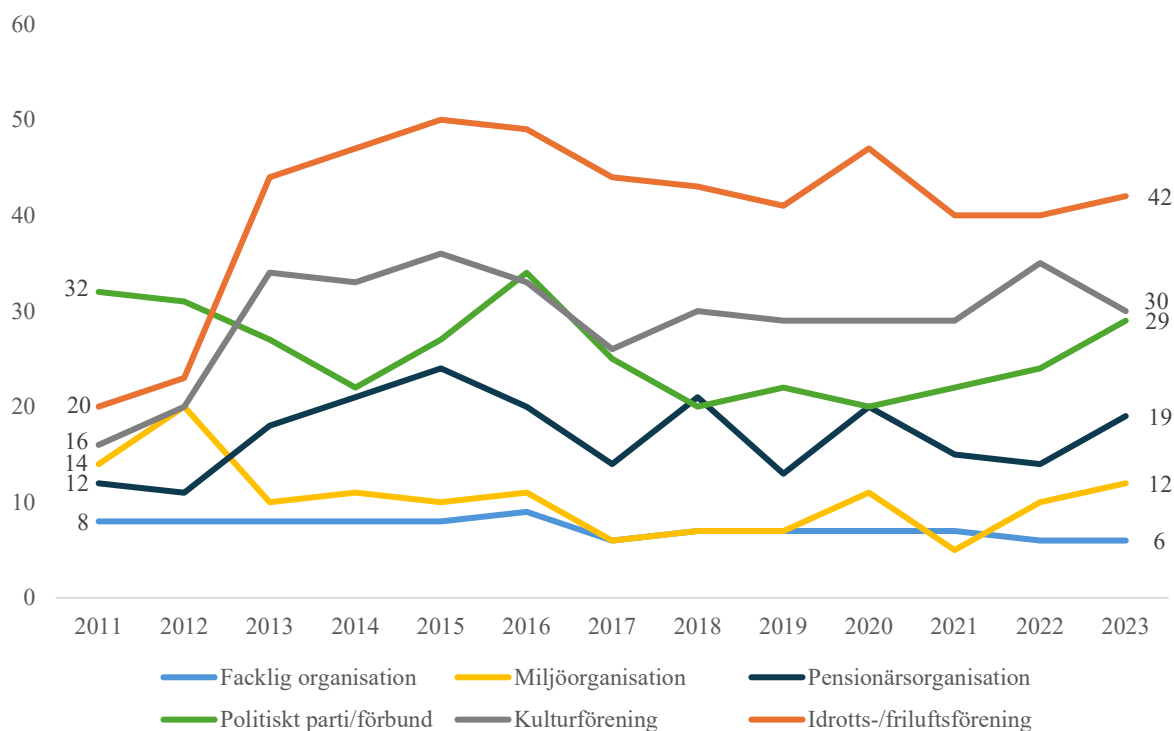

Kommentar: Frågan lyder: *Är du medlem i någon typ av förening/organisation?* med svarsalternativen *Nej, Ja* samt *...och jag deltar aktivt i verksamheten* och *...och jag har någon typ av uppdrag*. Diagrammet visar **andelen medlemmar** som också svarat att de deltar aktivt i verksamheten eller att de har någon typ av uppdrag.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Tittar man lite längre tillbaka i tiden, som redovisas i figur 3.6, så har bland annat kulturföreningarna och idrotts-/friluftsföreningarna ökat engagemanget med 14 respektive 22 procentenheter sedan år 2011.

Figur 3.6 Engagemang inom föreningsmedlemskap, Västra Götaland 2011–2023 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *Är du medlem i någon typ av förening/organisation?* med svarsalternativen *Nej, Ja* samt *...och jag deltar aktivt i verksamheten* och *...och jag har någon typ av uppdrag*. Diagrammet visar andelen medlemmar som också svarat att de deltar aktivt i verksamheten eller att de har någon typ av uppdrag.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2011–2023.

Internetvanor

Så tidigt som 1995 presenterades Västra Götalandsbornas internetanvändning i den västsvenska SOM-undersökningen för första gången. Sedan 2005 har den västsvenska SOM-undersökningen presenterat frekvens och syfte av internetanvändning i liknande format som i årets undersökning. Innan dess mättes internetanvändning främst genom vilket syfte medborgarna använde internet till, men också genom hur ofta man använde och vilken tillgång man hade till internet.

I 2023 års undersökning svarade 98 procent att de använt internet minst någon gång i månaden. I detta avsnitt presenteras några av de aktiviteter som respondenterna ägnat sig åt på internet. Fem av fjorton undersökta kategorier av internetvanor finns presenterade i tabell 3.5. Populärast av dessa internetvanor år 2023 var använt sociala medier med 83 procent som uppgett att de har använt sociala medier minst en gång i månaden och hela 97 procent i åldersgruppen 16-29 åringar. Andelen bland äldre är betydligt lägre (68 procent) och även inom grupperna jordbrukarhem samt bland lågutbildade är andelen som använt sociala medier lägre (69 procent).

24 procent har uppgett att de köpt eller beställt kläder minst en gång i månaden. Inom denna kategori är yngre personer och kvinnor de som gjort detta i högst utsträckning, även Göteborgare och högutbildade utmärker sig i denna fråga.

I frågan om att ha spelat på tips/trav/casino är det främst män som gjort detta (27 procent). Personer som är födda utanför norden gör det i lägre omfattning då endast sju procent angett att de spelat på tips/trav/casino på internet minst en gång i månaden. Att köpa eller sälja begagnat har blivit allt mer vanligt på senare år. År 2019 var det tio procent som uppgav att de köpt/sålt begagnade varor, att jämföra med 17 procent år 2023. Det är framför allt kvinnor, åldersgruppen 30-49, högutbildade

och personer födda utanför Norden som utmärker sig inom detta område. Sammantaget pekar resultaten på att second hand har blivit ett mer attraktivt sätt att handla på för Västra Götalandsborna, andelen som köpt eller beställt kläder på nätet är dock fortfarande högre (24 procent).

Tabell 3.5 Internetvanor/-aktiviteter minst en gång i månaden i olika grupper i Västra Götaland, 2023 (procent)

	Använt sociala medier	Spelat onlinespel	Köpt eller sålt begagnade varor	Spelat på tips/trav/casino	Köpt eller beställt kläder	Minsta antal svar
Samtliga	83	14	17	17	24	2 246
Kön						
Kvinna	88	11	19	10	31	1 183
Man	77	17	14	27	14	1 055
Ålder						
16–29 år	97	36	20	9	41	325
30–49 år	92	17	28	17	36	651
50–64 år	85	8	13	23	19	536
65–90 år	68	8	8	20	6	733
Utbildning						
Låg utbildning	69	15	8	24	12	299
Medellåg utbildning	85	19	16	23	22	642
Medelhög utbildning	84	13	14	21	22	495
Hög utbildning	86	11	22	11	29	782
Inkomst						
Max 14 999 SEK	80	24	13	9	21	405
15 000 - 24 999	77	12	11	19	14	427
25 000 - 34 999	86	16	17	20	25	468
35 000 – 44 999	86	12	22	16	27	439
Mer än 45 000 SEK	87	13	18	24	31	424
Subjektiv klass						
Arbetarhem	82	15	15	22	20	836
Jordbrukarhem	69	7	8	18	12	60
Tjänstemannahem	83	13	17	16	27	826
Högre tjänstemannahem	88	13	18	14	27	237
Företagarhem	83	12	16	16	18	151
Huvudsaklig uppväxt						
I Norden	84	14	16	18	22	1 953
Utanför Norden	78	15	23	7	27	148
Delregion						
Göteborgsregionen	84	15	18	17	26	1 427
Sjuhärad	86	15	15	17	23	273
Skaraborg	79	13	15	21	20	371
Fyrbodal	82	12	14	20	17	311
Livstillfredsställelse						
Mycket nöjd med livet	83	13	17	18	24	746
Ganska nöjd med livet	83	14	15	18	22	1 275
Inte nöjd med livet	79	25	20	20	22	200

Kommentar: Frågan är besvarad av respondenter som har svarat att de har använt internet *någon gång de senaste 12 månaderna eller oftare*. Frågan lyder: *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna använt internet?* Med svarsalternativen: *Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 mån, Någon gång i halvåret, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan, Flera gånger i veckan och Dagligen*. Kategorierna listade i tabellen är utifrån följdfrågan som lyder: *Och hur ofta har du gjort följande på internet?* med svarsalternativen *Ingen gång, Någon gång under de senaste 12 mån, Någon gång i halvåret, Någon gång i månaden, Någon gång i veckan, Flera gånger i veckan och Dagligen*. Figuren visar andelen som valt alternativet *Någon gång i månaden* eller oftare. *Låg utbildning* - ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellåg utbildning* - studier eller examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhög utbildning* - eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *hög utbildning* - examen (inkl forskarutbildning) från högskola/universitet. I Göteborgsregionen ingår även Kungsbacka kommun. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023

Sammanfattning

Västra Götaland har en tydlig kulturprofil och en av målsättningarna är att vara en ledande kulturregion där alla medborgare deltar aktivt i kulturlivet och har kulturen som kraftkälla. Det här kapitlet kartlägger hur invånarna i regionen deltar i olika aktiviteter och vanor som kan kopplas till kultur. Det är tydligt att det finns många olika typer av kulturvanor och fritidsaktiviteter som en stor del av respondenterna i den västsvenska SOM-undersökningen nyttjar. Resultat pekar dock på skillnader mellan olika samhällsgruppers deltagande i kulturlivet.

Kultur i regionen

Västsvenskarna tycks ha svårt att ta ställning till hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift avseende kultur. Det kan vara så att respondenterna har svårt att identifiera kulturaktiviteter som sker på regionala initiativ. De som ändå tar ställning är övervägande positiva, 28 procent svarar att de tycker att regionen sköter sin uppgift mycket eller ganska bra.

I den geografiska regionen finns många besöksmål med kulturell prägel. Av de besöksmål som mättes i undersökningen 2023 var Liseberg mest populärt följt av Universeum. 43 procent har besökt Liseberg de senaste 12 månaderna medan 23 procent har besökt Universeum. Gällande besöksmål syns en geografisk effekt där Västra Götalandsborna är mer benägna att besöka utflyktsmål i sitt närområde. Till exempel har 62 procent av Skaraborgarna besökt Kinnekulle de senaste 12 månaderna.

Kultur- och fritidsvanor

Den fritidsvana som varit mest förekommande bland västsvenskarna år 2023 är att ha umgåtts med vänner. 85 procent av västsvenskarna i årets undersökning svarade att de umgåtts med vänner en gång i månaden eller oftare, tätt följt av motionerat/tränat som 83 procent uppgett att de gjort minst en gång i månaden.

Kulturvanor tenderar att vara tämligen stabila över tid. Dock kan en viss minskning över tid ses i andelen som gått på teater medan andelen som gått på rock-/popkonsert tycks öka. Gällande de klassiska kulturvanorna som konserter och föreställningar syns en indikation på att dessa besöks i högre utsträckning av kvinnor, personer med högre utbildning och högre inkomster samt personer uppvuxna i tjänstmannan- eller högre tjänstemannahem.

Föreningsliv och engagemang

Kultur- och föreningslivet utgör ett socialt kitt som bygger attraktiva samhällen och bidrar till nya perspektiv, gemenskap och god hälsa. Föreningslivet utgör på så sätt en viktig del av den långsiktiga prioriteringen att öka inkluderingen i Västra Götaland.

När olika former av medlemskap studeras framgår att det allmänna engagemanget i föreningslivet är stabilt och högt. Graden av engagemang varierar dock kraftigt för de olika föreningstyperna. 42 procent av de som är medlem i en idrotts-/friluftsförening är också aktiva och/eller har någon form av uppdrag. Andelen aktiva bland de som är medlemmar i en facklig organisation är sex procent. 42 procent av västsvenskarna är medlemmar i någon kyrka eller religiös organisation, men endast tio procent deltar aktivt.

Över tid kan en ökning av engagemanget ses i föreningstyperna kulturföreningar och idrott-/friluftsföreningar, vilket är positivt ur ett inkluderingsperspektiv.

Internetvanor

I den regionala utvecklingsstrategin lyfts digitalisering som en viktig del för den långsiktiga prioriteringen att knyta samman Västra Götaland. I den västsvenska SOM-undersökningen mäts årligen flertalet olika aktiviteter på internet. Exempelvis medborgarnas spel- och köpvanor där man kan urskilja skillnader mellan bland annat könen och åldersgrupperna. Till exempel har 31 procent av de kvinnliga respondenterna köpt eller beställt kläder på internet minst en gång den senaste månaden, i jämförelse med männen vars motsvarande siffra är 14 procent. När det gäller spelat på tips/trav/casino är det däremot männen som är överrepresenterade med drygt dubbelt så många procentenheter som kvinnorna.

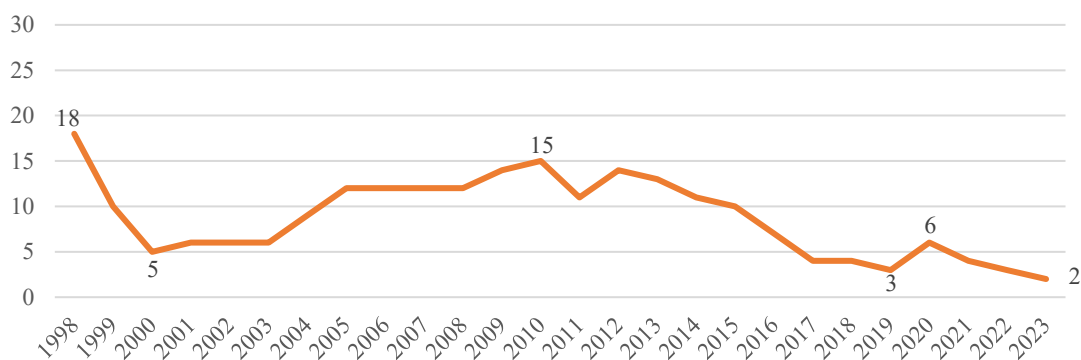
4. Arbetsmarknad och arbetsliv

Arbetsmarknaden i Västra Götaland har länge präglats av en god sysselsättning bland invånarna och en generellt låg arbetslöshet, men något dystrare moln syns under 2023. En central utgångspunkt i Västra Götalandsregionens strategiska arbete är att bidra till en välfungerande och hållbar arbetsmarknad med hög sysselsättning (RUS, 2021). I det här kapitlet granskas hur invånarna i Västra Götaland bedömer den egna arbetssituationen och risken för att bli arbetslös inom det närmaste året. Likaså redovisas hur väl invånarna anser att regionen sköter uppgiften att bidra till en hög sysselsättning. Kapitlet följer också upp frågan om i vilken utsträckning invånarna ägnar sig åt distansarbete och analyserar den digitala utvecklingen och tankar kring automatisering, där regionens medborgare uppvisar hög nivå av digital kompetens.

Arbetsmarknaden upplevs inte som något stort samhällsproblem

När invånarna i Västra Götaland i en öppen fråga tillfrågades om vilka tre regionala samhällsfrågor eller samhällsproblem som upplevdes vara de viktigaste 2023 svarade två procent arbetsmarknad och sysselsättning. Jämfört med de områden som störst andel av invånarna upplever som viktigast, såsom sjukvård (47 procent), lag och ordning (21 procent), skola/utbildning (17 procent) och infrastruktur (13 procent), ligger arbetsmarknadsrelaterade frågor på en klart lägre nivå. Själva enkätfrågan är en fritextfråga där respondenterna med egna ord får ange de tre samhällsfrågor eller samhällsproblem som de upplever som viktigast i regionen. Fritextsvaren kodas sedan om till fasta kategorier enligt ett särskilt kodschema. Under den senaste femårsperioden har arbetsmarknad och sysselsättning omnämnts av omkring två till fyra procent, med undantag för en viss ökning år 2020, då sex procent lyfte frågan som ett viktigt samhällsproblem. Ökningen mellan 2019 och 2020 kan sannolikt härledas till en oro hos befolkningen för coronapandemins konsekvenser för arbetsmarknaden. Eventuella farhågor om ökad arbetslöshet till följd av pandemin dämpades dock relativt omgående och frågan har sedan den första pandemihösten gradvis minskat i betydelse, från sex procent 2020 till två procent 2023, vilket är den historiskt lägsta nivån uppmätt.

Figur 4.1 Andel som uppgett "Arbetsmarknad" som en viktig samhällsfråga eller ett samhällsproblem i regionen, Västra Götaland 1998–2023 (procent)

Kommentar: Frågan lyder *Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i Västra Götaland?* Respondenterna får uppge upp till tre samhällsproblem som sedan kodas upp i huvudkategorier. Figuren visar andelen som har uppgett samhällsproblem relaterade till arbetsmarknad och arbetslöshet. Antal svarande 2023 är 2 501.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1998–2023.

Minskningen kan tyckas något förvånande givet den fortsatta inflationen under 2023, med ökade priser på såväl energi och livsmedel som på andra varor och tjänster. I den västsvenska SOM-undersökningen frågades även om oro för ett antal områden och tillsammans med klimatet och brottslighet placerade sig då ”hög inflation” högt på listan, där 36 procent uttryckte att de fann det ”mycket oroande”. Under 2023 bedömdes svensk ekonomi även vara i en lågkonjunktur. Höga priser, höga räntor, lägre bostadsbyggande och allmänt låg tillväxt präglade ekonomin. Bedömningar gjordes att den svenska ekonomin förväntades sjunka med 0,8 procent under året (Regeringen, 2023). Arbetslösheten började även åter stiga, efter tidigare positiva tendenser till återhämtning efter coronapandemin (SCB, 2023). Västra Götalandsregionen placerar sig visserligen i mittengruppen när regionerna rangordnas efter andelen arbetslösa och i en historisk jämförelse uppvisar 2023 fortsatt låga, om än stigande, nivåer av arbetslöshet (VGR 2023a). Det är framför allt först under senhösten och hösten 2023 som mörkare moln har rört sig in över den västsvenska arbetsmarknaden, med fler varsel och färre anmälda lediga platser jämfört med 2022 (Arbetsförmedlingen, 2023a; VGR, 2023b). Den sektor som särskilt har utmärkt sig när det gäller varsel i Västra Götaland är utan tvekan byggverksamheten, där en uppenbar koppling finns till det sjunkande byggandet överlag (Arbetsförmedlingen, 2023b). Trots att ekonomin ur flera aspekter uppvisar dystra tecken prioriterar dock de boende i Västra Götaland andra problem, där sjukvård och frågor om lag och ordning fortsatt dominerar agendan. Hög konkurrenskraft och nyföretagande är dock viktiga regionala prioriteringar, som i relation till arbetsmarknaden kan komma att lida om arbetsmarknaden fortsätter att uppvisa negativa tendenser.

En jämförelse av andelen i olika samhällsgrupper som uppger ”Arbetsmarknad” som viktig fråga/problem i Västra Götaland visar på en relativt enhetlig bild. Av tabell 4.1 framgår att skillnaderna mellan demografiska och arbetsmarknadsmässiga grupper i de flesta fall är ytterst små. Några signifikanta skillnader förekommer dock, vilka är kopplade till olika delar av arbetsmarknadsstatus. Tidigare har en tydlig åldersskillnad funnits kring benägenheten att uppge arbetsmarknad som ett problem, med de låga nivåerna som frågan uppnår i år finns dock begränsat utrymme för olika demografiska grupper att skilja sig. Den individuella arbetsmarknadsstatusen, så som sysselsättning och anställningsform, uppvisar trots det vissa skillnader. Arbetslösa uppvisar av naturliga skäl en större oro, studenter som är på väg ut i arbetslivet och de med tidsbegränsade anställningar är även något mer oroliga än övriga. Överlag är dock gruppskillnaderna mycket små under 2023.

Tabell 4.1 Andel i olika grupper som har som uppgett "Arbetsmarknad" som viktigt samhällsproblem, Västra Götaland 2023 (procent)

	Andel	Antal svar		Andel	Antal svar
Samtliga	2	2 501			
Kön			Uppväxtland		
Kvinna	2	1 310	Sverige	2	2 050
Man	2	1 183	Annat land	3	189
Ålder			Utbildning		
18–29 år	2	374	Låg	1	373
30–49 år	3	692	Medellåg	2	678
50–64 år	3	574	Medelhög	3	524
65–90 år	1	861	Hög	2	800
Sysselsättning			Egen månadsinkomst		
Arbetande	2	1 148	Max 14 999 SEK	3	451
Arbetslös	7	104	15 000 – 34 999 SEK	2	971
Studerande	4	169	Mer än 35 000 SEK	2	883
Pensionär	1	787			
Anställningsform					
Tillsvidare	2	1 819			
Tidsbegränsad	4	194			
Egen företagare	1	201			

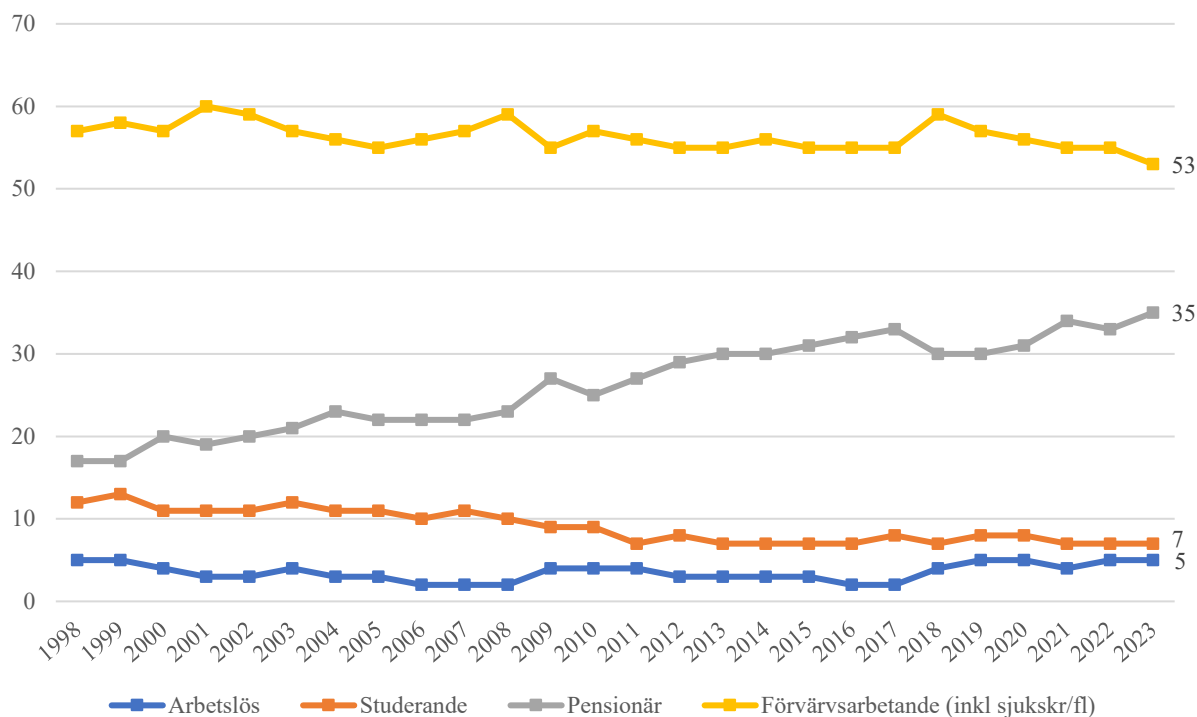
Kommentar: Frågan lyder *Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i Västra Götaland?* Respondenterna får uppge upp till tre samhällsproblem som sedan kodas upp i huvudkategorier. Procentbasen utgörs av samtliga svarande. *Lågutbildad* – ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellågutbildad* – studier/examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhögutbildad* – eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *högutbildad* – examen (inkl. forskarutbildning) från högskola/universitet. *Arbetande* – inklusive arbete i arbetsmarknadsåtgärd. *Arbetslös* – inklusive sjuk-/aktivitetsersättning.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Större oro för arbetslöshet bland låginkomsttagare

Sammansättningen av respondenternas arbetsituation har varit stabil över tid, sånär som på den ökande andelen pensionärer. Arbetslösheten i Västra Götaland låg under hösten 2023 strax under sex procent enligt officiell statistik (VGR, 2024a) och den västsvenska SOM-undersökningens respondenter, med cirka fem procent arbetslösa, får därmed betraktas som en relativt väl skattning av det faktiska läget på arbetsmarknaden.

Figur 4.2 Svarepersonernas arbetsmarknadssituation, Västra Götaland 1998–2023 (procent)

Kommentar: Frågan lyder *Vilken av de här grupperna tillhör du för närvarande?* med svarsalternativen *Förvärvsarbetande (även sjukskriven, föräldraledig), ålderspensionär/avtalspensionär, har arbete i arbetsmarknadspolitiska åtgärder/ genomgår arbetsmarknadsutbildning, har sjuk-/aktivitetsersättning, studerande, arbetslös och annat (öppet svarsalternativ)*. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Figuren redogör för svarepersonernas arbetsmarknadssituation. SOM-undersökningen har lägre svarsfrekvens bland ungdomar och personer med utländsk bakgrund. Siffrorna är därför inte helt jämförbara med arbetslöshetsstatistik från till exempel SCB eller Arbetsförmedlingen.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1998–2023.

Totalt nio procent av de svarande upplever att det finns en ganska eller mycket stor risk för att bli arbetslös under det närmaste året (tabell 4.2). Bedömningen skiljer sig dock åt mellan olika grupper. Tidsbegränsat anställda, låginkomsttagare och personer som upplever sig ha svårt att klara sig på nuvarande inkomst uttrycker en större osäkerhet kopplad till sin position på arbetsmarknaden. Detta speglar väl hur situationen även såg ut under 2022, med något av en ökning i oro bland låginkomsttagare. Bland personer med tidsbegränsad anställning har bedömningarna legat på en relativt jämn nivå under de senaste åren, även om en marginell ökning av den upplevda risken att drabbas av arbetslöshet har skett 2021–2023, från 27 till 32 procent.

När anställningsform, inkomst, självskattad möjlighet att klara sig på nuvarande inkomst samt utbildningsnivå kontrolleras mot varandra, utkristalliserar sig egen inkomst som den faktor som

spelar störst roll för individens upplevda risk för arbetslöshet. Därtill kan nämnas att även yrke spelar roll, där särskilt de inom försäljning och serviceyrken upplever högre risk för arbetslöshet jämfört med andra yrkesgrupper. Dessa präglas av en jämförelsevis högre andel låginkomsttagare samt tidsbegränsat anställda än andra yrkesgrupper. Även med hänsyn till yrkesgrupp utgör dock egen inkomst fortfarande den viktigaste förklaringsfaktorn bakom upplevd risk för att förlora arbetet under det kommande året.

Tabell 4.2 Upplevd risk att drabbas av arbetslöshet de närmaste 12 månaderna, Västra Götaland 2023 (procent och antal)

	Mycket stor	Ganska stor	Ganska liten	Mycket liten	Ingen uppfattning	Antal svar
Samtliga	5	4	19	65	7	1 397
Kön						
Kvinna	3	4	19	67	7	730
Man	6	4	20	62	8	663
Ålder						
18–29 år	8	7	29	48	8	236
30–49 år	5	3	19	68	5	622
50–64 år	3	4	16	69	8	471
65–69 år	4	0	10	68	18	68
Utbildning						
Låg	15	3	18	38	26	73
Medellåg	7	4	22	59	8	389
Medelhög	3	6	19	65	7	299
Hög	3	3	18	72	4	625
Anställningsform						
Tillsvidareanställning	3	3	18	71	5	1 111
Tidsbegränsad	18	14	30	27	11	128
Egen företagare	0	0	15	73	12	91
Anställningssektor						
Statligt anställd	2	4	9	81	4	103
Statligt anställd	5	2	17	71	5	300
Kommunanställd	2	3	11	76	8	115
Regionanställd	4	4	23	62	7	781
Privatanställd						
Egen månadsinkomst						
Max 14 999 sek	19	12	25	23	21	121
15 000 – 34 999 sek	6	5	21	60	8	468
Mer än 35 000 sek	1	2	17	76	4	769
Klarar sig på hushållets inkomst						
Mycket/ganska bra	2	2	18	73	5	965
Varken bra eller dåligt	8	7	21	53	11	240
Mycket/ganska dåligt	14	8	26	38	14	166
Boendeområde						
Ren landsbygd	2	5	15	70	8	186
Mindre tätort	5	3	20	64	8	273
Stad/större tätort	5	3	19	65	8	508
Göteborg	5	5	20	65	5	421
Område						
Göteborgsregionen	4	4	21	65	6	804
Sjuhärad	8	1	21	62	8	151
Skaraborg	4	6	15	66	9	209
Fyrbodal	5	5	14	64	12	146

Kommentar: Frågan lyder *Hur bedömer du risken att du under de närmaste 12 månaderna kommer att bli arbetslös?* Svarsalternativen framgår av tabellen. Procentbasen utgörs av dem som besvarat frågan. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka.

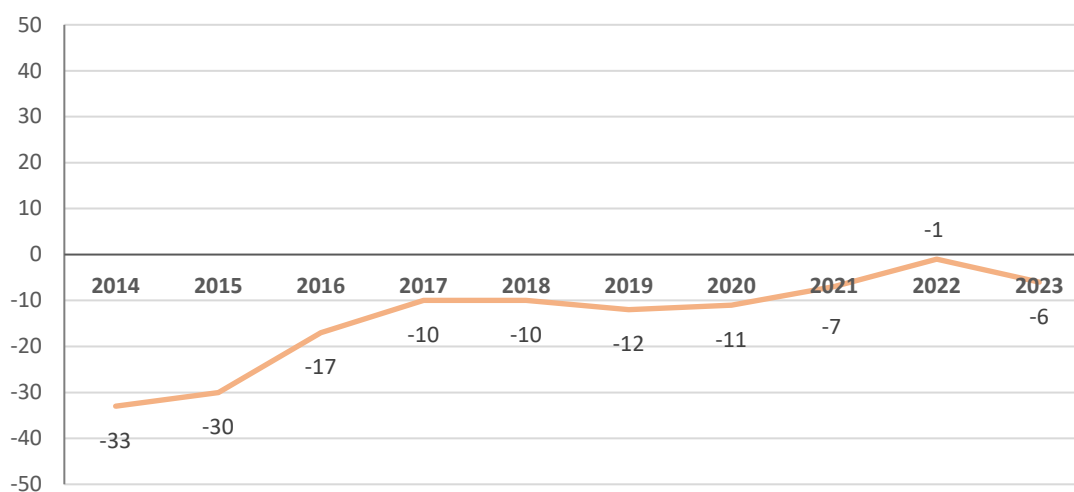
Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Något mindre kritisk bedömning av regionens insatser för ökad sysselsättning

Det har under en period funnits en relativt kritisk bild av hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller att bidra till fler arbetstillfällen. Den mest kritiska bedömningen gjordes runt 2014–2015 då en klart större andel menade att uppdraget inte sköttes särskilt bra jämfört med andelen som menade att regionens arbete på området var bra. Figur 4.3 visar hur det samlade balansmättet under 2014 och 2015 låg på -33 respektive -30. Därefter har bedömningsbalansen successivt förbättrats, i betydelsen att andelen kritiska har minskat samtidigt som andelen positiva har ökat. Mellan 2017 och 2022 gick balansmättet från -10 till -1, och i den senaste västsvenska SOM-undersökningen från 2023 var fördelningen mellan andelen kritiska och andelen positiva åter något mer negativa, men på en historiskt fortsatt hög nivå, med balansmättet -6.

Trots nedgången under 2023 verkar de boende i Västra Götaland i en historisk jämförelse anse att regionen har blivit allt bättre när det kommer till frågor om innovation och konkurrenskraft, men att mer arbete finns att göra kopplat till dessa aspekter av att bidra till skapandet av fler jobb.

Figur 4.3 Bedömning av hur Västra Götalandsregionen sköter uppgiften att bidra till fler jobb, Västra Götaland 2014–2023 (balansmätt)

Kommentar: Frågan lyder *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: att bidra till fler jobb?* Procentbasen utgörs av dem som besvarat frågan. Balansmättet visar andelen som svarar bra minus andelen som svarar dåligt och varierar mellan +100 (samtliga svarar bra) och -100 (samtliga svarar dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2014–2023.

Räknat i procentandelar är det 15 procent som 2023 gör en positiv bedömning av regionens arbete på området medan 21 procent gör en negativ bedömning (tabell 4.3). Den stora majoriteten svarar emellertid antingen att uppgiften varken sköts bra eller dåligt (27 procent) eller att de inte har någon uppfattning i frågan (37 procent). Jämfört med 2022 har andelen som står för negativ bedömning ökat relativt jämnt i samtliga samhällsgrupper. De grupper som gör den mest kritiska bedömningen 2023 är personer boende i Sjuhärad (-12), 50–64-åringar (-9)

samt personer med medellåg utbildning (-9) och arbetslösa (-10). Den mest positiva bedömningen görs av de uppväxta utanför Sverige (+1).

Tabell 4.3 Bedömning av hur Västra Götalandsregionen sköter uppgiften att bidra till fler jobb, Västra Götaland 2023 (procent, antal och balansmätt)

	Mycket bra	Ganska bra	Varken eller	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Antal svar	Balansmätt
Samtliga	2	13	27	14	7	37	2 493	-6
Kön								
Kvinna	2	11	25	13	5	44	1 299	-5
Man	2	14	30	15	8	31	1 186	-7
Ålder								
18–29 år	5	15	26	13	7	34	344	±0
30–49 år	2	13	26	16	7	36	700	-8
50–64 år	2	12	26	15	8	37	597	-9
65–90 år	2	13	29	11	5	40	852	-1
Utbildning								
Låg	5	16	23	13	8	35	353	-1
Medellåg	3	10	31	14	8	34	706	-9
Medelhög	1	10	30	13	6	40	545	-8
Hög	2	14	24	14	5	41	837	-3
Egen månadsinkomst								
Max 14 999 sek	4	15	22	14	8	37	443	-3
15 000 – 34 999 sek	3	11	30	12	8	36	997	-6
Mer än 35 000 sek	1	13	27	15	5	39	933	-6
Sysselsättning								
Arbetande	2	12	27	15	7	37	1 215	-8
Arbetslös	10	10	23	17	13	27	104	-10
Pensionär	2	13	29	11	5	40	789	-1
Studerande	2	16	22	15	7	38	167	-4
Uppväxtland								
Sverige	2	12	26	14	7	39	2 118	-7
Annat land	7	15	32	12	9	25	186	+1
Område								
Göteborgsregionen	3	12	28	13	6	38	1 333	-4
Sjuhärad	2	13	27	18	9	31	285	-12
Skaraborg	2	14	27	14	6	37	401	-4
Fyrbodal	2	13	25	15	7	38	336	-7

Kommentar: Frågan lyder *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: att bidra till fler jobb?* Procentbasen utgörs av dem som besvarat frågan. *Lågutbildad* – ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellågutbildad* – studier/examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhögutbildad* – eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *högutbildad* – examen (inkl. forskarutbildning) från högskola/universitet. *Arbetande* – inklusive arbete i arbetsmarknadsåtgärd. *Arbetslös* – inklusive sjuk-/aktivitetsersättning. Balansmättet visar andelen som svarar bra minus andelen som svarar dåligt och varierar mellan +100 (samtliga svarar bra) och -100 (samtliga svarar dåligt). Göteborgsregionen inkluderar även respondenter i Kungsbacka.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Distansarbete

Distansarbetet som samhällsfenomen slog igenom stort i arbetslivet i samband med utbrottet av coronapandemin vårvintern 2020. En ökad grad av flexibilitet har blivit en del av vardagen på många arbetsplatser, samtidigt som möjligheten till distansarbete skiljer sig åt mellan olika yrkesgrupper. I den västsvenska SOM-undersökningen 2021–2023 ombads respondenterna att svara på *om* och i så fall *hur ofta* de i genomsnitt arbetat på distans under det senaste året (tabell 4.4). Tabellen visar att majoriteten av de svarande befinner sig på arbetsplatser som av olika anledningar inte möjliggör arbete på distans. Bland dem som däremot distansarbetar minst någon gång per vecka har det skett en viss förskjutning i hur ofta detta sker. Förändringen ligger framför allt i att andelen som arbetar hemifrån någon eller några enstaka dagar i veckan har ökat mellan 2021–2023, medan andelen som arbetar hemma fyra till fem dagar i veckan har minskat. Resultatet indikerar att det har skett en återgång till vad som skulle kunna beskrivas som mer av ett normalläge, även om det är rimligt att tro att andelen distansarbetande fortfarande ligger på en högre nivå jämfört med hur det såg ut före pandemin.

Tabell 4.4 Andel svarspersoner som arbetat på distans under de senaste 12 månaderna, Västra Götaland 2021–2023 (procent och antal)

	I genomsnitt en dag/vecka	I genomsnitt två dagar/vecka	I genomsnitt tre dagar/vecka	I genomsnitt fyra dagar/vecka	I genomsnitt fem dagar/vecka	Arbetar inte på distans	Summa procent	Antal svar
2021	8	5	5	6	12	64	100	2 029
2022	12	8	5	3	3	68	100	2 135
2023	14	7	4	2	3	70	100	2 157

Kommentar: Frågan lyder *Har du under det senaste året arbetat på distans?* Skalan lyder 'Ja, i genomsnitt en dag, ... två dagar, ... tre dagar, ... fyra dagar, ... fem dagar i veckan', 'Nej, i mitt yrke går det inte att jobba på distans'. Procentbasen utgörs av de som uppgett att de yrkesarbetar eller *har* yrkesarbetat.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2021–2023.

Tabell 4.5 ger en bild av hur fördelningen mellan distansarbetande och icke-distansarbetande ser ut bland respondenter i Västra Götaland. De grupper som i högst utsträckning ägnat sig åt distansarbete under 2023 är 30–49-åringar, högutbildade, boende i tjänstemannahem respektive högre tjänstemannahem, höginkomsttagare samt boende i Göteborgsregionen. Svarande med låg utbildning, låg inkomst samt hemmahörande i arbetar- respektive jordbrukarhem har i lägst utsträckning ägnat sig åt arbete på distans. Det visar sig tydligt att hemarbete är kopplat till socioekonomisk bakgrund och status. Mönstret liknar i stor utsträckning resultatet från 2022 års undersökning, dock med skillnaden att andelen som arbetar på distans genomgående ligger på en lägre nivå 2023 oavsett grupp. Detta sågs även i skillnaden mellan 2021 och 2022. Andelen hemarbete bland respondenterna ser ut att vara stadigt sjunkande.

Utfallet hänger också i hög utsträckning samman med individernas yrken. Bland dem som i högst utsträckning uppger att deras arbetsuppgifter inte medger distansarbete hittas framför allt butikssäljare, byggnadsarbetare, industri- och lagerarbetare samt vårdpersonal. I dessa grupper uppger över 90 procent att de aldrig distansarbetat under den senaste 12-månadersperioden. Motpolen återfinns bland de inom mer kontorsnära yrken, så som ekonomi, personal,

administration, IT och dylikt, där över 60 procent har ägnat sig åt distansarbete det senaste året. När de olika faktorerna kontrolleras för varandra visar det sig att yrke i kombination med inkomstnivå spelar störst roll för huruvida individerna har ägnat sig åt distansarbete eller inte.

Huruvida trenden med sjunkande andel distansarbete fortsätter i samma riktning återstår förstås att se. Svaren speglar dock vad andra undersökningar funnit (Vision, 2024) och den medierapportering som kommer från främst USA (Forbes, 2024). Med referens till effektivitet och gemenskap har arbetsgivare allt mer börjat kräva att arbetstagare återvänder till arbete på plats, något som då främst påverkar höginkomsttagare, välutbildade och tjänstemän.

Tabell 4.5 Andel svars personer som har respektive inte har arbetat på distans, Västra Götaland 2023 (procent och antal)

	Har <i>inte</i> arbetat på distans	Har arbetat på distans	Summa procent	Antal svar
Samtliga	71	29	100	2 157
Kön				
Kvinna	71	29	100	1 109
Man	70	30	100	1 041
Ålder				
18–29 år	78	22	100	263
30–49 år	55	45	100	670
50–64 år	61	39	100	570
65–90 år	91	9	100	654
Utbildning				
Låg	96	4	100	270
Medellåg	83	17	100	618
Medelhög	70	30	100	479
Hög	52	48	100	768
Egen månadsinkomst				
Max 14 999 sek	93	7	100	313
15 000 – 34 999 sek	88	12	100	872
Mer än 35 000 sek	46	54	100	904
Anställningssektor				
Statligt anställd	57	43	100	168
Kommunanställd	82	18	100	500
Regionanställd	77	23	100	161
Privatanställd	67	33	100	1 222
Subjektiv klass				
Arbetarhem	89	11	100	825
Jordbrukarhem	90	10	100	62
Tjänstemannahem	57	43	100	787
Högre tjänstemannahem	46	54	100	222
Företagarhem	67	33	100	149
Boendeområde				
Ren landsbygd	79	21	100	327
Mindre tätort	76	24	100	453
Stad/större tätort	70	30	100	771
Göteborg	61	39	100	582
Område				
Göteborgsregionen	64	36	100	1 149
Sjuhärad	75	25	100	253
Skaraborg	80	20	100	342
Fyrbodal	82	18	100	287

Kommentar: Frågan lyder *Har du under det senaste året arbetat på distans?* Skalan lyder 'Ja, i genomsnitt en dag, ... två dagar, ... tre dagar, ... fyra dagar, ... fem dagar i veckan', 'Nej, i mitt yrke går det inte att jobba på distans'. I tabellen har svarsalternativen en till fem dagar i veckan slagits ihop till en kategori som benämns 'Har arbetat på distans'. Procentbasen utgörs av de som uppgett att de yrkesarbetar eller *har* yrkesarbetat. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

En stor utveckling inom arbetsmarknad under de senaste två åren har förstås varit den framträdande roll som artificiell intelligens (AI) har kommit att spela. De stora språkmodellerna som utvecklats av bland annat OpenAI har fått frågor om den påverkan som AI kommer att få på arbetsmarknaden att åter komma högt upp på agendan hos beslutsfattare och medborgare. "Utvecklingen inom AI" är trots det ett av de områden som oroar de boende

i Västra Götaland minst (28 procent finner det mycket oroande). Snarare verkar en viss försiktig optimism kopplat till AI och arbetsmarknad att finnas, då 49 procent anser att det är ett bra förslag att ”förkorta arbetstiden i takt med att automatiseringar ökar”, med enbart 18 procent som anser det vara ett dåligt förslag.

I likhet med hur de demografiska och socioekonomiska fördelningarna ser ut i andelen hemarbete så uppvisar även användandet av AI-chatbotar ett tydligt mönster (tabell 4.6). Vid första anblick kan det tyckas förvånande att egen inkomst inte uppvisar ett tydligt mönster, men detta är snarast en effekt av att det största användandet sker av unga och studenter. Eftersom frågan inte specifikt omber respondenterna att besvara huruvida de har använt en chatbot i sitt arbete präglas svaren av att chatbotar har blivit ett framträdande verktyg för att underlätta studier. Könsskillnaderna som syns visar på vad implementering av tidigare teknik har visat, att män snabbare tar till sig sådan.

Den regionala utvecklingsstrategin beskriver ambitionerna regionen har att stärka innovationskraften och nyttiggöra kunskap, AI kan här säkerligen komma att spela en viktig roll. Att en så stor andel av studenterna redan 2023 använde sig av AI-verktyg i form av chatbotar visar på att digitaliseringen redan är på en hög grad bland de unga. Kompetensutveckling kan i framtiden mycket komma att handla om att vidareutbilda de grupper som inte tagit till sig av denna typ av verktyg, för att se till att automatiseringens potentiella jobbpåverkande effekter påverkar medborgarna mer jämnt.

Tabell 4.6 Andel i olika grupper som har använt sig av en AI-chatbot, Västra Götaland 2023 (procent)

	Andel	Antal svar		Andel	Antal svar
Samtliga	30	2 387			
Kön			Uppväxtland		
Kvinna	25	1 257	Sverige	29	2 054
Man	36	1 122	Annat land	37	176
Ålder			Utbildning		
18–29 år	61	334	Låg	14	311
30–49 år	43	696	Medellåg	28	685
50–64 år	26	582	Medelhög	28	527
65–90 år	8	775	Hög	40	836
Sysselsättning			Egen månadsinkomst		
Arbetande	38	1 213	Max 14 999 SEK	31	416
Arbetslös	29	98	15 000 – 34 999 SEK	23	953
Studerande	67	165	Mer än 35 000 SEK	38	932
Pensionär	7	716			
Anställningsform					
Tillsvidare	28	1 829			
Tidsbegränsad	45	198			
Egen företagare	26	199			

Kommentar: Frågan lyder *Hur ofta har du gjort följande på internet? Använt mig av en AI-chatbot*. Svartalternativen har kodats samman till en binär variabel av *Ingen gång* och *Någon gång de senaste 12 månaderna*. Procentbasen utgörs av samtliga svarande. *Lågutbildad* – ej fullgjord eller fullgjord grundskola/obligatorisk skola, *medellågutbildad* – studier/examen vid gymnasium, folkhögskola etc., *medelhögutbildad* – eftergymnasialutbildning (ej högskola/universitet) eller studier vid högskola/universitet, *högutbildad* – examen (inkl. forskarutbildning) från högskola/universitet. *Arbetande* – inklusive arbete i arbetsmarknadsåtgärd. *Arbetslös* – inklusive sjuk-/aktivitetsersättning.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Sammanfattning

En central punkt för Västra Götalandsregionens strategiska arbete är att bidra till en välfungerande och hållbar arbetsmarknad med hög sysselsättning som präglas av innovation och ett konkurrenskraftigt näringsliv. Målsättningen är att regionen ska främja utvecklingen inom arbetsmarknaden och bidra till hög sysselsättning med tillväxt, kunskap och omställning i fokus. Det här kapitlet om västsvenskarnas syn på arbetsmarknaden, oro för framtida arbetslöshet och bedömning av hur väl regionen sköter sin uppgift att bidra till sysselsättningen har bland annat visat att frågan om arbetsmarknaden som samhällsproblem, sett över tid, ligger på en historisk låg nivå. I en lång historisk kontext har arbetsmarknaden varit ett av de största problemen för så väl västsvenskarna som det svenska folket, i synnerhet i ekonomiskt oroliga tider. Så är dock inte längre fallet. Frågan har under de senaste tre åren varit betydligt lägre prioriterad hos befolkningen jämfört med stora delar av 2000-talet och inte minst slutet av 1990-talet. Jämfört med andra samhällsområden såsom sjukvård, lag/ordning och skola/utbildning har arbetsmarknadsrelaterade frågor alltså en betydligt lägre position på invånarnas agenda över viktiga samhällsproblem i regionen.

Oro för att själv drabbas av arbetslöshet är som mest utbredd bland svarande som har en låg inkomst, som klarar sig dåligt på sin inkomst och vars anställning är tidsbegränsad. Även yrke spelar roll, där individer som arbetar som försäljare och inom serviceyrken är särskilt benägna att uppleva risk för arbetslöshet. Egen inkomst utgör dock den viktigaste förklaringsfaktorn till upplevd risk att förlora arbetet under det kommande året. Oro över den personliga risken att drabbas av arbetslöshet speglar i mångt och mycket bilden av arbetsmarknaden som helhet, där individer som arbetar inom yrken med en stor andel tidsbegränsade anställningar av naturliga skäl är mer oroade än individer med övriga anställningsformer.

När det gäller frågan om hur väl regionen sköter sin uppgift att bidra till fler jobb uppvisar invånarna en förhållandevis neutral inställning. Andelen som ställer sig kritiska till regionens arbete har ökat något under 2023 och ligger nu på samma nivå som andelen positiva. Gruppkillnaderna i bedömningen av hur regionen sköter sin uppgift är relativt små och det är främst personer i övre medelålder samt boende i området Sjuhärad som står ut genom att göra en mer negativ bedömning än övriga respondenter, tillsammans med arbetslösa, vilket är ett förväntat resultat.

Som en del av den regionala utvecklingsstrategin diskuteras möjligheterna till hållbara resval och distansarbete som en del av en digitaliserad och väl utvecklad arbetsmarknad. Distansarbete har sedan coronapandemins utbrott kommit att bli ett viktigt inslag på arbetsmarknaden. Kapitlet visar dock att andelen distansarbetande har minskat i Västra Götaland kontinuerligt mellan 2021–2023, vilket gäller samtliga jämförda grupper och speglar vad annan forskning har observerat. Möjligheten till distansarbete varierar ofta med avseende på utbildning, inkomst och subjektiv klass. Högutbildade, höginkomsttagare och boende i tjänstemanna- respektive högre tjänstemannahem arbetar i högre utsträckning på distans jämfört med andra grupper. Likaså arbetar boende i Göteborgsregionen i högre utsträckning på distans jämfört med boende i övriga Västra Götaland. Förutsättningarna för distansarbete är

som lägst i grupper som arbetar inom service-, industri- och vårdsektorn, i synnerhet inom grupper med låga inkomstnivåer. En högre inkomstnivå förefaller ge ökade möjligheter till distansarbete, dock är arbetets inriktning av stor betydelse. Mest benägna att arbeta på distans är projektledare och konsulter, grupper som vanligen tillhör kategorin höginkomsttagare.

Avslutningsvis har ett antal frågor relaterade till AI undersökts i SOM-undersökningen för första gången. För frågan om digitalisering och konkurrenskraft är det här viktiga frågor och undersökningen visar att det i befolkningen finns en försiktig optimism till AI kopplat till arbetsmarknad. Användandet av AI-chatbotar speglar på flera sätt övriga arbetsmarknadsindikatorer, med högutbildade och höginkomsttagare som de mest frekventa användarna. Unga som studerar är dock de som använder AI-chatbotar i högst utsträckning, vilket kan vara en positiv indikation för regionens ambition att ligga i framkant av kunskap om teknologiska verktyg som kan användas för att utveckla arbetsmarknaden.

5. Hälsa och sjukvård

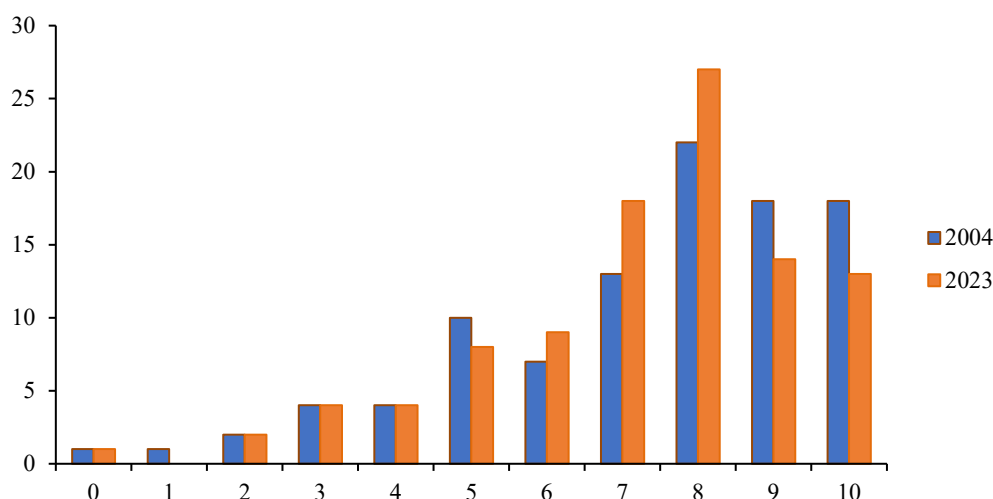
Det här kapitlet handlar om hälsa och inkludering till en god hälsa för alla, samt hur invånarna i Västra Götaland ser på hälso- och sjukvården. Kapitlet innehåller en bedömning av den självskattade hälsan över tid och mellan olika grupper i regionen. Därefter redovisas hur invånarna i regionen upplever hälso- och sjukvården jämfört med tidigare år men också vilka delar av sjukvården som de tycker fungerar bra respektive mindre bra.

Självskattad hälsa

En *god hälsa och välbefinnande* är ett av de 17 globala hållbarhetsmålen som ingår i FN:s Agenda 2030 om att uppnå en hållbar utveckling till år 2030 (United Nations, 2015). Målet tangerar också världshälsoorganisationen WHO:s mål om att utjämna hälsoklyftorna inom en generation (Marmot m fl., 2008). Den regionala målvisionen dikterar även att hälsoklyftor kopplade till kön, etnisk bakgrund och boendeområde ska utjämnas (Västra Götalandsregionen, 2005). Mål och visioner i alla ära. De senaste decenniernas data från Sverige visar att hälsoklyftan gällande framför allt socioekonomiska skillnader är en bred och stabil kanjon fylld av en livskraftig flod som inte visar några tecken på att torka ut (Carlander m fl., 2023). Med andra ord, hälsan är ojämnt fördelad i det svenska samhället. Men hur ser det ut i Västra Götaland?

I den västsvenska SOM-undersökningen mäts den personliga hälsan med hjälp av en elvagrading självskattningsskala. Forskning har konsekvent visat att självskattad hälsa är relativt starkt kopplat till framtida morbiditet och mortalitet (Falconer & Quesnel-Vallée, 2017). Figur 5.1 visar fördelningen av den självskattade hälsan i 2023 års västsvenska SOM-undersökning respektive 2004 års undersökning, då frågan fick sin nuvarande form. Jämfört med 2004 är andelen som skattar sin hälsa som skalans högsta värde, 10, lägre i 2023 års undersökning, ett liknande mönster som har gått att se de senaste åren. Det är dock en större andel i 2023 års undersökning jämfört med 2004 som skattar sin hälsa som skalans tredje högsta värde, 8, vilket gör att genomsnittet är ungefär detsamma (7,4 år 2004 och 7,3 år 2023) även om fördelningen ser lite olika ut för respektive år.

Figur 5.1 Bedömning av personlig hälsa 2004 och 2023 (fördelning av svar mellan 0 och 10, procent)

Kommentar: Frågan lyder *Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?* Svarsskalan går från 0=Mycket dåligt till 10=Mycket gott. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Antal svarande 2004 är 3 379. Antal svarande 2023 är 2 385.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2004 och 2023.

Tabell 5.1 visar fördelningen av den självskattade hälsan år 2023 och indikerar att män och kvinnor bedömer sin hälsa likvärdigt, men män på en marginellt högre nivå. Resultaten är i linje med resultat från Folkhälsomyndighetens undersökningar, där kvinnor i regel rapporterar en något lägre skattning av den egna hälsan (Folkhälsomyndigheten, 2023). Bland respondenterna i den västsvenska SOM-undersökningen syns en förväntad skillnad mellan åldersgrupper, där de äldsta (65–90 år) skattar sin hälsa lägst – tätt följd av den yngsta åldersgruppen (16–29 år). Detta mönster är i linje med tidigare års resultat från den västsvenska SOM-undersökningen.

När det kommer till skillnader mellan delregioner verkar det som att boende i Göteborgsregionen (inklusive Kungälv) har en generellt högre hälsa. Vid en närmare titt på Göteborgs Stad och de olika resursområdena inom kommunen syns ett tydligt mönster där hälsan i resursstarka områden är högre än i resurssvaga områden. Störst skillnad i självskattad hälsa mellan olika grupper ser vi bland svarande med olika utbildningsnivå och inkomstnivå. Detta ligger i linje med större nationella mätningar där hälsogapet som kan förklaras med hjälp av socioekonomiska skillnader sannolikt är den största individuella orsaken till ojämlika hälsoutfall i Sverige (Carlander m fl., 2023). Ett bifynd från Carlander m fl. (2023) som är värt att nämna i sammanhanget är att högre utbildning förvisso verkar ha en positiv effekt på hälsa, men bara om den högre utbildningen också innebär en högre lön. Både utbildning och inkomst beskrivs således som skyddsfaktorer mot ohälsa men inkomst har en väsentligt starkare effekt. Baserat på 2023-års västsvenska SOM-undersökning observerar vi samma tendens, att utbildning har en relativt liten (åtminstone statistiskt) association med hälsa (ostandardiserad regressionskoefficient = 0,32, $p < 0,001$) och när vi introducerar inkomst (ostandardiserad regressionskoefficient = 0,28, $p < 0,001$) i modellen sjunker sambandet med utbildning, samtidigt som vi kan förklara mer av variationen i självskattad hälsa med hjälp av inkomst (6%).

Tabell 5.1 Bedömning av personlig hälsa hos olika samhällsgrupper 2023 (procent och medelvärde)

	Självskattad hälsa			Medelvärde	Antal svarande
	Dålig	Medelgod	God		
Samtliga	10	36	54		2 385
Kön					
Kvinna	11	37	52	7,2	1 244
Man	10	35	55	7,3	1 133
Ålder					
16–29 år	10	34	56	7,3	336
30–49 år	9	34	57	7,5	660
50–64 år	9	35	56	7,3	552
65–90 år	12	39	49	7	837
Utbildning					
Låg	16	43	41	6,6	367
Medellåg	12	38	50	7,1	667
Medelhög	10	38	52	7,2	516
Hög	6	30	64	7,7	796
Delregion					
Göteborgsregionen	10	35	55	7,3	1 494
Göteborg	9	33	58	7,4	784
Resursstarka områden	6	31	63	7,7	242
Medelresursstarka område	8	32	60	7,5	222
Medelresurssvaga områden	11	33	56	7,3	197
Resurssvaga områden	15	36	49	6,8	121
Sjuhärads	12	35	53	7,2	287
Skaraborg	10	42	48	7,0	410
FyrBoDal	12	34	54	7,2	336
Månadsinkomst					
Max 14 999 kr	19	41	40	6,6	444
15 000 kr – 24 999 kr	12	40	48	7,0	474
25 000 kr – 44 999 kr	7	34	59	7,5	930
Minst 45 000 kr	4	29	67	7,9	430

Kommentar: Frågan lyder: *Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?* Svarsskalan går från 0=Mycket dåligt till 10=Mycket gott. Definition av självskattad hälsa 0–4= dålig hälsa, 5–7=medelgod hälsa, 8–10=god hälsa. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Bedömningar av sjukvården i Västra Götaland

En central del i Västra Götalandsregionens visionsarbete handlar om tillgång till högkvalitativ hälso- och sjukvård (Västra Götalandsregionen, 2005), vilket i förlängningen också har bäring på utvecklingsstragins delmål om inkludering – till ett hälsosamt liv – men också om hållbarhet. Sjukvården är alltså en av samhällets viktigaste frågor, och på regional nivå ligger den högst på invånarnas dagordning även i år baserat på rapporten Västsvenska trender 1998-2023 (SOM-institutet, 2024). 47 procent av respondenterna i 2023 års västsvenska SOM-undersökning skriver ”sjukvården” som en av de viktigaste regionala frågorna. En god hälsa bland invånarna i Västra Götaland med en fungerande hälso- och sjukvård som är lättillgänglig och av god kvalitet är mycket viktig både för invånarna i Västra Götaland och för regionen.

Invånarna skattar hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift gällande hälso- och sjukvård och resultaten från 2023 indikerar att det inte längre är en positiv bedömning, utan balanserar på nollstrecket. (tabell 5.2). Resultaten visar att 35 procent av de svarande anser att regionen sköter sin uppgift mycket eller ganska bra och 36 procent anser att regionen sköter sin uppgift ganska eller mycket dåligt. Det här är en nedgång jämfört med 2022 års undersökning, där sjukvården i sin tur bedömdes mindre positivt än i 2021 och 2020 års undersökning. En negativ trend således. Det finns också vissa skillnader i bedömningen mellan grupper. Mest nöjda är invånarna i Sjuhärad, minst nöjda i Skaraborg. Mest positiva är de äldre (65–90 år) och minst positiva verkar invånarna mitt i livet vara (30–64 år).

Tabell 5.2 Uppfattning om hur Västra Götalandsregionen sköter hälso- och sjukvården 2023 (procent, antal och balansmätt)

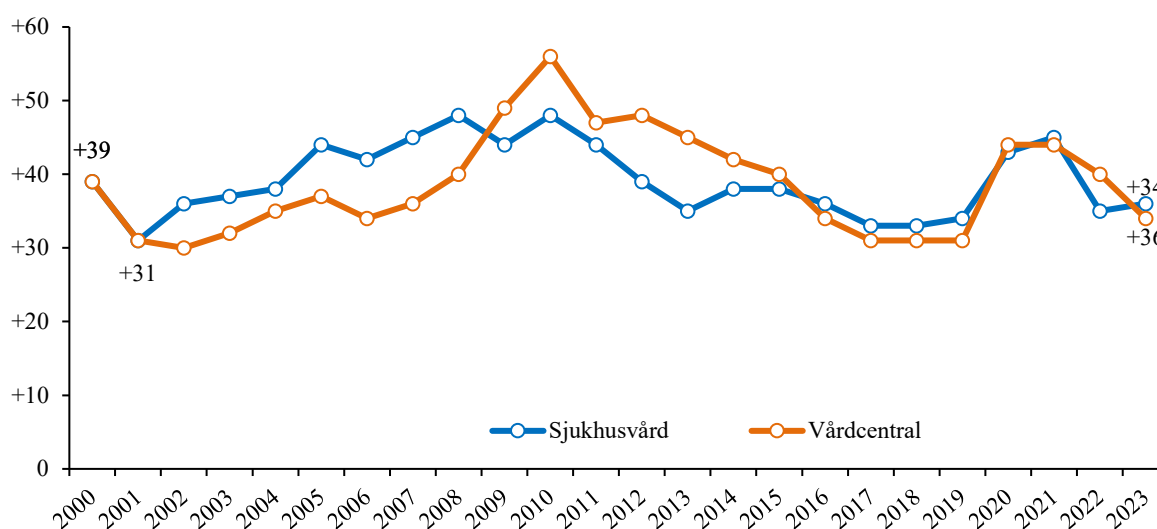
	Mycket bra	Ganska bra	Varken eller	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Antal svar	Balansmätt
Samtliga	6	29	22	23	13	7	2 375	-1
Ålder								
16–29 år	9	26	19	22	13	11	340	±0
30–49 år	4	26	20	26	15	9	655	-11
50–64 år	4	30	24	23	15	4	557	-4
65–90 år	7	34	22	20	11	6	823	+10
Delregion								
Göteborgsregionen	6	28	22	24	11	9	1 478	-1
Sjuhärad	6	35	24	17	9	9	289	+15
Skaraborg	7	23	20	23	22	5	409	-15
FyrBoDal	6	34	20	20	13	7	337	+7

Kommentar: Frågan lyder *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller?* följt av det aktuella ansvarsområdet. Balansmättet visar andelen som svarar bra minus andelen som svarar dåligt inom de olika serviceområden som undersökts. Mättet varierar mellan +100 (samtliga svarar bra) och -100 (samtliga svarar dåligt). Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungälv. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

I den västsvenska SOM-undersökningen finns också en fråga om vad invånarna anser om *servicen* i den egna kommunen när det kommer till sjukhusvård och vårdcentral. För båda dessa områden är bedömningen mer positiv jämfört med den övergripande frågan om hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift. I figur 5.2 nedan ser vi att den nedåtgående trenden vad gäller bedömning av service på vårdcentral fortsätter i en negativ lutning, men att bedömningen om sjukhusvård möjligen har stabiliserats från den temporära uppgången för nära nog samtliga indikatorer som hade med sjukvård att göra under åren med coronapandemin (2020 och 2021).

Figur 5.2 Bedömning av service: sjukhusvård och vårdcentral, Västra Götaland 2000–2023 (balansmätt)

Kommentar: Frågan lyder *Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden?* Svarsalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' samt 'Ingen uppfattning'. Balansmättet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda inom de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla är nöjda) och -100 (alla är missnöjda). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2000–2023.

Bedömningen om servicen stratifieras utifrån kön, ålder, utbildning och delregion i tabell 5.3 nedan, där det går att utläsa att de äldre (65–90 år) är mest nöjda av alla åldersgrupper med både sjukhusvård (+49) och vårdcentral i hemkommunen (+49). Det är i grunden positivt vilket skulle kunna tolkas som att brukare är mer nöjda – vilket ofta brukar stämma i den här typen av undersökningar – här under förutsättningen att äldre nyttjar mer vård än yngre och under förutsättningen att vården faktiskt fungerar för brukarna. Vidare indikerar resultaten att det finns ett samband mellan lägre utbildningsnivå och högre grad av nöjdhet med sjukhusvården (+45) och vårdcentralen (+47). Män gör i regel en lite mer positiv bedömning.

Liksom i den generella bedömningen av hälso- och sjukvården ovan syns vissa regionala skillnader vad gäller bedömningen av servicen, både beträffande sjukhusvård och vårdcentral. Boende i Sjuhärads län gör den mest positiva bedömningen av sjukhusvården och vårdcentraler medan vi i andra änden finner Göteborgsregionen med mindre positiva tongångar. Till sist, resultaten demonstrerar ett tydligt samband med självskattad hälsa, där en bättre hälsa indikerar en väsentligt högre grad av nöjdhet med både sjukhusvården och vårdcentralen. Däremot indikerar en känslighetsanalys med hjälp av regression att sambandet mellan självskattad hälsa

och nöjdhet är mindre uttalat och att starkast samband verkar finnas mellan ålder och nöjdhet, både gällande sjukhusvård och vårdcentral.

Tabell 5.3 Bedömning av sjukhusvård och vård på vårdcentral, Västra Götaland 2023 (balansmått och antal)

	Sjukhusvård	Antal svar	Vårdcentral	Antal svar
Samtliga	+36	2 343	+34	2 357
Kön				
Kvinna	+34	1 220	+32	1 234
Man	+38	1 116	+36	1 116
Ålder				
16–29 år	+20	332	+28	331
30–49 år	+25	656	+23	656
50–64 år	+35	547	+27	549
65–90 år	+49	808	+49	821
Utbildning				
Låg	+45	342	+47	352
Medellåg	+29	663	+31	668
Medelhög	+30	514	+30	515
Hög	+37	783	+32	784
Delregion				
Göteborgsregionen	+35	1 460	+31	1 477
Sjuhärad	+41	328	+43	285
Skaraborg	+38	404	+38	403
Fyrbodalsregionen	+33	410	+42	334
Självskattad hälsa				
Dålig hälsa	+19	229	+20	234
Medelgod hälsa	+32	826	+27	831
God hälsa	+40	1 262	+41	1 263

Kommentar: Frågan lyder *Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden?* Svarsalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' samt 'Ingen uppfattning'. Balansmålet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda inom de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla är nöjda) och -100 (alla är missnöjda). Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungälv. Definition av självskattad hälsa 0–4=dålig hälsa, 5–7=medelgod hälsa, 8–10=god hälsa. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Det är av extra intresse att se hur de som har varit i kontakt med sjukvården under det senaste året bedömer servicen på denna samt hur de skiljer sig från de som inte har behövt uppsöka sjukvården. Av tabell 5.4 framgår att gruppen av vårdtagare gör en mer positiv bedömning av sjukhusvården jämfört med samtliga respondenter, detta gäller både vårdtagare av övrig sjukhusvård samt de som behövt uppsöka akutsjukvården under det senaste året.

Vad gäller vården på vårdcentral är bilden mer tvetydig. Vårdtagare av offentlig vårdcentral är mer positiva i sin bedömning jämfört med både vårdtagare av privat vårdcentral och genomsnittet för samtliga i undersökningen, som båda gör ungefär samma bedömning. Jämför

vi de två vårdtagargrupperna ser vi att andelen nöjda är cirka 59 procent bland vårdtagare av offentlig vårdcentral medan motsvarande siffra bland vårdtagare av privat vårdcentral är cirka 49 procent.

Tabell 5.4 Bedömning av service: sjukhusvård och vårdcentral, bland samtliga respektive vårdtagare, Västra Götaland 2023 (procent, antal och balansmätt)

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Varken eller	Ganska missnöjd	Mycket missnöjd	Ingen upp- fattning	Antal svar	Balans- mätt
Sjukhusvård								
Samtliga	14	35	19	9	5	18	2 469	+35
Vårdtagare av akutsjukvård	22	39	15	8	6	10	516	+47
Vårdtagare av annan sjukhusvård	19	39	15	9	5	13	872	+44
Vårdcentral								
Samtliga	15	38	20	14	5	8	2 357	+34
Vårdtagare av offentlig vårdcentral	16	43	18	14	5	4	1 402	+40
Vårdtagare av privat vårdcentral	14	35	22	14	6	9	572	+29

Kommentar: Frågan lyder *Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden?* Balansmättet visar andelen nöjda minus andelen missnöjda inom de olika serviceområden som undersökts. Mättet varierar mellan +100 (alla är nöjda) och -100 (alla är missnöjda).

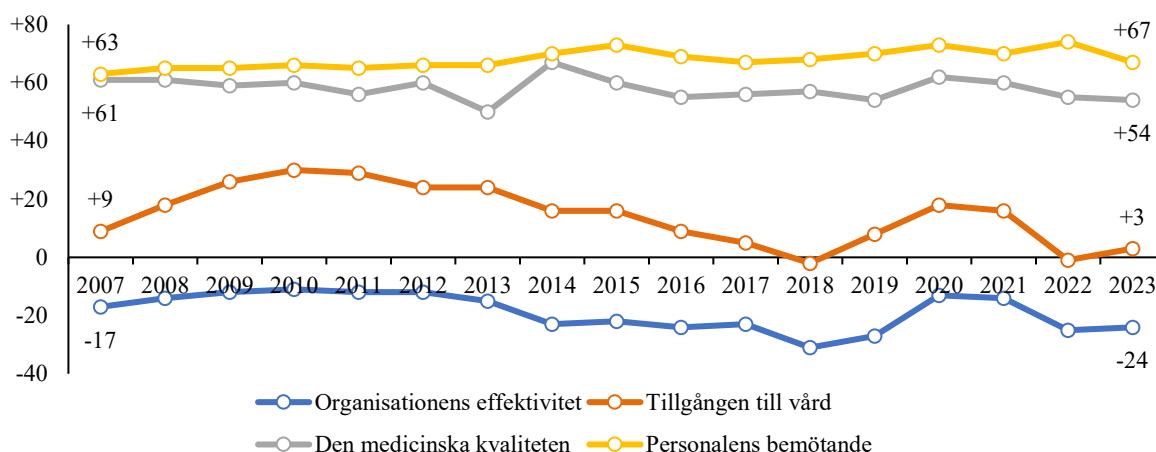
Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Sedan 2007 mäts också invånarnas uppfattning om fyra specifika delar av sjukvården i Västra Götaland (organisationens effektivitet, tillgången till vård, den medicinska kvaliteten samt personalens bemötande). Figur 5.3 nedan visar uppfattningarna om de olika delarna av sjukvården över tid. Anmärkningsvärt är att i synnerhet två delar – den medicinska kvaliteten samt personalens bemötande – uppvisar stabila trender med en mycket hög opinionsbalans. I kontrast bedöms tillgången till vård och organisationens effektivitet mindre positivt och dessutom med mer variation mellan år.

Organisationens effektivitet uppfattas fortsatt övervägande dålig bland invånarna i Västra Götaland, där balansmättet för 2023 landar på -24 vilket är i linje med de lägsta nivåerna tidigare år. Bedömningen om tillgången till vård har möjligen vänt uppåt med en svagt positiv balans (+3). Men än kan det hända mycket, då framför allt Sahlgrenska universitetssjukhuset för närvarande genomgår en fas med nedskärningar (vilket sannolikt inte hade kommit invånarna till känna tidigt under hösten 2023 när merparten av data samlades in).

Figur 5.3 Uppfattning om olika delar av sjukvården i Västra Götaland 2007–2023 (balansmått)

Kommentar: Frågan lyder *Allmänt sett, vilken är din uppfattning om hälso- och sjukvården i Västra Götaland i följande avseenden?* Svartaltemativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' samt 'Ingen uppfattning'. Balansmålet visar andelen som svarat bra minus andelen som svarat dåligt om de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla svarar bra) och -100 (alla svarar dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2007–2023.

Tabell 5.5 visar hur svaren fördelar sig för respektive del av vården. Värt att notera är att även om effektiviteten i organisationen får ett negativt balansmått är det en relativt stor andel av respondenterna som uttrycker att de inte har någon uppfattning (17%) eller svarar varken eller (21%).

Tabell 5.5 Uppfattning om olika delar av sjukvården i Västra Götaland 2023 (procent och balansmått)

	Mycket bra	Ganska bra	Varken eller	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Balansmått
Personalens bemötande	34	40	13	5	2	6	+67
Den medicinska kvaliteten	21	43	15	6	4	11	+54
Tillgången till vård	9	31	19	25	12	4	+3
Organisationens effektivitet	4	15	21	25	18	17	-24

Kommentar: Frågan lyder *Allmänt sett, vilken är din uppfattning om hälso- och sjukvården i Västra Götaland i följande avseenden?* Svartaltemativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' samt 'Ingen uppfattning'. Balansmålet visar andelen som svarat bra minus andelen som svarat dåligt om de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla svarar bra) och -100 (alla svarar dåligt). Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Minsta antal svarande: 2 359.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Bedömningen om sjukvårdens olika delar stratifierat på delregion, en indelning av självskattad hälsa och huruvida invånaren också varit vårdtagare under perioden indikerar några noterbara skillnader (tabell 5.6). Tillgången till vård bedöms väsentligen högre i Sjuhärad (+18) jämfört med alla andra delregioner. Vidare framgår det att en bättre självskattad hälsa är associerad med generellt mer positiva bedömningar av alla fyra delar och att vårdtagare också är mer positivt inställda, även ifall skillnaden inte är lika uttalad i rena procentandelar.

Tabell 5.6 Uppfattning om sjukvårdens olika delar i Västra Götaland i olika grupper 2023 (balansmått)

	Personalens bemötande	Den medicinska kvaliteten	Tillgången till vård	Organisationens effektivitet
Samtliga	+67	+54	+3	-24
Delregion				
Göteborgsregionen	+66	+52	-1	-25
Sjuhärad	+72	+52	+18	-12
Skaraborg	+69	+52	+6	-30
Fyrbodal	+69	+51	+6	-20
Självskattad hälsa				
Dålig hälsa	+59	+42	-4	-36
Medelgod hälsa	+64	+52	-1	-27
God hälsa	+71	+56	+7	-22
Vårdtagare				
Nyttjar själv	+68	+59	+7	-21
Nyttjar inte	+67	+52	+1	-26

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, vilken är din uppfattning om sjukvården i Västra Götaland i följande avseenden:* Svarsalternativen är 'Mycket bra', 'Ganska bra', 'Varken bra eller dåligt', 'Ganska dåligt', 'Mycket dåligt' och 'Ingen uppfattning'. Balansmålet visar andelen som svarat bra minus andelen som svarat dåligt om de olika serviceområden som undersökts. Måttet varierar mellan +100 (alla svarar bra) och -100 (alla svarar dåligt). Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Nyttjande av sjukvård baseras på andelen som angivit att de själva nyttjat minst något av alternativen akutvård och annan sjukvård. Definition av självskattad hälsa 0–4=dålig hälsa, 5–7=medelgod hälsa, 8–10=god hälsa. Antal svarande är mellan 2 359 och 2 366.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Sammanfattning

En betydande del av Västra Götalandsregionens prioriteringar handlar om hälsa och sjukvård. I visionen utgör hälsa ett av fem fokusområden och den regionala utvecklingsstrategin dikterar att inkludering till en god hälsa – för en hållbar region – är en långsiktig prioritering. Rent operativt kan dessa övergripande mål kopplas till möjligheten att erbjuda en likvärdig vård med hög tillgänglighet och kvalitet för alla. Det här kapitlet visar hur invånarna i Västra Götaland bedömer den egna hälsan samt deras syn på sjukvården.

Självskattad hälsa

Den självskattade hälsan i regionen är alltså stabil och på en relativt hög nivå. Dessvärre gäller denna stabilitet också de ojämlika hälsovillkor som denna rapportserie har belyst i över ett decennium. Hälsan är märkbart sämre främst i resurssvaga områden vad beträffar geografiska skillnader inom Göteborgsregionen, vilket också kan översättas alternativt förklaras av ett samband med lägre socioekonomisk status. Resultaten indikerar också att den självskattade hälsan skattas som sämre med högre ålder.

Sjukvården i Västra Götaland

På invånarnas dagordning över viktiga samhällsfrågor är det återigen sjukvården som faller ut som den viktigaste regionala frågan i Västra Götaland. När invånarna under höst och tidig vinter 2023 bedömer hur Västra Götalandsregionen sköter hälso- och sjukvården råder det emellertid en svagt negativ bild, vilket är en försämring jämfört med föregående år. Till de mer

nöjda invånarna hör boende i Sjuhärad samt de som är lite äldre. Bedömningen av service på mer lokal nivå är det betydligt mer positiva bedömningar, där äldre invånare, de med lägre utbildning samt de med bättre självskattad hälsa är mer nöjda med båda sjukhusvård och vårdcentraler. När det kommer till vårdens olika delar är det i synnerhet personalens bemötande och den medicinska kvaliteten som ligger i topp. Tillgången till vård samt organisationens effektivitet bedöms mer negativt. De som har nyttjat vården samt de som skattar sin hälsa som högre är över lag mer positiva i sin bedömning av vårdens olika delar. Störst regional skillnad finns i Sjuhärad där en väsentligt större andel är nöjda med tillgången till vård.

6. Infrastruktur

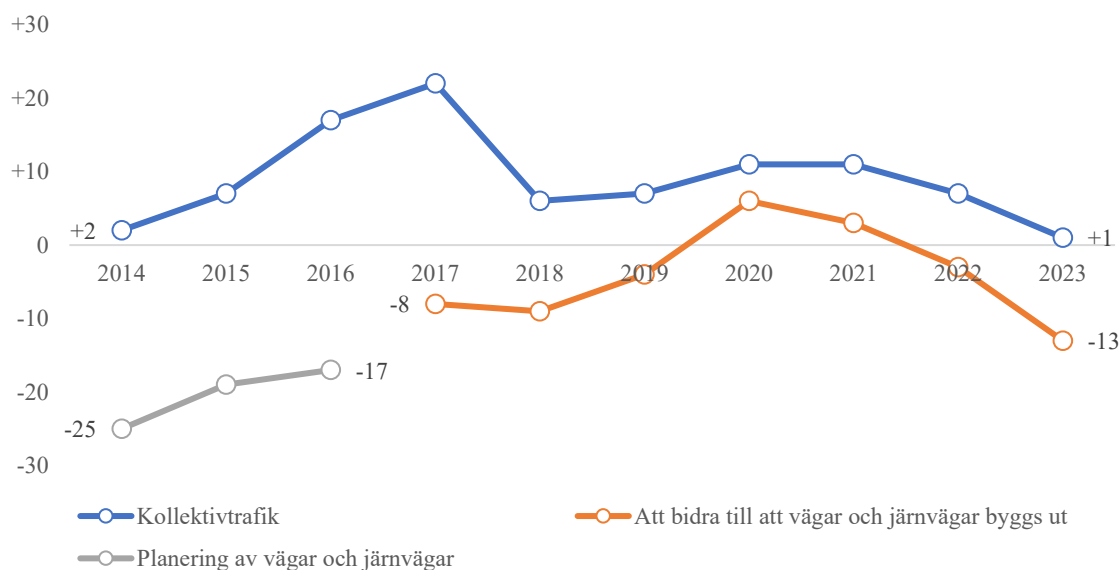
Infrastruktur och kommunikationer med hög standard är ett av fem fokusområden i Västra Götalandsregionens målvision. Det går också väl ihop med den regionala utvecklingsstrategins långsiktiga prioritering att knyta samman Västra Götaland där såväl infrastruktur som kollektivtrafik spelar en avgörande roll. Västra Götalandsregionens tillhandahållare av kollektivtrafik, Västtrafik, ägs dessutom av regionen vilket ytterligare förtydligar ansvaret. Detta kapitel visar hur väl regionen anses sköta sitt ansvar för infrastruktur och kollektivtrafik, tillsammans med vad boende i Västra Götaland tycker om ett antal planerade och genomförda infrastrukturprojekt. Kapitlet avslutas med att belysa hur invånarnas pendlingsvanor ser ut.

När respondenterna i den västsvenska SOM-undersökningen i fritext får besvara frågan om vad som är den viktigaste frågan eller problemet i Västra Götaland är infrastruktur det fjärde mest omnämnda. De områden som nämns i högre utsträckning är sjukvård, lag och ordning samt skola/utbildning. Omnämmandet av infrastruktur som viktigt samhällsproblem/samhällsfråga i den västsvenska SOM-undersökningen har minskat på regional nivå de senaste 15 åren (Wärnlöf Bové, 2021), och år 2023 var det 13 procent som omnämnde infrastruktur.

Sedan 2014 har respondenter i den västsvenska SOM-undersökningen fått svara på två övergripande frågor om infrastrukturen i regionen. Den ena frågan handlar om den allmänna uppfattningen om hur regionen sköter sin uppgift när det gäller kollektivtrafik och den andra om hur regionen sköter sin uppgift med vägar och järnvägar. Utfallet av frågorna över tid redovisas i figur 6.1. Bedömningen av hur regionen sköter kollektivtrafiken har fluktuerat något över tid men hållit sig på den positiva sidan av skalan. Fler har därmed bedömt regionens arbete med kollektivtrafiken som positivt än negativt under hela mätperioden. Resultaten för 2023 års undersökning visar dock på ett sjunkande balansmått från +7 år 2022 till +1 år 2023.

Vad gäller frågan om vägar och järnvägar så har formuleringen ändrats under tidsperioden men har ämnat fånga upp samma dimension av regionens arbete med väg och järnvägsnätet. Vid mätningarnas start 2014 var regionen mitt i den lokala omröstningen om trängselskatten i Göteborg och det västsvenska paketet, och Västlänken diskuterades livligt i olika medier (Wärnlöf Bové, 2021). Regionens planering av vägar och järnvägar fick då ett övervägande negativt omdöme. Inställningen gick sedan uppåt under en period för att 2021 åter vända nedåt och resultatet för 2023 års undersökning visar en fortsatt negativ bedömning av hur regionen sköter sin uppgift vad gäller att bidra till att vägar och järnvägar byggs ut.

Figur 6.1 Uppfattning om hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift, Västra Götaland 2014–2023 (balansmätt)

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller:?* 2014–2016 löd frågan om vägar och järnvägar *Planering av vägar och järnvägar*. Från 2017 lyder frågan *att bidra till att vägar och järnvägar byggs ut*. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som tycker att regionen sköter sig bra minus dem som tycker att regionen sköter sig dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla tycker att regionen sköter sig bra) och -100 (alla tycker att regionen sköter sig dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2014–2023.

I tabell 6.1 redovisas utfallet av de två frågorna för år 2023 mellan olika grupper. Kollektivtrafiken bedöms positivt i flertalet grupper. Mest positiva till hur kollektivtrafiken sköts är de med lägst inkomst, den yngsta åldersgruppen (16–29 år) samt boende i stad eller större tätort. De grupper som har mest negativa balansmätt i fråga om hur regionen sköter sin uppgift när det gäller kollektivtrafiken är personer i åldern 50–64 år och boende i Sjuhärad. Även gruppen med medelhög utbildning, personer som tjänar mer än 25 000 kr, boende på landsbygd och mindre tätort samt personer i Fyrbodalen uppvisar negativa balansmätt i fråga om hur regionen sköter uppgiften med kollektivtrafiken.

Västra Götalandsregionens uppgift vad gäller att bidra till att vägar och järnvägar byggs ut, bedömdes sammantaget negativt år 2023. De enda grupperna med ett positivt balansmätt är den yngsta åldersgruppen (16–29 år) och de med inkomst under 15 000 kr. Mest negativa i sin bedömning är de som har en inkomst över 35 000 kr, 50–64 åringar, boende på landsbygd samt boende i Fyrbodalen.

Tabell 6.1 Uppfattning om hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift, olika grupper, Västra Götaland 2023 (balansmått)

	Kollektivtrafik	Att bidra till att vägar och järnvägar byggs ut	Minsta antal svar
Samtliga	+1	-13	2 355
Kön			
Kvinna	+0	-10	1 229
Man	+3	-16	1 119
Ålder			
16–29 år	+12	+10	334
30–49 år	±0	-8	656
50–64 år	-11	-25	549
65–90 år	+7	-18	813
Utbildning			
Låg	+6	-6	341
Medellåg	+1	-18	663
Medelhög	-5	-13	512
Hög	+3	-15	788
Inkomst			
Max 14 999 SEK	+13	+1	432
Mellan 15 000 och 24 999	+5	-13	461
Mellan 25 000 och 34 999	-7	-12	476
Mellan 35 000 och 44 999	-5	-20	443
Mer än 45 000 SEK	-1	-26	426
Stad/land			
Ren landsbygd	-8	-21	338
Mindre tätort	-7	-17	474
Stad eller större tätort	+8	-12	742
Göteborg	+4	-10	751
Delregion			
Göteborgsregionen	+4	-11	1 470
Sjuhärad	-10	-13	285
Skaraborg	+5	-15	405
Fyrbodalen	-1	-19	333

Kommentar: Frågan lyder; *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som tycker att regionen sköter sig bra minus dem som tycker att regionen sköter sig dåligt. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla tycker att regionen sköter sig bra) och -100 (alla tycker att regionen sköter sig dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

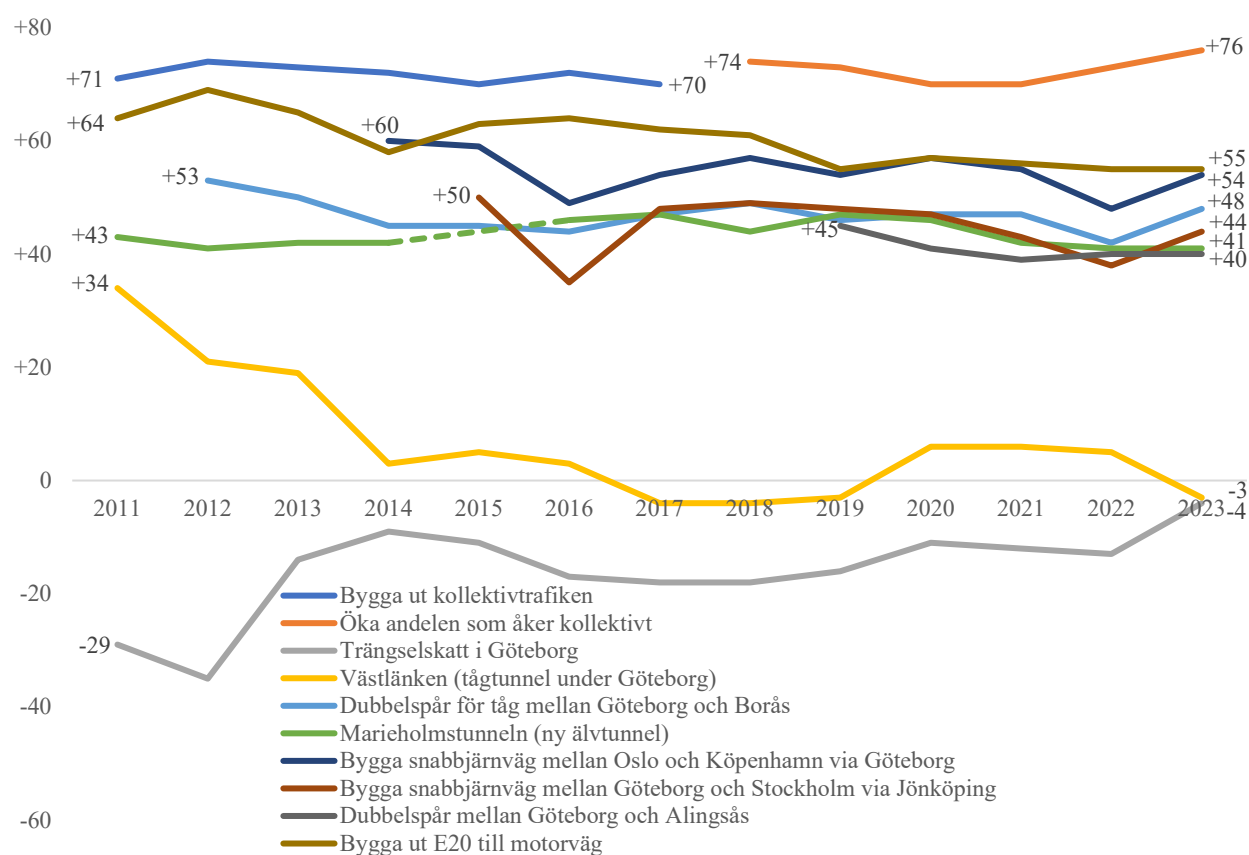
Bedömning av infrastrukturprojekt

Attityder till olika infrastrukturprojekt i Västra Götaland har undersökts i den västsvenska SOM-undersökningen sedan 2006. Attityderna har legat relativt stabilt för flertalet trafikåtgärder sedan 2011 (figur 6.2). Undantaget från stabiliteten finner vi i bedömningen av trängselskatten och Västlänken som varierat över åren. Det är också dessa två förslag som genererar mest missnöje i 2023 års undersökning med ett balansmått på -3 för Västlänken och -4 för trängselskatt i Göteborg. Samtidigt som balansmättet blivit sämre över tid för Västlänken visar dock trängselskatten motsatt trend med ett förbättrat balansmått över tid.

Det mest populära förslaget är att öka andelen som åker kollektivt med ett balansmått på +76. I 2023 års undersökning ställdes även frågan om ett nytt förslag som handlar om att införa biljett som gäller för kollektivtrafikresor i hela Sverige. Då det var ett nytt förslag finns inga jämförelser bakåt i tiden men balansmättet uppnådde +63.

Åsikterna om dubbelspår för tåg mellan Göteborg och Borås har mätts i den västsvenska SOM-undersökningen sedan 2012. Vid mätningens start var åsikterna övervägande positiva med ett balansmått på +53. Även 2023 uppmättes ett positivt balansmått om än något lägre på +48. Projektet med ny järnväg mellan Göteborg och Borås har diskuterats frekvent under 2024 och under sommaren fastställdes en överenskommelse för genomförandet av projektet (Länsstyrelsen Västra Götaland, 2024). Vad det kommer innebära för västsvenskarnas åsikter i frågan återstår att se i samband med resultatet från 2024 års västsvenska SOM-undersökning.

Figur 6.2 Uppfattning om infrastrukturprojekt, Västra Götaland 2011–2023 (balansmått)

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärder/förslag?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla tycker att förslaget är bra) och -100 (alla tycker att förslaget är dåligt). Frågan om Marieholmstunneln ställdes inte 2015.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2011–2023.

Tabell 6.2 visar hur befolkningen i Västra Götaland ställde sig till de tio infrastruktursatsningar, några genomförda och andra föreslagna, som mättes 2023. Utöver balansmättet, som också redovisas i figur 6.2 så ger tabell 6.2 insikt i hur många som inte har en uppfattning i frågan. För fyra av infrastrukturprojekten är det minst 30 procent som uppgett att de inte har någon uppfattning i frågan. Flest svarande saknar uppfattning om Marieholmstunneln (38 procent),

detta trots att Marieholmstunneln varit på plats sedan slutet av 2020. Resultatet kan dock skilja sig åt beroende på var respondenterna bor då det troligtvis främst är personer boende i och runt Göteborg som nyttjar tunneln. Även vad gäller utbyggnaden av dubbelspår för tåg mellan Göteborg och Borås, Västlänken samt förslaget om att bygga dubbelspår mellan Göteborg och Alingsås är det så många som 30–34 procent som uppger att de inte har någon åsikt i frågan. Svårigheten eller oviljan att ta ställning i frågor kan dels ha att göra med frågornas komplexitet, dels den lokala avgränsningen av projekten. Förslaget som har lägst andel svarande utan åsikt i frågan är förslaget om att öka andelen som åker kollektivt (11 procent).

Tabell 6.2 Uppfattning om beslutade och föreslagna infrastrukturprojekt, Västra Götaland 2023 (procent och balansmått)

	Mycket bra	Ganska bra	Varken		Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svarande	Balansmått
			bra eller dåligt	Ganska dåligt					
Öka andelen som åker kollektivt	45	33	9	1	1	11	100	2 367	+76
Införa biljett som gäller för kollektivtrafik i hela Sverige	43	25	11	3	2	16	100	2 366	+63
Bygga ut hela E20 mellan Göteborg och Stockholm till motorväg	33	29	12	5	2	19	100	2 371	+55
Bygga snabbjärnväg mellan Oslo och Köpenhamn via Göteborg	35	26	12	4	3	20	100	2 370	+54
Dubbelspår för tåg mellan Göteborg och Borås	26	26	11	2	2	33	100	2 355	+48
Bygga snabbjärnväg mellan Göteborg och Stockholm via Jönköping	31	24	14	6	5	20	100	2 370	+44
Marieholmstunneln (<i>ny ältunnel</i>)	22	24	11	3	2	38	100	2 355	+41
Bygga ett till dubbelspår på Västra stambanan mellan Göteborg och Alingsås	24	21	16	3	2	34	100	2 358	+40
Västlänken (<i>tågtunnel under Göteborg</i>)	10	17	13	10	20	30	100	2 372	-3
Trängselskatt i Göteborg	11	20	16	13	22	18	100	2 355	-4

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärder/förslag?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmålet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmålet kan variera mellan +100 (alla tycker att förslaget är bra) och -100 (alla tycker att förslaget är dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Uppfattningen om infrastrukturprojekten redovisas för olika grupper i tabell 6.3. Störst skillnad mellan könen finns vad gäller uppfattningen om att bygga ut hela E20 mellan Göteborg och Stockholm till motorväg där män är mer positivt inställda (+60) än kvinnor (+45). Trängselskatt i Göteborg och Västlänken är de två projekt där, likt tidigare år, det går att se ett mönster av att yngre personer är mer positiva (mindre negativa) än äldre personer. Även gällande snabbjärnvägar till andra storstäder med förbindelser i Göteborg är den äldsta åldersgruppen mindre positiv än övriga åldersgrupper. Även utbildningsnivå och inkomst är förknippat med

inställningen till trafikåtgärder i flera fall. Personer med låg utbildning är mer negativt inställda till de allra flesta infrastrukturprojekt jämfört med de grupper som har högre utbildningsnivå. De förslag som bedöms mest splittrat mellan de olika utbildningsnivåerna är de två förslag som gäller snabbjärnvägar till andra storstäder med förbindelser i Göteborg. Svarande med låg utbildningsnivå bedömer förslagen mindre positivt (+36 respektive +23) än högutbildade som är mer positiva till båda förslagen (+67 respektive +53).

I fråga om Marieholmstunneln och att bygga ut E20 till motorväg så är personer med högre inkomst mer positivt inställda.

Tabell 6.3 Uppfattning om aktuella infrastrukturprojekt i olika grupper, Västra Götaland 2023 (balansmätt)

	Öka andelen som åker kollektivt	Införa biljett som gäller för kollektivtrafikresor i hela Sverige	Bygga ut hela E20 mellan Göteborg och Stockholm till motorväg	Bygga snabbjärnväg mellan Oslo och Köpenhamn via Göteborg	Dubbelspår för tåg mellan Göteborg och Borås	Bygga snabbjärnväg mellan Göteborg och Stockholm via Jönköping	Marieholmstunneln (ny årtunnel)	Bygga ett till dubbelspår på Västra Stambanan mellan Göteborg och Alingsås	Västlänken (tåg tunnel under Göteborg)	Trängselskatt i Göteborg	Minsta antal svar
Samtliga	+76	+63	+55	+54	+48	+44	+41	+40	-3	-4	2 355
Kön											
Kvinna	+77	+65	+45	+54	+44	+44	+36	+36	-4	+1	1 229
Man	+73	+60	+60	+52	+50	+40	+46	+43	-5	-12	1 114
Ålder											
16–29 år	+69	+70	+34	+56	+44	+49	+35	+30	+7	+9	330
30–49 år	+74	+63	+52	+63	+51	+55	+45	+40	+10	+9	652
50–64 år	+79	+62	+64	+57	+53	+49	+52	+47	-5	-10	551
65–90 år	+76	+63	+56	+40	+44	+27	+34	+37	-21	-18	814
Utbildning											
Låg	+63	+56	+49	+36	+29	+23	+26	+28	-12	-21	342
Medellåg	+68	+64	+58	+46	+42	+40	+40	+36	-2	-16	662
Medelhög	+79	+65	+53	+57	+53	+42	+43	+45	-5	-11	510
Hög	+86	+61	+48	+67	+55	+53	+49	+43	-4	+15	786
Inkomst											
Max 14 999 SEK	+68	+67	+43	+39	+36	+34	+25	+28	-5	-8	432
15 000 - 24 999	+77	+68	+44	+54	+44	+28	+29	+34	-13	-13	466
25 000 - 34 999	+75	+65	+50	+54	+44	+40	+40	+39	-6	-5	474
35 000 - 44 999	+83	+65	+66	+57	+48	+55	+47	+47	+1	+3	441
Mer än 45 000 SEK	+81	+54	+75	+63	+69	+58	+68	+54	+2	+4	427

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärder/förslag?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla tycker att förslaget är bra) och -100 (alla tycker att förslaget är dåligt).

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Tabell 6.4 visar hur infrastrukturprojekten bedöms i olika grupper uppdelade efter delregion, trafikstråk och resvanor. Geografisk närhet till både planerade och genomförda trafikåtgärder påverkar bedömningen av desamma. Utbyggnad av vägar och järnvägar mottages mest positivt i de delregioner som främst berörs, exempelvis är skaraborgsborna mest positiva till utbyggnaden av E20 till motorväg (+69) och boende i Göteborgsregionen är mest positiva till byggandet av snabbjärnvägar till andra storstäder med Göteborg som knutpunkt (+63 respektive +55). Till skillnad från övriga resultat där projekten bedöms mest positivt av de som bor i närheten så är det gruppen boende i Göteborgsregionen som är minst positiva till Västlänken (-13) jämfört med övriga delregioner. Även trängselskatten bedöms mest negativt bland boende i Göteborgsregionen. Trängselskatten är dock till skillnad från övriga projekt knutet till en direkt kostnad för användaren samt ämnar finansiera det västsvenska paketet där Västlänken ingår. Kostnader för övriga trafikåtgärder är inte lika tydliga utan finansieras genom skattemedel vilket eventuellt kan påverka bedömningen.

I tabell 6.4 redovisas även opinionen till de olika infrastrukturprojekten för gruppen som använder bil som färdmedel minst en gång i veckan och för gruppen som reser med kollektivtrafik minst en gång i veckan. Regelbundna användare av kollektivtrafik är genomgående mer positiva till infrastrukturprojekt som betyder en utveckling av kollektivtrafik och tågtrafik samt till trängselskatten, medan bedömningen av utbyggnader av vägnätet bedöms mindre positivt eller likvärdigt som de som regelbundet kör bil. Sammanfattningsvis kan vi konstatera att invånarnas bedömningar är mer påtagliga gällande trafikprojekt som berör dem geografiskt eller genom resvanor.

Tabell 6.4 Uppfattning om infrastrukturprojekt i olika grupper, Västra Götaland 2023 (balansmätt)

	Öka andelen som åker kollektivt	Införa biljett som gäller för kollektivtrafikresor i hela Sverige	Bygga ut hela E20 mellan Göteborg och Stockholm till motorväg	Bygga snabbjärnväg mellan Oslo och Köpenhamn via Göteborg	Dubbelspår för tåg mellan Göteborg och Borås	Bygga snabbjärnväg mellan Göteborg och Stockholm via Jönköping	Marieholmstunneln (ny ältunnel)	Bygga ett till dubbelspår på Västra stambanan mellan Göteborg och Alingsås	Västälken (tåg tunnel/ under Göteborg)	Trängselskatt i Göteborg	Minsta antal svar
Samtliga	+76	+63	+55	+54	+48	+44	+41	+40	-3	-4	2 355
Stad/land											
Ren landsbygd	+76	+64	+57	+39	+37	+28	+30	+37	-1	-4	337
Mindre tätort	+74	+67	+55	+46	+45	+35	+34	+35	+4	-8	472
Stad eller större tätort	+77	+65	+57	+51	+45	+40	+34	+38	+2	-1	740
Göteborg	+75	+56	+48	+66	+60	+55	+59	+45	-18	-7	748
Delregion											
Göteborgsregionen	+78	+60	+50	+63	+56	+55	+57	+45	-13	-12	1 467
Sjuhärad	+70	+67	+49	+36	+57	+39	+25	+26	+11	+5	286
Skaraborg	+78	+72	+69	+29	+27	+13	+11	+45	+5	+9	403
Fyrbodal	+74	+66	+51	+56	+32	+33	+23	+26	+9	-6	329
Trafikstråk											
E6N/Bohusbanan	+75	+64	+56	+54	+44	+45	+45	+33	-10	-18	235
E45/Norge-Vänerbanan	+77	+70	+55	+51	+39	+40	+34	+34	+8	-18	175
E20 Västra Stambanan	+74	+67	+63	+42	+41	+30	+36	+53	-3	-2	416
Väg 40/ kust-till kustbanan	+73	+68	+52	+46	+62	+47	+33	+25	+13	+4	270
E6S/Väst kustbanan	+80	+55	+53	+62	+54	+59	+48	+42	-11	-13	247
Övriga kommuner	+75	+59	+50	+58	+48	+44	+45	+40	-11	-2	1 140
Resvanor											
Åkt kollektivtrafik minst en gång i veckan	+82	+66	+43	+63	+59	+52	+46	+43	-6	+6	829
Kört bil minst en gång i veckan	+75	+63	+57	+53	+48	+42	+44	+39	-5	-10	1 714

Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärder/förslag?* Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive delfråga. Balansmättet visar andelen som tycker att förslaget är bra minus andelen som tycker förslaget är dåligt. Balansmättet kan variera mellan +100 (alla tycker att förslaget är bra) och -100 (alla tycker att förslaget är dåligt). 'E6N/ Bohusbanan' innefattar kommunerna Kungälv, Stenungssund, Uddevalla, Tjörn och Orust. 'E45/Norge-Vänerbanan' innefattar kommunerna Ale, Lilla Edet, Trollhättan och Vänersborg. 'E20/Västra Stambanan' innefattar kommunerna Partille, Lerum, Alingsås, Vargårda, Herrljunga, Falköping, Skövde, Essunga, Vara, Skara och Götene. 'Väg 40/Kust-till-kustbanan' innefattar kommunerna Härryda, Mark, Bollebygd, Borås och Ulricehamn. 'E6S/Väst kustbanan' innefattar kommunerna Mölndal och Kungsbacka. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka. Frågan om resvanor lyder; *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande? Åkt kollektivtrafik. Kört bil.* Minst en gång i veckan består av alternativen flera gånger i veckan samt någon gång i veckan. Övriga alternativ är: Någon gång i månaden, någon gång i kvartalet, någon gång i halvåret, någon gång de senaste 12 månaderna, ingen gång.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Pendling och Kollektivtrafik i Västra Götaland

I Vision Västra Götaland finns tydliga mål om att Västra Götaland ska vara en tillgänglig region med korta avstånd, och en långsiktig prioritering i den regionala utvecklingsstrategin är att knyta samman Västra Götaland – för hållbar och förbättrad tillgänglighet. Korta avstånd och tillgänglighet underlättas av utbyggda väg- och järnvägsnät men också av en väl fungerande kollektivtrafik för alla delar av regionen. Kollektivtrafiken skall verka som ett kitt mellan stad och land likväl som för effektiv transport inom städer. Västtrafik ägs av Västra Götalandsregionen och har ansvar för att utveckla och erbjuda hållbart kollektivt resande i Västra Götaland. Över 444 000 resenärer väljer varje dag att resa med något av Västtrafiks olika färdmedel. Västtrafiks reseplaneraren används 1 200 000 gånger under en dag (Västtrafik, 2024). Tidigare avsnitt i kapitlet visar att den allmänna inställningen till att öka andelen som åker kollektivt är mycket positiv, men vilka nyttjar kollektivtrafiken i vardagen?

I tabell 6.5 redovisas svar angående vilket färdmedel som olika grupper använder för att ta sig till arbetet eller skolan. Av de som arbetar eller studerar och inte huvudsakligen arbetar hemifrån så är bil det vanligaste färdmedlet, antingen som förare eller som passagerare. Det är mest förekommande bland personer med hög inkomst samt i åldersgrupperna 30–49 år och 50–64 år. Det är även något mer vanligt bland personer boende på landsbygden medan det är mindre vanligt bland personer med låg utbildning samt boende i Göteborgsregionen.

Det näst mest vanliga färdmedlet är buss eller spårvagn. Här är det den yngsta målgruppen (16–29 år) som svarar att de i högst utsträckning använder buss eller spårvagn för att ta sig till arbetet eller skolan. Det är även mer vanligt förekommande bland personer som bor i Göteborgsregionen i jämförelse med övriga delregioner.

Utöver de skillnader som redan nämnts är det också mer vanligt bland män att åka bil medan buss och spårvagn är mer vanligt förekommande bland kvinnor.

Tabell 6.5 Färdmedel till arbete/studier i olika grupper, Västra Götaland 2023 (procent)

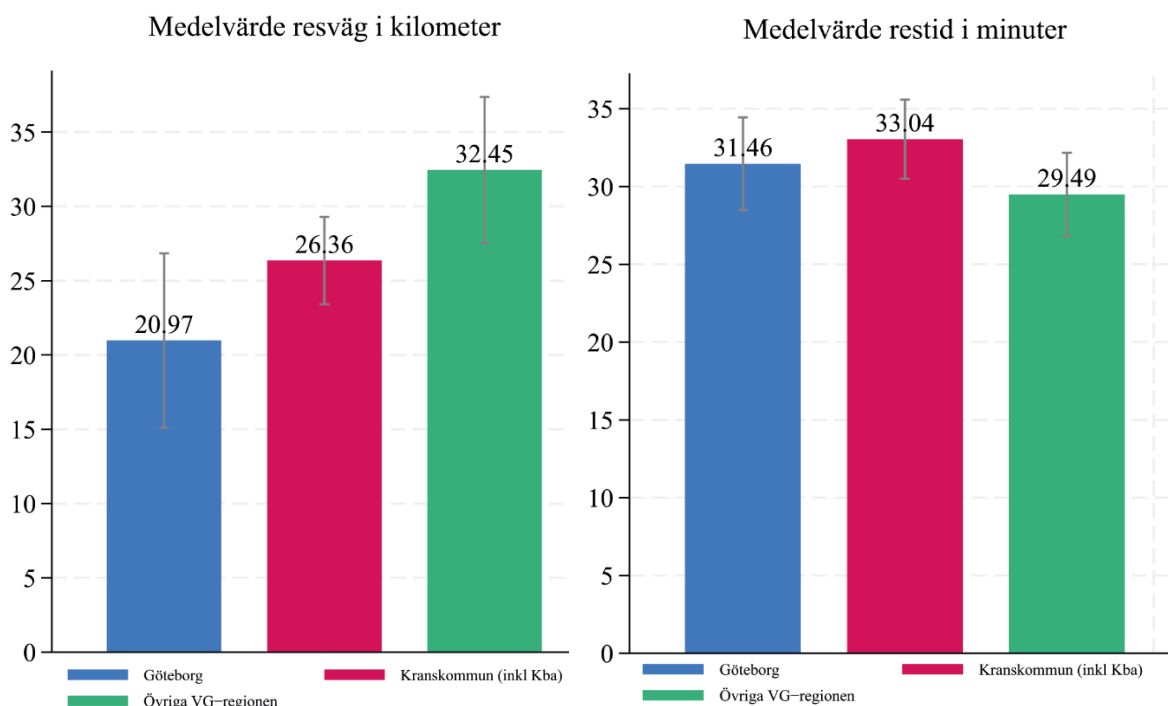
	Bil som förare/ passagerare	Buss/ spårvagn	Tåg/ pendeltåg	Cykel/ El-cykel	Till fots	Annat	Arbetar ej/ Studerar ej/ Arbetar hemma	Summa	Antal svar
Samtliga	34	13	3	8	5	2	35	100	2 171
Kön									
Kvinna	31	15	3	8	5	1	37	100	1 123
Man	37	11	2	8	4	3	35	100	1 040
Ålder									
16–29 år	32	41	4	7	8	3	5	100	287
30–49 år	51	18	3	13	6	3	6	100	601
50–64 år	52	9	4	12	6	1	15	100	512
65–90 år	9	2	1	2	1	1	84	100	771
Utbildning									
Låg	16	10	1	3	1	2	67	100	322
Medellåg	43	13	1	4	4	1	34	100	604
Medelhög	37	9	2	8	5	1	38	100	463
Hög	34	17	4	13	7	2	23	100	734
Inkomst									
Max 14 999 SEK	10	23	2	5	3	3	54	100	383
15 000 - 24 999	15	6	1	5	2	2	69	100	439
25 000 - 34 999	45	12	2	8	6	1	26	100	429
35 000 - 44 999	44	15	4	12	9	1	15	100	409
Mer än 45 000 SEK	55	10	5	12	3	2	13	100	406
Stad/land									
Ren landsbygd	49	4	2	0	2	1	42	100	329
Mindre tätort	43	7	3	6	2	1	38	100	448
Stad eller större tätort	33	10	4	7	6	1	39	100	676
Göteborg	22	25	1	15	6	2	29	100	672
Delregion									
Göteborgsregionen	31	17	4	10	4	2	32	100	1 340
Sjuhärad	43	10	0	5	6	1	35	100	268
Skaraborg	43	4	2	8	3	1	39	100	378
Fyrbodalen	37	5	2	2	4	2	48	100	317

Kommentar: Frågan lyder: *Hur brukar du ta dig till arbetet/skolan? Om du använder mer än ett färdmedel, ange det huvudsakliga.* Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan. Svartaltemativen bil som förare och bil som passagerare respektive buss och spårvagn har slagits samman i tabellen. Annat består av svartaltemativen *MC/moped, Båt/färja, El-sparkcykel* och *Annat*. Göteborgsregionen inkluderar respondenter i Kungsbacka.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Figur 6.3 visar hur lång resväg invånarna i genomsnitt har till sitt arbete eller sina studier redovisat i såväl avstånd som tid, för boende i Göteborgs Stad, kranskommunerna till Göteborg samt i övriga delar av regionen. Antal minuter som boende i olika delar av regionen i genomsnitt pendlar till arbete eller studier skiljer sig inte nämnvärt åt. Däremot finns det skillnader avseende den genomsnittliga distansen. Omkring 30 minuter tar det för boende i Västra Götaland att ta sig till arbete eller studier medan distansen de färdas under denna halvtimme är kortare för boende i Göteborgs stad (20 km) jämfört med boende i övriga Västra Götaland (runt 32 km).

Figur 6.3 Restid i kilometer samt resväg i minuter, Västra Götaland 2023 (medelvärde)

Kommentar: Frågan lyder: 'Ungefär hur lång resväg respektive restid har du normalt till arbetet/skolan'. Värden över 500 km och 500 minuter har kodats bort i underlaget. Endast personer som uppger att dom arbetar/studerar och tar sig till arbete/ skola genom bil som passagerare/förare, buss, spårvagn eller pendeltåg är med i basen. I kranskommun ingår Kungälv, Härryda, Partille, Öckerö, Stenungssund, Tjörn, Mölndal, Kungälv, Ale, Lerum och Alingsås.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Sammanfattning

Som Nordens främsta transportregion är det av stor vikt att Västra Götaland har ett transportsystem av hög standard som möjliggör för personer och gods att färdas utan problem. Visionen i regionen är att erbjuda en säker och hållbar infrastruktur med snabba och säkra kommunikationer. Omnämmandet av infrastruktur som viktigt samhällsproblem/samhällsfråga i den västsvenska SOM-undersökningen har minskat på regional nivå sedan 2011 (Wärnlöf Bové, 2021). Trots färre omnämmanden under åren är infrastruktur fortfarande en av de viktigaste frågorna på regional nivå för Västra Götaland och studier av förtroende i Göteborg visar att hanterandet av infrastrukturprojekt kan få långtgående konsekvenser för politikerförtroende (Oscarsson, Solevid & Ahlbom 2021). Det här kapitlet presenterar invånarna i Västra Götalands bild av olika infrastrukturprojekt samt hur invånarna nyttjar olika färdmedel i vardagen.

Bedömningen av hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller kollektivtrafiken har sedan mätningarnas start varit genomgående positiv, särskilt bland boende i stad eller större tätort, svarande med låg utbildning och personer i åldrarna 16-29 samt 65-90. De grupper som gör en negativ bedömning är 50-64-åringar, personer boende på ren landsbygd och mindre tätort samt boende i Sjuhärad. Regionens planering av vägar och järnvägar hade vid mätningarnas start ett övervägande negativt omdöme. Inställningen har sedan dess gått stadigt uppåt och varit övervägande positiv fram till år 2021 då kurvan åter vände nedåt och 2023 gör

boende i Västra Götaland återigen en svagt övervägande negativ bedömning av regionens arbete med väg och tågnätet.

Bedömning av infrastrukturprojekt

Infrastrukturen utgör en viktig beståndsdel för att uppnå den långsiktiga prioriteringen om att knyta samman Västra Götaland. Överlag är omdömena till beslutade eller föreslagna infrastrukturprojekt i den västsvenska SOM-undersökningen positiva. Tydliga undantag är emellertid frågorna om trängselskatten samt Västlänken som uppvisar negativa balansmått. Bedömningarna av trängselskatten blir dock mindre negativa över tid och ser man till bedömningen av Västlänken för de olika delregionerna så är det bara boende i Göteborgsregionen som gör en sammantaget negativ bedömning av Västlänken.

Den övergripande bilden av invånarnas syn på beslutade eller föreslagna trafikåtgärder är att det främst är de som berörs av infrastrukturprojektet som har de starkaste åsikterna.

Regelbundna användare av kollektivtrafik är genomgående mer positiva till infrastrukturprojekt som betyder en utveckling av kollektivtrafik och tågtrafik. På motsvarande sätt är frekventa bilister mer positivt inställda till förslag om utbyggnad av vägnät och något mer negativt inställda till Västlänken. De som är mest positiva till utbyggnad av vägar och järnvägar är de som bor i det område som kommer att beröras av projektet. Exempelvis kan vi se att boende i kommuner i samma trafikstråk som E20 Västra Stambanan är mest positiva till förslaget om att bygga ut hela E20 till motorväg.

Vidare bedöms de projekt som har en tydlig finansiell koppling, till exempel trängselskatt, negativt av invånarna i Västra Götaland. Den lokala avgränsningen när det gäller en del projekt, men också frågornas komplexitet, tar sig uttryck i att en stor andel av de svarande inte har någon åsikt i vissa av frågorna.

Pendling i Västra Götaland

Personer boende i Västra Götaland använder olika färdssätt till arbete och studier beroende på var i regionen de bor. Personer boende i Göteborg eller i annan större tätort använder i högre grad buss eller spårvagn för att ta sig till sin sysselsättning medan personer boende på landsbygd eller i mindre tätorter i större utsträckning använder bil. Det är också en stor skillnad avseende ålder där yngre personer nyttjar kollektivtrafiken i vardagen mer än äldre personer.

Trots de olika färdssätten skiljer sig tiden som boende i olika delar av regionen pendlar till arbete eller studier inte nämnvärt åt. Distansen som personer pendlar skiljer sig däremot åt då resvägen i kilometer är kortare bland boende i Göteborg jämfört med resten av regionen.

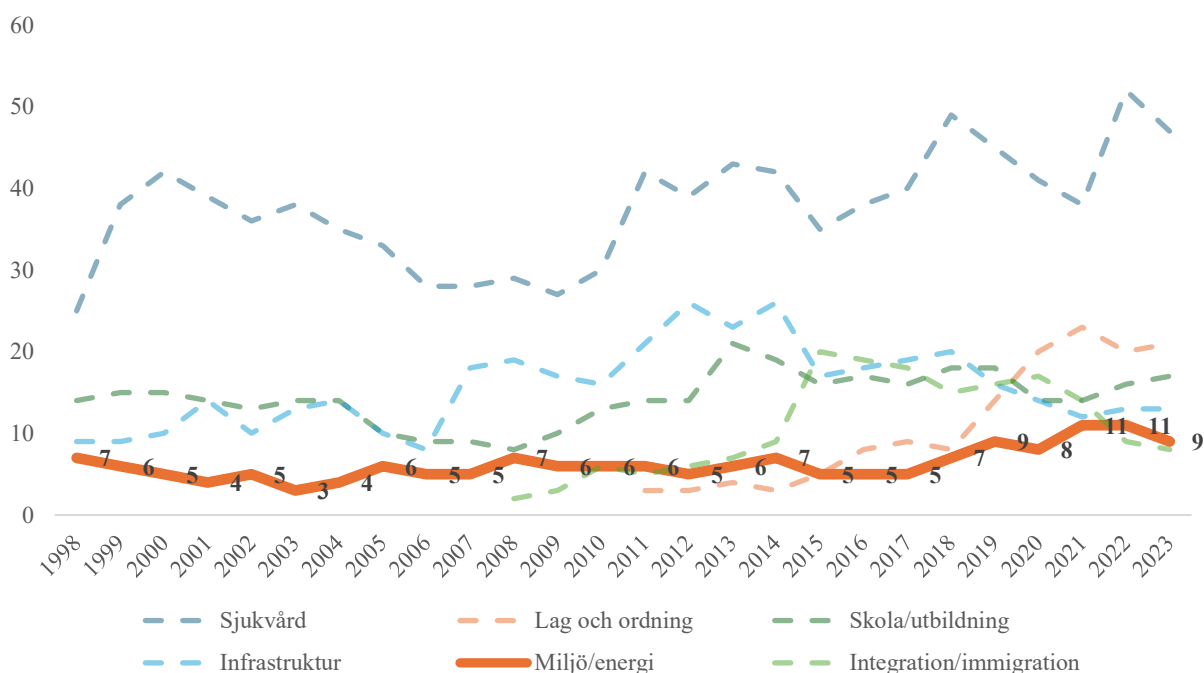
7. Miljö och hållbarhet

Hållbar utveckling är en del av Västra Götalandsregionens regionala utvecklingsstrategi. Den framhåller behovet av att förena ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet i det regionala utvecklingsarbetet. Bland annat lyfts behovet av att minska utsläppen av klimatgaser, genomföra klimatanpassning, utveckla hållbara transportlösningar och utveckla former för den cirkulära ekonomin. Hållbarhets- och miljöarbete kräver legitimitet och medborgerlig acceptans. Därför är frågan om västsvenskarnas syn på miljö och klimat en nyckelfråga för att kunna genomföra den regionala utvecklingsstrategin.

Låt oss börja med västsvenskarnas prioritering av miljö och energi som viktig samhällsfråga. Den mäts i den västsvenska SOM-undersökningen genom en öppen fråga där respondenterna ombeds lista upp till tre frågor eller problem som är viktigast i Västra Götaland. Det är ett viktigt instrument eftersom den mäter i vilken grad miljö och energi spontant nämns av respondenterna som en viktig fråga eller problem i väst, vilket vittnar om en annan typ av engagemang än att säga sig vara engagerad i miljöfrågan på fråga om just detta ämne.

Figur 7.1 visar på hur stor andel av västsvenskarna som anger miljö och energi som en viktig fråga, ställt i relation till andra områden. Figuren visar att denna andel legat under eller kring 10 procent under hela den redovisade perioden. År 2023 var andelen 9 procent, vilket är ungefär i paritet med de senaste årens utfall. Nedgången från 11 procent 2022 är inte statistiskt signifikant. I den nationella SOM-undersökningen, som frågar om viktiga frågor och problem för Sverige, gick miljö och energi ner från 30 till 22 procent (Svenska Trender 2023). Någon motsvarande nedgång syns alltså inte i data från den Västsvenska SOM-undersökningen.

Figur 7.1 Andel som uppgett ”Miljö/energi” som samhällsproblem i Västra Götalandsregionen 1998–2023 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i Västra Götaland? Respondenterna får uppge upp till tre samhällsproblem som sedan kodas upp i huvudkategorier. Antal svarande 2023 är 2 501.

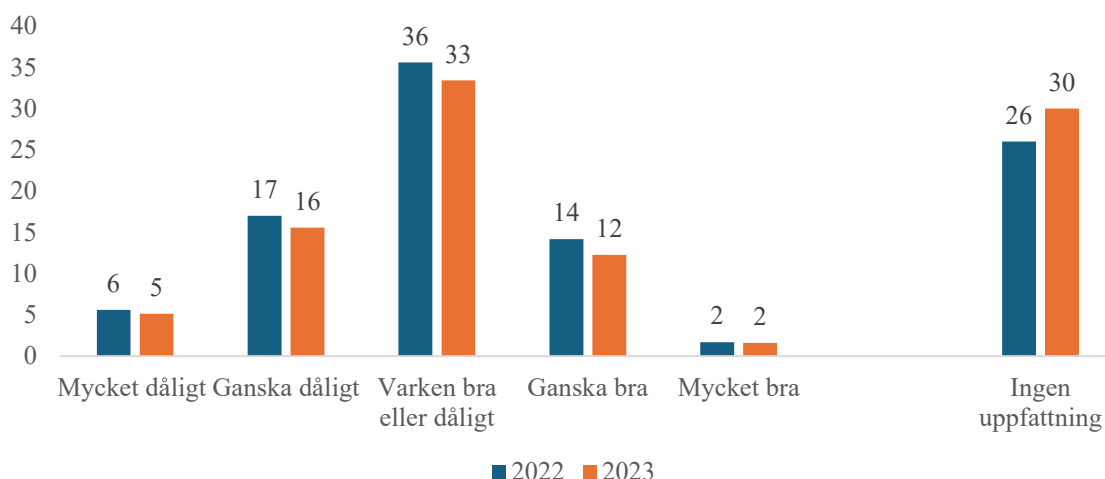
Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 1998–2023.

Den västsvenska SOM-undersökningen ställer återkommande en fråga om hur väl Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift inom olika områden. Den behandlar regionens budgetmässiga kärnområden, så som hälso- och sjukvård, tandvård och kollektivtrafik, men också andra uppgifter som tillhör regionens kompetensområde. Dit hör miljö och klimat.

Figur 7.2 visar resultaten från 2022 och 2023. Den indikerar att en majoritet av västsvensarna åren 2022 och 2023 antingen saknar uppfattning, eller väljer svarsalternativet ”Varken bra eller dåligt”. År 2023 var det 14 procent som angav att regionen sköter sin uppgift inom miljö och klimat ganska eller mycket bra och 21 procent ganska eller mycket dåligt.

Resultaten går inte att ställa rakt av mot andra verksamheter i regionens regi, eftersom miljö och klimat utgör en ganska liten del av regionens verksamhet, ställt i relation till den budgetmässiga kärnverksamheten. För hälso- och sjukvård är det till exempel endast 7 procent som saknar uppfattning. Likväl är det värt att notera att andelen som saknar uppfattning om regionens klimat och miljöarbete ökade med fyra procentenheter mellan 2022 och 2023. Det är en statistiskt signifikant (z-värde -3.19, $p=0,0014$) och substantiellt relevant förändring

Figur 7.2 Uppfattning om hur väl Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift vad gäller miljö och klimat, 2022–2023 (Procent).

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: miljö och klimat?*
Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2022 och 2023.

Tabell 7.1 Uppfattning om hur väl Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift vad gäller miljö och klimat efter kön, utbildning, ålder och boende, samt förändringen jämfört med föregående år inom parentes, 2022–2023 (Procent)

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning	Antal svar
Samtliga	2 (0)	14 (0)	33 (-2)	16 (-1)	5 (-1)	30 (4)	2 355
Kvinna	1 (0)	14 (-1)	33 (-2)	15 (-2)	5 (0)	32 (5)	1 227
Man	2 (0)	14 (0)	36 (0)	16 (-1)	5 (-1)	27 (2)	1 120
Utbildning							
Låg	2 (0)	17 (1)	31 (-7)	12 (0)	8 (4)	30 (2)	341
Medellåg	2 (0)	12 (-3)	37 (1)	14 (0)	4 (-1)	31 (3)	660
Medelhög	2 (0)	14 (-1)	35 (-3)	16 (1)	5 (-1)	28 (4)	516
Hög	1 (0)	15 (4)	32 (-1)	18 (-5)	5 (-2)	29 (4)	788
Ålder							
16–29 år	4 (1)	18 (-1)	28 (0)	13 (-4)	4 (-1)	33 (5)	335
30–49 år	2 (0)	15 (2)	29 (-4)	18 (-2)	5 (-1)	31 (5)	655
50–64 år	1 (0)	13 (1)	37 (1)	15 (-1)	5 (-1)	29 (2)	551
65–90 år	1 (2)	13 (0)	37 (-3)	15 (0)	6 (1)	28 (3)	814
Boende							
Ren landsbygd	1 (0)	13 (2)	32 (-5)	16 (-1)	4 (-1)	34 (5)	341
Mindre tätort	1 (-2)	12 (0)	36 (-4)	16 (2)	6 (2)	29 (2)	467
Stad/större tätort	1 (0)	16 (1)	33 (-5)	14 (2)	3 (-2)	33 (8)	744
Göteborg	2 (0)	15 (-1)	34 (5)	18 (-3)	6 (-1)	25 (0)	754

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller: miljö och klimat?*

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

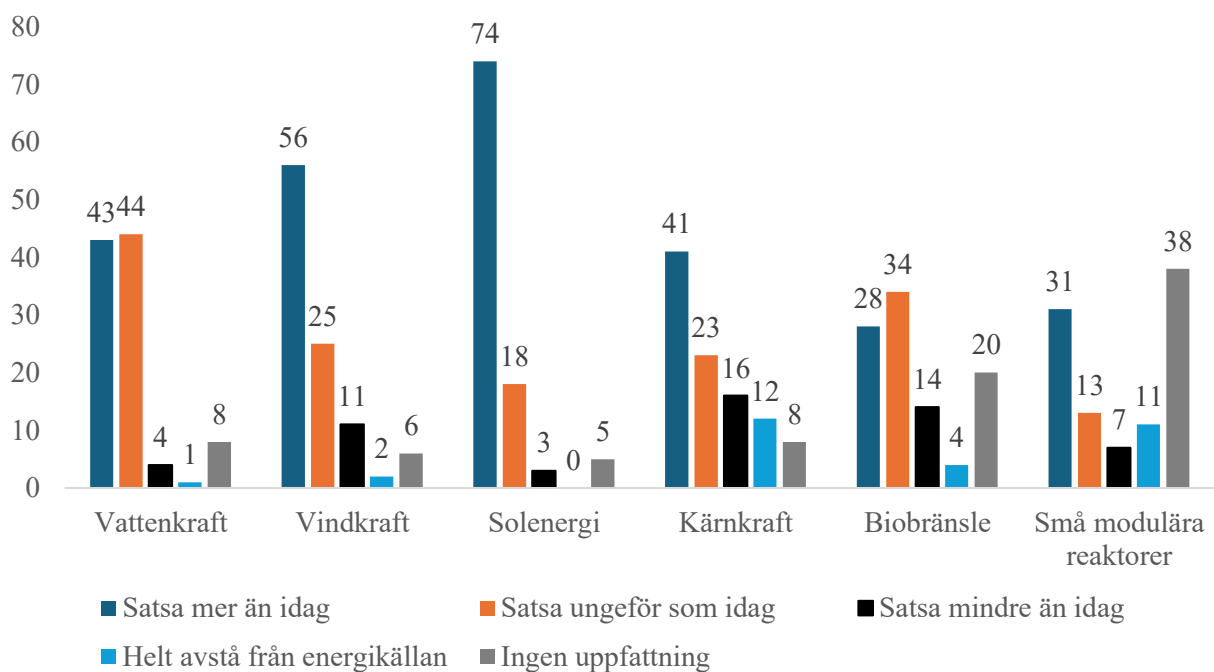
Tabellen redovisar inställningen till hur väl regionen sköter sin uppgift med avseende miljö och klimat uppdelat på demografiska grupper, samt förändringen jämfört med 2022 inom parentes. Låt oss börja med de gruppkillnader som återfinns i mätningen 2023. Först är det på sin plats att påtala att det råder en relativt stor samsyn. Bland samtliga grupper utgör 'varken bra eller dåligt'-gruppen och dem utan uppfattning de två största svarskategorierna. Fingranskar man tabellen finner man dock vissa skillnader. Kvinnor och män har en likartad bild av Västra Götalandsregionens miljö och klimat-arbete, med skillnaden att kvinnor saknar uppfattning i högre utsträckning; bland kvinnor är det 5 procentenheter fler som gör så. Utbildning och ålder ger båda ett svårtolkat och lite spretigt utfall. Lågutbildade sticker ut vad gäller hög andel som svarar ganska bra och mycket dåligt. De två äldre grupperna sticker ut genom att en större andel väljer svarsalternativet varken bra eller dåligt. Den yngsta gruppen förefaller vara lite mer nöjda än övriga grupper. I åldersgruppen mellan 16–29 år är 22 procent positiva, vilket kan jämföras med 14–17 procent i övriga åldersgrupper. Inte heller boende-ort verkar spela en så stor roll för synen på Västra Götalandsregionens miljö och klimat-arbetet. Det som sticker ut är att göteborgare är mindre benägna att välja ingen uppfattning och att boende i stad/större tätort tenderar att vara lite mindre negativa.

Låt oss nu också studera förändringen mellan 2022 och 2023, det vill säga den siffra som återfinns inom parenteserna. Det framkommer att det skett en ökning av andelen som saknar

uppfattning bland i stort sett alla grupper, utom personer bosatta i Göteborg. Men det är en ökning som märks mer bland kvinnor än bland män. Vidare har andelen som tycker att Västra Götalandsregionens miljö och klimat-arbete är mycket dåligt ökat med fyra procentenheter bland personer med låg utbildning. Åt andra hållet går det bland personer med hög utbildning. I alla fall i så måtto att andelen som svarade granska bra har ökat med 4 procentenheter i denna grupp.

Den västsvenska SOM-undersökningen 2023 ställde även frågor om synen på sex olika energislag och Figur 7.3 redovisar utfallet. Till att börja med kan man konstatera att två energislag har en särställning när det gäller vad västsvenskarna vill satsa mer på. Sol och vindkraft vill 74 respektive 56 procent satsa mer på än idag. I mitten av popularitetsligan återfinns vattenkraft och kärnkraft som 43 respektive 41 procent vill satsa mer på. Det är 28 procent som vill satsa mer på biobränsle och 31 procent på små modulära reaktorer (SMR).

Figur 7.3 Uppfattning om satsningar på energikällor, 2023 (Procent).

Kommentar: Frågan lyder: *Hur mycket bör vi i Sverige satsa på följande energikällor under de närmaste 5–10 åren?*

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

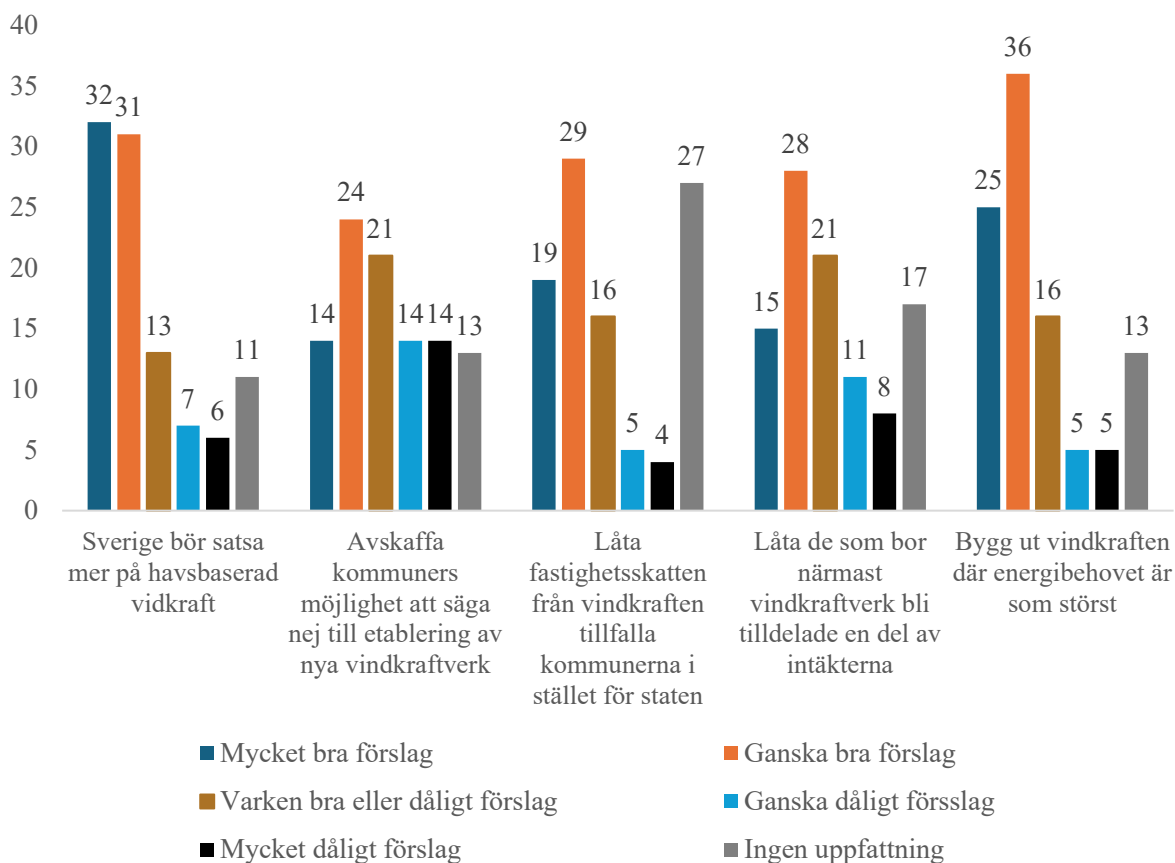
Nu skall vi zooma in på politiska förslag kopplade till etablering av vindkraft (Figur 7.4). Längst till vänster i figuren ser vi västsvenskarnas inställning till etablering av havsbaserad vindkraft. Där framkommer att andelen positiva summerar till 63 procent. Det är något lägre än motsvarande andel nationellt, som är 68 procent (Axelsson, Marzelius & Matti, 2024)

Nästa fråga handlar om kommuners möjlighet att säga nej till etablering av ny vindkraft. Där är opinionen mer splittrad. Andelen som tycker att det är ett mycket eller ganska bra förslag är 38 procent och mycket eller ganska dåligt förslag 28 procent. Ungefär en femtedel (21 procent) svarar varken bra eller dåligt förslag och 13 procent saknar uppfattning.

Frågan om att låta fastighetsskatten från vindkraften tillfalla kommunerna är svår att svara på för många västsvenskar – hela 27 procent saknar uppfattning i frågan. Av dem som tar ställning är en knapp majoritet positiva. Det är 48 procent som tycker förslaget är mycket eller

ganska bra. Andelen positiva till att låta närboende få del av intäkterna är 43 procent. Denna andel skiljer sig från hur det ser ut nationellt. Där är det 51 procent som är positiva till förslaget. En majoritet av västsvensarna är positiva till att etablera vindkraft där energibehovet är som störst. Den gruppen summerar till 61 procent, vilket är likt motsvarande andel nationellt (64 procent).

Figur 7.4 Åsikter om olika förslag kring vindkraft, 2023 (procent)

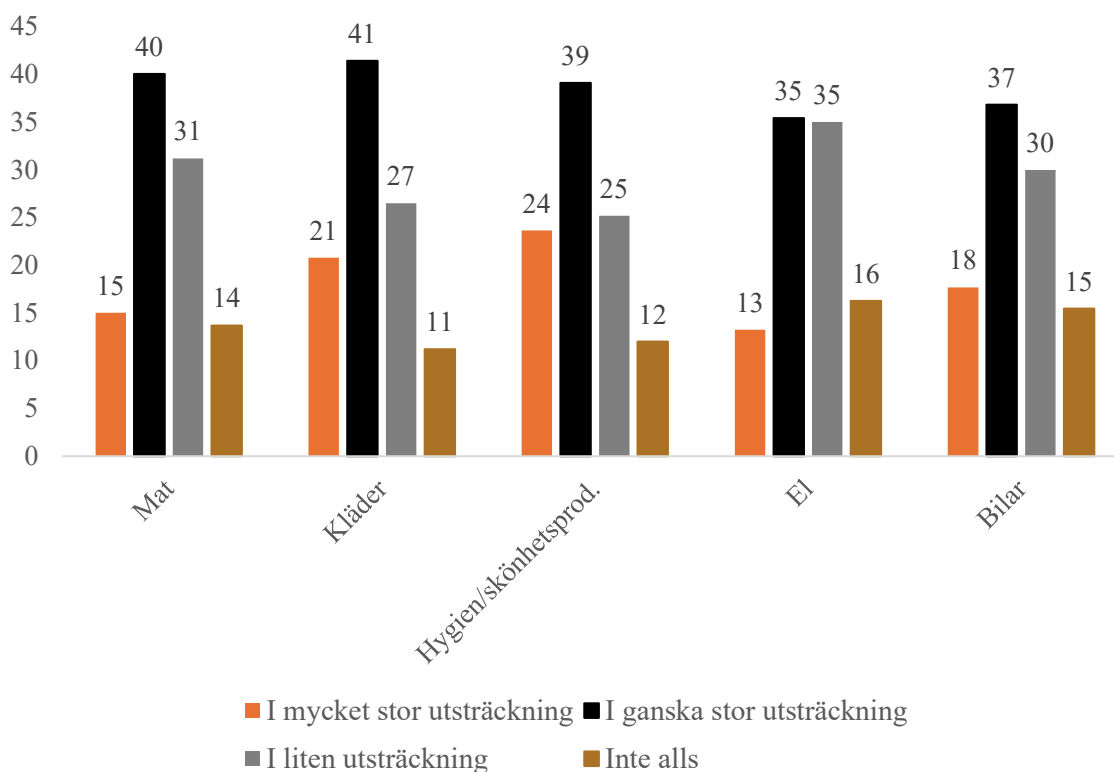
Kommentar: Frågan lyder: *Vilken är din åsikt om följande förslag?*

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Figur 7.5 visar västsvensknarnas villighet att betala ett högre pris för miljö- och klimatvänliga alternativ för fem olika produkttyper: mat, kläder, hygien- och skönhetsprodukter, el och bilar. Det finns en gemensam nämnare för alla produkttyper. Något mer än en tredjedel väljer svarsalternativet "I ganska stor utsträckning". Närmare bestämt är det 40 procent för mat, 41 procent för kläder, 39 procent för hygien- och skönhetsprodukter, 35 procent för el och 37 procent för bilar.

Andelen som är mest villiga att betala mer för miljö- och klimathänsyn skiljer sig något mer åt mellan produkterna. För hygien- och skönhetsprodukter är det nästan en fjärdedel (24 procent) som i mycket stor utsträckning är villiga att betala ett högre pris, medan det endast är 13 procent för el. Andelen som säger blankt nej till att betala ett högre pris för miljö- och klimatvänliga alternativ är mellan 11–15 procent.

Figur 7.5 Viljan att betala mer för miljö- och klimatvänliga alternativ, 2023 (procent)

Kommentar: Frågan lyder: *I vilken utsträckning är du beredd att betala ett högre pris för miljö- och klimatvänliga alternativ när det gäller:*

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2023.

Sammanfattning

Omkring tio procent av västsvensarna lyfter upp miljö och energi som en viktig samhällsfråga, vilket är ungefär samma nivå som under de senaste åren.

En låg andel (14 procent) västsvenskar anser att Västra Götalandsregionen sköter arbetet med miljö och klimat på ett bra sätt. Andelen västsvenskar som saknar uppfattning i frågan har ökat mellan 2022 och 2023, särskilt bland kvinnor och personer boende på landsbygden.

Solenergi och vindkraft är de mest populära energislagen att satsa på. Små modulära reaktorer är det energislag där mer än en tredjedel saknar uppfattning.

Västsvensarna är positiva till satsningar på havsbaserad vindkraft och att bygga ut vindkraften där energibehovet är som störst. Opinionen är splittrad vad gäller kommuners möjlighet att säga nej till etablering av nya vindkraftsverk.

Västsvensarna uppger sig i relativt stor utsträckning vara villiga att betala ett högre pris för miljö- och klimatvänliga alternativ. Störst är villigheten vad gäller hygien- och skönhetsprodukter och kläder.

8. Slutdiskussion

21 härliga regioner. Var och en med sitt särpräglade signum från årtal av börd. Men det är bara en av dessa regioner som utmärker sig lite extra. Regionen i Västra Götaland – Västra Götalandsregionen. Det finns en abstraktion om ett gott liv i Västra Götalandsregionen. En vision. En strategi. Den här årliga rapporten följer upp utvecklingen i regionen i relation till de övergripande målbilder som har etablerats av det styrande skicket. Generellt utgjorde 2023 års data en ytterst dyster läsning på många plan. På nationell nivå har pessimismen aldrig varit starkare sett till frågan om utvecklingen i Sverige är på väg åt rätt eller fel håll. 75 procent – tre fjärdedelar – av alla svarande i den nationella SOM-undersökningen tyckte att Sverige är på väg åt fel håll (SOM-institutet, 2024a). 75 procent! Om vi leker med tanken att frågan också ställdes i den västsvenska SOM-undersökningen, vilket förvisso inte var fallet, så skulle bedömningen måhända vara lite mer optimistisk. Om vi sorterar ut boende i Västra Götalands län från den nationella SOM-undersökningen svarar 73 procent att utvecklingen i Sverige är på väg åt fel håll. Alltid något.

Om vi blickar tillbaka till begynnelsen och den allra första Visionsrapporten med titeln ”Vision Västra Götaland det goda livet – ur ett medborgarperspektiv” (Johansson, 2009) hittar vi en framåtblickande fråga som måhända ger upphov till en viss saudade³. Frågan i fråga handlar om den framtida utvecklingen i Västra Götaland om 10-15 år. Det vill säga nu. Balansmålet⁴ indikerade att de flesta ansåg att situationen kommer vara förbättrad i frågor som jämställdhet (39), utbildning (28), miljö (18), boende (11) samt hälsa (4); men försämrad gällande medborgarinflytande (-4), uppväxtvillkoren för barn och unga (-8), sysselsättningen (-18), och till sist trygghet (-31). I den ordningen. Situationen för kulturen kunde ta vägen lite vart som helst, då ett neutralt balansmått (0) inte väger över åt vare sig det positiva eller negativa. På det stora hela kan vi konstatera att svaren nog präglades av en försiktig optimism inför framtiden. Svaren kan belysas med hjälp av oräkneliga datakällor, som alla ligger utanför ramen för den här rapporten, men den stora frågan är hur svaren hade sett ut om frågan ställdes idag, formulerad som ”Om du jämför med tiden för 15 år sedan, hur tycker du att situationen har förändrats i Västsverige på följande områden?”. I detta avslutande kapitel diskuteras rapportens sju kapitel genom ett prisma som tillåter ljus från de sju haven och som bryter dansande solkatter i det goda livets innersta rum.

Västra Götaland, medborgarna och dess välbefinnande

En grundplåt för utvecklingen och tillika bedömningen om utvecklingen i regionen Västra Götaland är hur den demografiska sammansättningen ser ut. På något plan kan demografin därmed sägas vara havet på vilket Västra Götalandsregionens lilla skuta tar sig fram. En utmaning, inte bara i Västra Götaland, är förstås den prognosticerade framtida befolkningssammansättningen där barnafödandet går ner samtidigt som vi lever allt längre. Lägg

³ [səw' ðaði] Portugisiskt begrepp som innebär ett känslomässigt tillstånd av melankoli och nostalgi, att längta bort och hem samtidigt, en till viss del undermedveten eller borträngd förståelse av att något fattas och aldrig kommer åter

⁴ (Andel positiva svar)-(andel negativa svar), ej inräknat svar som ”Ingen uppfattning” eller liknande

därtill att fattigdomen i världen har ökat vilket innebär att FN:s hållbarhetsmål om att den extrema fattigdomen skulle vara avskaffad före 2030 inte längre är i närheten av att uppnås.

En mer eller mindre uttalad strategi för Västra Götalandsregionen är att öka inkluderingen och jämlikheten med hjälp av högre bildningsideal. Men det finns alltjämt skillnader i utbildningsnivå både mellan män och kvinnor men framför allt mellan delregioner och resursområden i Västra Götaland. Alla är således inte med på båten, då biljetten till båten – och alla de härligheter som finns ombord i form av bättre hälsa och det så utvecklande livslånga lärandet – stavas utbildning, enligt detta resonemang. Ett påfallande bekant mönster finns också när vi undersöker vilka individer som är inkluderade till ett vad vi kan förmoda vara ett gott liv. Invånare med högre social klass, högre inkomst samt boende i mer resursstarka områden är mer nöjda med livet, finner högre meningsfullhet i livet samt gör mer intressanta saker och har haft möjlighet att känna stolthet över något de gjort. Mellan delregioner är det emellertid en mer jämn fördelning. Inkluderingen till ett gott liv har med andra ord en bit kvar innan vi med fog kan påvisa några hållbara utfall i jämlika livsvillkor mellan sociala grupper i regionen.

Demokrati och delaktighet

Västra Götalandsregionens vision lyfter trygghet, gemenskap och delaktighet som avgörande för regionens utveckling. En välfungerande demokrati bygger på att invånarna känner förtroende för sina politiska representanter och att de har möjlighet att påverka beslut som påverkar deras liv. Demokratin kan därmed sägas utgöra en slags grundpelare för ett inkluderande och hållbart samhälle. Eller region.

På ett övergripande plan är de allra flesta i Västra Götaland nöjda med demokratin. Samtidigt är förtroendet lågt för de folkvalda och allra lägst för de regionala politikerna, där också var femte svarande inte ens har en uppfattning. Bedömningarna om hur regionstyrelsen sköter sin uppgift ser än mer alarmistisk ut. Hur kan det komma sig? Vad är det för demokrati man är så himla nöjd med i Västra Götalandsregionen? En ren gissning förstås, men det skulle kunna vara så att själva ordet ”demokrati” är så laddat med positiva associationer (se exempelvis *haloeffekten* eller *affektheuristik*), eller att *alternativen* till demokrati under de senare århundradena inte har fallit ut särskilt väl, att människor i stort tenderar att vara ”ganska nöjda”.

En annan väsentlig del av delaktighet och gemenskap i samhället är lyhördhet från de folkvalda och därmed invånarnas syn på möjligheter till att påverka politiken. Även ifall trenden sen 1999 indikerar att allt fler upplever större möjligheter att påverka politiska beslut i regionen så är det alltjämt ett negativt balansmått, alltså betydligt fler som inte upplever sig kunna påverka politiken. Alla är inte heller inkluderade här, visar det sig. Yngre anser att de har större möjligheter till att påverka politiska beslut i regionen, precis som invånare med högre utbildningsnivå. Men – man är trots allt fortfarande ganska nöjd med demokratin i Västra Götalandsregionen.

Kultur och fritid

Utan att gräva för djupt i begreppsanalyser kan vi ändå nämna att det åtminstone finns två

övergripande perspektiv på kultur. Ett perspektiv som är lite mer lättsamt där kultur betraktas som underhållning, sevärdheter, eskapism och jippon för befolkningen. Det är i huvudsak det perspektivet vi nu tittar lite närmare på. Västra Götalandsregionens vision belyser vikten av kulturen som en källa till kraft och inspiration och att kulturen kan verka överbryggande. Samtidigt som kulturen i regionen indirekt också kan stärka innovationskraften genom att attrahera kompetens (det vill säga människor med företrädesvis hög utbildning vill flytta hit på grund av det rika utbudet av kulturevenemang), enligt den regionala utvecklingsstrategin. På ett övergripande plan anser de flesta att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller kultur tämligen väl, även ifall kännedomen om att Västra Götalandsregionen faktiskt sköter uppgifter i relation till kultur hade kunnat vara högre. Däremot visar svaren att kulturkonsumtionen skiljer sig markant mellan olika grupper inom regionen. Om vi bortser från att vissa kulturvanor har en prägel som naturligt attraherar fler män än kvinnor samt yngre i kontrast till äldre är det ett påfallande mönster över nära nog samtliga kulturvanor och det är att den är ojämnt fördelad med ganska stor marginal. Kultur konsumeras i mycket högre utsträckning av invånare med högre utbildning, inkomst, social klass och i vissa avseende av Göteborgare. Med andra ord, målsättningen och ambitionen om en eventuell inkludering till ett gott liv där kulturen skänker kraft och inspiration är inte för alla.

Ett närbesläktat begrepp till kultur i den regionala utvecklingsstrategin, men som har en nedtonad roll i visionen, är föreningsliv och engagemang. Faktum är att föreningslivet har en så omnipotent potential för utvecklingen i regionen att vi nedan presenterar en liten lista. Enligt den regionala utvecklingsstrategin kan föreningslivet: 1. Öka känslan av tillhörighet och välbefinnande 2. Stimulera kompetensförsörjningen och det livslånga lärandet, genom studieförbund och föreningar, 3. Öka inkluderingen och därmed påverka saker som gemenskap och god hälsa. Det är av den anledningen positivt att konstatera att medlemskap och engagemang i föreningslivet i Västra Götaland är både stabilt samt vanligt förekommande och att vissa typer av engagemang till och med har ökat det senaste decenniet, så som medlemskap i idrott- och friluftsföreningar. Med tanke på den centrala roll föreningslivet har i den regionala utvecklingsstrategin borde utvecklingen i regionen följas upp tydligare med fokus på just föreningslivet i kommande undersökningar och analyser.

Arbetsmarknad och arbetsliv

Hösten 2023 var det ingen fara på taket när det kommer till hur många som angav arbetsmarknad eller arbetslöshet som en viktig samhällsfråga för Västra Götalandsregionen. Trots inflationskris och den i skrivande stund ökande arbetslösheten är det inte helt orimligt att förstå varför just arbetsmarknad hamnar relativt långt ner på invånarnas dagordning. Sverige är en liten, exportberoende, öppen ekonomi, som det heter på nationalekonomiska och vi påverkas av den globala konjunkturen i betydligt mycket utsträckning än lokala satsningar, vilket inkluderar Västra Götalandsregionen. Däremot är det inte konstigt om att det finns en mer uttalad oro för att drabbas av arbetslöshet bland invånare med lägre utbildning och inkomst jämfört med övriga grupper. Men det är skilda bedömningsgrunder.

En viktig långsiktig prioritering i Västra Götalandsregionens strategiska arbete är att bidra till en välfungerande och hållbar arbetsmarknad. En central del i detta bygge är att stärka kompetensförsörjning och det livslånga lärandet. Konkreta exempel på insatsområden är att öka möjligheterna till kompetensutveckling för att snabbare och mer effektivt kunna ställa om till en mer hållbar arbetsmarknad. Om det är sådana insatser respondenterna tänker på när de besvarar huruvida Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller att bidra till fler jobb ska vi låta vara osagt. Men balansmättet är svagt negativt, om än att den långsiktiga trenden indikerar att invånarna är mer positiva nu än för 10 år sedan.

En annan aspekt av kompetensförsörjningen i Västra Götalandsregionens strategi är en prioritering om att omställningen kräver att vi lär och agerar utifrån ny kunskap. Ett exempel är möjligheten att kunna jobba på distans samt tillämpningar av artificiell intelligens, AI. En fråga som belyser möjligheterna till att jobba på distans visar ganska tydligt att det finns en väldigt uttalad ojämlikhet i svaren. Bland högutbildade har varannan arbetat på distans under det senaste året, medan nära nog 100 procent av lågutbildade *inte* har jobbat på distans. Det samma gäller för invånare med låg inkomst, statligt inställda, samt personer från arbetarhem och jordbrukarhem. Vi ser till viss del samma mönster när det kommer till att nyttja ny teknik i form av AI, där personer med högre utbildning i högre utsträckning har använt sig av en AI-chatbot. Till sist, regionernas kärnuppgift (hälso- och sjukvård) utgör närmare 90 procent av den totala kostnaden 2023 enligt siffror från SKR. Hur många inom vårdsektorn kan jobba på distans eller använda ny teknik⁵ när andan faller på? Det här är en fråga för framtida undersökningar och målsättningar i Västra Götalandsregionen.

Hälsa och sjukvård

Hälsan är central i vad som kan betraktas som ett gott liv. Hälsan har många så kallade ”bestämningsfaktorer”, det vill säga hur vi mår påverkas av både gener, den miljö vi lever i samt de val vi gör i livet. De mer konkreta och mätbara inslagen i Västra Götalandsregionens vision beskriver delvis en ambition om att hälsoklyftorna är utjämnade men också om att hälso- och sjukvården präglas av en hög tillgänglighet och kvalitet. En god hälsa kan också sägas vara en rättighet och att en jämlik hälsa på så vis också inbegriper en ökad grad av inkludering till en bättre hälsa. Men den stora frågan är måhända hur ska Västra Götalandsregionen förverkliga den långsiktiga prioriteringen om en mer inkluderande och jämlik hälsa? Utvecklingsstrategin exemplifierar med att ge fler människor möjlighet till utbildning. Är det så enkelt, att en högre utbildning automagiskt [sic] leder till bättre hälsa? När den Löfvenska regeringen adresserade frågan för snart 10 år sedan var det med tillägget att de *påverkbara* hälsoklyftorna skulle slutas inom en generation. Oavsett formulering är det emellertid svårt att se att hälsoklyftorna påverkas i någon större utsträckning över tid (alltså under förutsättningen att någon eller några aktivt jobbar på det). Alla invånare i Västra Götaland är inte lika inkluderade i en god hälsa och denna skillnad kvarstår även i den senaste mätningen från 2023.

⁵ IT- och journalsystemet ”Millenium” räknas inte

Att sköta själva hälso- och sjukvården är regionernas primära uppgift. Åtminstone sett till budget och antal anställda. Men vad menar vi med att ”sköta”? Det enkla svaret är att vi inte vet. Men vi vet att det exakta svaret på den något vaga frågan är att marginellt fler nu är negativt inställda till hur Västra Götalandsregionen sköter hälso- och sjukvården jämfört med hur många som är positivt inställda. Det är en stor region att hålla koll på men regionala skillnader indikerar att invånarna tycker att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift allra sämst i Skaraborg, bäst i Sjuhärad. En annan kritisk aspekt av hälso- och sjukvården är hur de olika delarna uppfattas och bedöms av invånarna. Sedan 2007 har alltjämt personalens bemötande och den medicinska kvaliteten bedömts i mycket positiv dager medan tillgången till vård och organisationens effektivitet skattas som väsentligen sämre. Den regionala visionen nämner inget om vare sig personalens bemötande eller hur organisationen organiseras men likväl förekommer begrepp som tillgänglighet och kvalitet som ”viktiga inslag”. Vi kan konstatera utifrån resultaten att kvaliteten därmed sannolikt är godkänd men det samma kan däremot inte sägas om tillgängligheten (om man med tillgänglighet menar den faktiska tillgången till vård).

Infrastruktur och kollektivtrafik

Västra Götalandsregionen äger ett eget länstrafikföretag som heter Västtrafik, där både tåg, buss och spårvagnar ingår i systemet för kollektivtrafiken. Kollektivtrafiken är med andra ord viktig för regionen. Var gränsen egentligen går mellan infrastruktur och kollektivtrafik kan vara svår att utvärdera på lite längre sikt, då de båda till stor del syftar till samma sak – att knyta samman Västra Götaland. Men hur ska det gå till, från Västra Götalandsregionens sida? Invånarna i Västra Götaland är milt entusiastiska inför hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift till att bidra till att väg och järnvägar byggs ut men intar en mer neutral inställning till uppgiften med kollektivtrafiken. Tittar vi lite närmare på några olika frågor som relaterar till infrastruktur och kollektivtrafik är de flesta, tre av fyra, positiva till att både bygga ut kollektivtrafiken men också att få fler att åka kollektivt. Det är emellertid ett lätt påstående att hålla med i, precis som att vi borde få fler att äta mer frukt och grönt, köpa ekologiskt mm. En mycket svårare fråga att besvara är *vem* som egentligen ska åka mer kollektivt? Någon annan? Det framgår med all tydlighet i resultaten på en annan fråga att de som faktiskt åker kollektivt är yngre och mindre bemedlade och boendes i Göteborg. Lite förenklat förstås men i grova drag är bilen det mest populära transportmedlet bland de som har råd eller som inte bor i en lite större stad som Göteborg, där bussarna och spårvagnarna dominerar gator och torg tillsammans med fiskmåsarna. En intressant punkt är att cykel (nu inklusive elcykel) verkar vara lite mer populärt bland yngre, högutbildade samt de med högre inkomst. Det borgar gott för omställningen (och eventuellt subventioner) då cykel måste betraktas som ett av de mest hållbara färdmedlen. Också hållbart såtillvida att cyklisten får motion och lite klassisk frisk luft, vilket kan få spridningseffekter till både hälsa och inspiration. I synnerhet med tanke på att de allra flesta lägger ungefär samma tid på sin pendling. Det är en konstant i vardagspusslet. Så, var vill du lägga dina 30 minuter? På bussen? I bilen? Eller på cykeln?

Miljö och hållbarhet

Västra Götalandsregionen är en av landets största arbetsgivare och har mycket högt uppsatta mål i relation till omställningen (den gröna) och för en hållbar framtid – för varje människa och för vår planet. Både visionen och strategin i regionen nämner de ekonomiska, sociala och miljömässiga pelarna i bygget hållbar utveckling (starkt inspirerad av den gamla Brundtlandrapporten). Ibland skymtar också en fjärde pelare i form av mänsklig hållbarhet i andra modeller och rapporter. Oavsett ramverk eller nyckelord är hållbarhet en global prioriterad fråga, som möjligen i allt högre utsträckning har kommit att handla om miljömässig hållbarhet och klimatet. I Västra Götaland bedöms inte frågor om miljö och energi särskilt angelägna, jämfört med frågor som sjukvård, lag och ordning, skolan, eller infrastruktur. Det verkar med andra ord som att många invånare har en ganska god idé om Västra Götalandsregionens huvudansvar? Det är därför inte märkligt att uppfattningen om hur Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift vad gäller klimat och miljö ger upphov till många svar som signalerar en mycket låg grad av kännedom. De som är kvar, som har en uppfattning, väger klart åt det negativa.

Ett mer konkret spørsmål är satsningar på olika energikällor. Även ifall frågan är formulerad utifrån vilka energikällor vi bör satsa på i *Sverige*, alltså *inte* i Västra Götaland, så framträder ett ganska intressant mönster. Allt. Vi vill ha mer av allt. Möjligen förutom biobränsle så vill invånarna att det ska satsas mer på vattenkraft, vindkraft, solenergi, kärnkraft (inklusive små modulära reaktorer). Möjligen är det den senaste energikrisen färskt i minnet som gör att många är positiva till en bred mix av energislag, där redundans och hållbarhetens alla (fyra) pelare väger ungefär lika tungt. Samtidigt indikerar resultaten från en annan fråga att en stor majoritet är villiga att betala lite mer för miljö- och klimatvänliga alternativ oavsett om det gäller mat, kläder, skönhetsprodukter, el eller bil. Det finns därmed en bred vilja att betala lite extra för ekologisk hållbarhet för konsumentnära produkter. Men däremot är frågan om invånarna är villiga att betala mycket extra på grund av att den hållbara utvecklingens arkitekter inte alltid beaktar samtliga pelare för en långsiktigt hållbar konstruktion.

Appendix

Information om den västsvenska SOM-undersökningen

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför varje höst frågeundersökningar i syfte att kartlägga den svenska allmänhetens vanor och attityder på temat Samhälle, Opinion och Medier. Sedan 1986 genomförs en nationell frågeundersökning och sedan 1992 en regional undersökning i Västsverige. Därtill har det gjorts regionala undersökningar i Skåne (2004, 2006, 2008, 2011 och 2015) och i Värmland (2010, 2014, 2018 och 2022) samt en lokal undersökning i Göteborgs Stad (2016–2024). Data samlas in via postala samt webbaserade enkäter, och varje undersökning genomförs under i huvudsak samma förutsättningar för att resultaten från de olika åren, och mellan de olika undersökningarna, ska vara jämförbara.

SOM-institutet är en centrumbildning vid Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), Göteborgs universitet och har sin bakgrund i ett långvarigt samarbete mellan de två grundarinstitutionerna Statsvetenskapliga institutionen och Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG). Sedan 2017 är SOM-institutet även inrättat som en fakultetsgemensam forskningsinfrastruktur vid samhällsvetenskapliga fakulteten, Göteborgs universitet.

Resultaten från SOM-undersökningarna redovisas i årliga publikationer där de samverkande forskarna presenterar analyser baserade på de senaste resultaten, med fokus på långsiktiga opinions- och medietrender. Varje år publiceras också ett antal rapporter med specialanalyser av enskilda ämnesområden. En utförlig metoddokumentation från den västsvenska SOM-undersökningen 2023 görs i rapporten ”Den västsvenska SOM-undersökningen 2023 – En metodöversikt” (SOM-rapport 2024:5).

Undersökningens upplägg

Fältarbetet för den västsvenska SOM-undersökningen följer i huvudsak samma upplägg från år till år. Likt tidigare år använde 2023 års västsvenska SOM-undersökning en undersökningsdesign som kallas blandad datainsamling (mixed mode) vilket innebär att flera datainsamlingsmetoder används i en och samma undersökning. I SOM-undersökningarna avser detta att postala enkäter och webbenkäter kombineras.

Undersökningen skickades ut till ett systematiskt sannolikhetsurval av befolkningen i Västsverige. Urvalsramen innefattade alla svenska och utländska medborgare som har sin primära adress i Västsverige⁶ och som är mellan 16 och 90 år⁷. År 2023 ingick 6 000 personer i det totala urvalet. Svaren samlades in mellan den 18 september och 30 december 2023. En stor andel av svaren inkom tidigt och redan 30 dagar in i fältarbetet var bruttosvarsfrekvensen 31 procent, vilket motsvarar 70 procent av det totala antalet svar som inkommit då

⁶ Från och med 1998 års undersökning täcker urvalet hela Västra Götalands län samt Kungsbacka kommun.

⁷ I undersökningarna 2009–2021 var åldersintervallet 16–85 år; 2000–2008 15–85 år; 1992–1999 15–80 år.

undersökningen avslutades i december. Under fältperioden genomfördes en serie påminnelser via post och SMS.

Svarsfrekvens och representativitet

Av det ursprungliga urvalet på totalt 6 000 personer var det 2 653 personer som besvarade och skickade in formuläret vilket motsvarar en nettosvarsfrekvens på 45 procent⁸.

Vilka som svarar och vilka som inte svarar på en frågeundersökning har betydelse för tolkningen av undersökningens resultat. Om en viss grupp är underrepresenterad och samma grupps svar tenderar att skilja sig från övrigas blir studiens resultat mindre giltiga för populationen som helhet. Trots att ungefär hälften av respondenterna inte svarar på enkäten är den demografiska representativiteten i svarsgruppen i de flesta avseenden god. I tabell A.1 redovisar bruttourval, nettourval samt svarsgruppens representativitet i frågan om kön relativt befolkningen. Jämförelsen utgår från den del av befolkningen som urvalet representerar, det vill säga 16–90-åringar boende i Västra Götalands län samt Kungsbacka kommun. Tabellen visar att fördelningen mellan kvinnor och män är 50/50 i Västsverige, medan könsfördelningen bland de svarande i den västsvenska SOM-undersökningen är 53/47.

Tabell A.1 Könsfördelning bland svarande jämfört med befolkningen, den västsvenska SOM-undersökningen 2023 (procent)

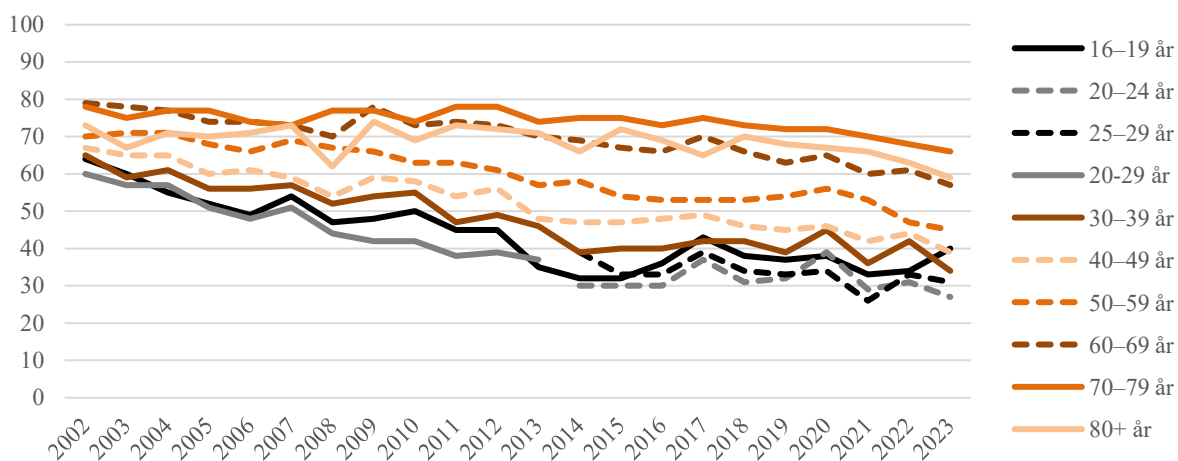
Befolkningsunderlag 16–90 år	Kvinnor	Män	Summa
Befolkningen	50,0	50,0	100
Bruttourval	49,8	50,2	100
Nettourval	49,9	50,1	100
Svarande totalt	52,6	47,4	100

Kommentar: Uppgift om befolkningen samt urval baseras på registerdata, medan data om svarande utgår från respondentens egen uppgift (registerdata i de fall uppgift saknas). Underlaget baseras delvis på data från Statistiska Centralbyrån.

Skillnaderna i svarsbenägenhet är större när det gäller ålder. I figur A.1 tydliggörs att en lägre andel i de yngre åldersgrupperna svarar på SOM-undersökningarna.

⁸ I nettosvarsfrekvensen är det så kallade naturliga bortfallet bortdefinierat. Till det naturliga bortfallet förs personer som är fysiskt eller mentalt oförmögna att svara på enkäten, personer som är avlidna, bortresta under större delen av fältperioden, emigrerade, har språksvårigheter eller inte alls talar svenska. Sammanlagt 162 personer (2,7 procent) har räknats bort som naturligt bortfall.

Figur A.1 Svarsfrekvens i olika åldersgrupper i den västsvenska SOM-undersökningen 2002–2023 (procent)

I samband med undersökningen 2023 genomfördes ett metodexperiment med syfte att undersöka om det är möjligt att öka svarsfrekvensen bland personer mellan 18 och 40 år genom att erbjuda incitament med ett högre monetärt värde jämfört med ordinarie incitament, bestående av en trisslott. Experiment med likande syfte genomfördes även 2022 (Falk, Lundmark & Sandelin, 2023). Medan en del av urvalet erbjöds sedvanligt incitament, erbjöds en annan del ett presentkort på ICA värt 50 respektive 75 SEK. Resultatet visade att presentkortet på ICA värt 75 SEK påverkade svarsfrekvensen positivt jämfört med trisslotten, utan att försämra datakvaliteten i form av färre andel kompletta svar. För en mer utförlig beskrivning av experimentet, se Falk och Sandelin (2024).

Träffsäkerheten i attitydfrågor om politiska förslag och bedömningar av ekonomin är hög trots variationen i svarsfrekvens mellan olika åldersgrupper. Frågor där det existerar större generationsskillnader, exempelvis nyhetskonsumtion, påverkas däremot något mer av att delar av befolkningen har en lägre representation i svarsunderlaget⁹.

⁹ Elias Markstedt (2014) Representativitet och viktning. SOM-rapport 2014:20, SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Procentskattningar och felmarginaler

SOM-undersökningarna bygger på ett slumpmässigt urval. Resultat från sådana urvalsundersökningar är alltid förknippade med en osäkerhet som kan uttryckas i form av en felmarginal. Med hjälp av en felmarginal går det att beräkna ett konfidensintervall kring till exempel en procentskattning. Vi kan förvänta oss att procenttalet för hela populationen befinner sig inom konfidensintervallet i 95 fall av 100 i en tänkt situation med många upprepade mätningar. Medvetenhet om felmarginalen gör att vi lättare undviker att dra slutsatser om förändringar eller gruppskillnader som enbart beror på slumpen. Tabellen nedan ger några exempel på hur stor felmarginalen är vid olika gruppstorlekar och procentskattningar.

Tabell A.2 Lathund för procentskattningar vid olika gruppstorlekar (felmarginaler och procentenheter)

Skattning	100	200	400	800	1000	2000
50 procent	±9,8	±6,9	±4,9	±3,5	±3,1	±2,2
30 procent	±9,0	±6,4	±4,5	±3,2	±2,8	±2,0
10 procent	±5,9	±4,2	±2,9	±2,1	±1,9	±1,3
6 procent	±4,7	±3,3	±2,3	±1,6	±1,5	±1,0
2 procent	±2,7	±1,9	±1,4	±1,0	±0,9	±0,6

Delregionerna som används i följande resultatredovisning är indelade i enlighet med indelningen i kommunförbund: *Göteborgsregionen*: Ale, Alingsås, Göteborg, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn och Öckerö; *Sjuhärad*: Bollebygd, Borås, Herrljunga, Mark, Svenljunga, Tranemo, Ulricehamn och Vårgårda; *Skaraborg*: Essunga, Falköping, Grästorp, Gullspång, Götene, Hjo, Karlsborg, Lidköping, Mariestad, Skara, Skövde, Tibro, Tidaholm, Töreboda och Vara; *FyrBoDal*: Bengtsfors, Dals-Ed, Färgelanda, Lysekil, Munkedal, Orust, Sotenäs, Strömstad, Tanum, Trollhättan, Uddevalla, Vänersborg, Mellerud och Åmål.

Referenser

- Andersson, Cornelia & Bergquist, Julia (2024). Den västsvenska SOM-undersökningen 2023 – En metodöversikt. SOM-rapport 2024:5. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Arbetsförmedlingen (2024a). Varsel. Månadsöversikt Västra Götalands län. Antal varslade personer per månad och år. <https://arbetsformedlingen.se/statistik/statistik-om-varsel>
- Arbetsförmedlingen (2024b). Varsel. Månadsöversikt Västra Götalands län. Antal varsel och berörda personer. Per län och bransch, januari-september 2023 (Excellfil). <https://arbetsformedlingen.se/statistik/statistik-om-varsel>
- Axelsson, Sofia, Marzelius, Milla & Matti, Simon (2024). NIMBY: Borta bra men hemma orört. Lokalt vindkraftsmotstånd bland vindkraftsförespråkare. I Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand & Anders Carlander (Red.), *Inferno*. SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Axelsson, Sofia, Martinsson, Johan & Rönnerstrand, Björn (2023). Ekologisk modernisering och svensk elproduktion. I Ulrika Andersson, Patrik Öhberg, Anders Carlander, Johan Martinsson & Nora Theorin (red) *Ovisshetens tid*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Axelsson, Sofia, Matti, Simon & Rönnerstrand, Björn (2023). Fångad av en vindkraftsdebatt. I Ulrika Andersson, Patrik Öhberg, Anders Carlander, Johan Martinsson & Nora Theorin (red) *Ovisshetens tid*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Boije, Edvin & Ottervik, Mattias. (2014) *Svenskarna och civilsamhället*. I Annika Bergström & Henrik Oscarsson (red), *Mittfåra och marginal*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Bové, Klara & Jansson, Daniel (2017). Kulturvanor i Västra Götaland. I Ulrika Andersson och Annika Bergström (red) *En brokig gemenskap*. Göteborgs universitet: SOM-institutet
- Craig, Stephen C., Niemi, Richard G., Silver, Glenn E. (1990). Political Efficacy and Trust: A Report on the NES Pilot Study Items. *Political Behavior*, vol 12(3):289–314.
- Carlander, Anders, Falk, Elisabeth, Jansson, Daniel, Sandelin, Frida & Marcus Weissenbilder (2020). Västsvenska SOM-undersökningen 2019 – Uppföljning av Vision Västra Götaland. SOM-rapport 2020:37. Göteborgs universitet: SOM-institutet
- Carlander, A., Olofsson Bagge, R., & Lindqvist Bagge, A-S. (2023). The ever gap: The relationship between self-rated health and socio-economic inequalities in Sweden between 1999 and 2021. *Social Sciences & Humanities Open*, 8(1), 100746. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2023.100746>
- Easton, David & Jack Dennis. (1967). The Child's Acquisition of Regime Norms: Political Efficacy. *The American Political Science Review*, 61(1):25–38.
- Easton, David (1975). A Re-assessment of the Concept of Political Support. *British Journal of Political Science*, 5(4):435-457.

- Falconer, J., & Quesnel-Vallée, A. (2017). Pathway from poor self-rated health to mortality: Explanatory power of disease diagnosis. *Social science & medicine (1982)*, *190*, 227–236. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2017.08.008>
- Falk, Elisabeth (2021). *Kulturvanor i Sverige 1987–2020*. SOM-rapport 2021:20. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Falk, Elisabeth & Sandelin, Frida (2024). Reassessing Incentive Effects: Further Exploring the Role of Diversified Incentives on persons aged 18-39 and persons born outside the Nordics. The SOM Institute's Notes on Survey Methodology, Göteborgs universitet.
- Falk Elisabeth & Sandelin, Frida (2023). The effects of diversified incentives among two hard-to-reach groups in Sweden: persons aged 18-39 and persons born outside the Nordics. The SOM Institute's Notes on Survey Methodology – 2023:1, Göteborgs universitet.
- Folkhälsomyndigheten (2023). *Hälsa – Resultat för uppföljningen av övergripande indikatorer på hälsa* (Artikelnummer: 23036). <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/h/halsa/?pub=120975>
- Forbes (2024). Work-From-Home Levels Reach Lowest Since 2020—But Remote Work Still Dominates These Industries. <https://www.forbes.com/sites/hyunsoorim/2024/06/10/work-from-home-levels-reach-lowest-since-2020-but-remote-work-still-dominates-these-industries/>
- Holmberg, Sören (2019). Demokratiska val har en positiv effekt. I Anders Carlander, Patrik Öhberg & Elias Mellander (red) Ingen kommer undan kulturen. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Holmberg, Sören & Lennart Weibull (2019). Den positiva valårseffekten finns även 2018. I Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand, Patrik Öhberg och Annika Bergström (red) Storm och stiltje. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Holmlund, Helena, Sjögren, Anna & Öckert, Björn. (2020). *Jämlikhet i möjligheter och utfall i den svenska skolan* (Rapport 2020:7). IFAU. <https://www.ifau.se/globalassets/pdf/se/2020/r-2020-7-jamlikhet-i-mojligheter-och-utfall-i-den-svenska-skolan-langtidsutredningen.pdf>
- Idler, Ellen L. & Yael Benyamini (1997). Self-Rated Health and Mortality: A Review of Twenty-Seven Community Studies. *Journal of Health and Social Behavior*, *38*(1), 21–37.
- Jönsson, Erik (2022). Vindkraftsopinionen i skuggan av ett vindkraftverk. I Ulrika Andersson, Henrik Oscarsson, Björn Rönnerstrand & Nora Theorin (red) Du sköra nya värld. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Karlsson, Lena. (2016). Att tillhöra en social klass. I F. Fors & J. Olofsson (Red.) *Utblick – Sverige i en internationell jämförelse*. (s 103 – 118). Umeå, Sociologiska institutionen, Umeå Universitet.
- Karp, Jeffrey A. & Susan A. Banducci (2008) Political Efficacy and Participation in Twenty-Seven Democracies: How electoral systems shape political behavior. *British Journal of Political Science*, *38* (2): 311-334.

- Lindblad, S, Lagergren Wahlin, F. Samuelsson, K & Wallström, H. (2022). Medborgarna om styrningen av den svenska skolan: Stat, marknad eller profession?. I U. Andersson, H. Oscarsson, B. Rönnerstrand & N. Theorin. *Du sköra nya värld*. Göteborg: SOM-institutet.
- Linde, Johan & Joakim Ekman (2003). Satisfaction with democracy: A note on a frequently used indicator in comparative politics. *European Journal of Political Research*, 42: 391–408.
- Länsstyrelsen Västra Götaland (2024). Enighet kring ny järnväg Göteborg-Borås. Hämtad 2024-10-25: <https://www.lansstyrelsen.se/vastra-gotaland/om-oss/nyheter-och-press/nyheter--vastra-gotaland/2024-08-30-enighet-kring-ny-jarnvag-goteborg-boras.html>
- Magnusson, Josefine & Wärnlöf Bové, Klara (2019). Kultur hit och Kultur dit? I Anders Carlander, Patrik Öberg & Elias Mellander (red) *Ingen kommer undan kulturen*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Markstedt, E (2014). Representativitet och viktning - Riks-SOM som spegel av det svenska samhället 1986–2013. Rapport 2012:30 v2. SOM-institutet, Göteborgs Universitet.
- Marmot, M., Friel, S., Bell, R., Houweling, T. A. J., & Taylor, S. (2008). Closing the gap in a generation: health equity through action on the social determinants of health. *The Lancet*, 372(9650), 1661-1669. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(08\)61690-6](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(08)61690-6)
- Martinsson, Johan & Andersson, Ulrika. (2023). Svenska trender 2022. SOM-institutet. Göteborg
- Martinsson, Johan, & Andersson, Ulrika (2023). Svenska trender. SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Myndigheten för kulturanalys. (2021). *Kulturvanor i Sverige 2021*. Kulturfakta 2022:3. Göteborg: Kulturanalys.
- Nilsson, Mårten. (2021). *Så ska LO hålla i den största medlemsökningen på 35 år*. Arbetet. Hämtad 2021-11-25 från: <https://arbetet.se/2021/01/26/sa-ska-lo-halla-i-den-storsta-medlemsokningen-pa-35-ar/>
- Oscarsson, Henrik. (2011). Populära utflyktsmål i Västra Götaland. I Annika Bergström (red). *Västsvensk vardag*. SOM-institutet vid Göteborgs Universitet.
- Oscarsson, Henrik, Solevid, Maria & Ahlbom, Jakob (2021). Hur mår demokratin i Göteborg? I Björn Rönnerstrand, Maria Solevid & Henrik Oscarsson (red) *Hög tid för Göteborg*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Purhonen, Semi, Gronow, Jukka & Rahkonen, Keijo (2011). Highbrow Culture in Finland: Knowledge, Taste and Participation. *Acta Sociologica* 54(4), 385–402.
- Regeringen (2023). Hög inflation fortsätter prägla svensk ekonomi. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/08/hog-inflation-fortsatter-pragla-svensk-ekonomi/>
- Rönnerstrand, Björn (2019a) *Dystopiernas kamp: svenskarnas syn på klimatförändringar och antibiotikaresisten i jämförelse i* Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand, Patrik Öhberg & Annika Bergström (red) *Storm och stiltje*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Rönnerstrand, Björn (2019b) Klimatoro och klimatskepticism i väst: betydelsen av ideologi, förtroende och resvanor i Anders Carlander, Patrik Öhberg & Elias Mellander (red) Ingen kommer undan kulturen. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Rönnerstrand, Björn, Oscarsson, Henrik & Axelsson, Sofia (2023). Vagar till klimatskepticism. I Ulrika Andersson, Patrik Öhberg, Anders Carlander, Johan Martinsson & Nora Theorin (red). *Ovisshetens tid*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Rönnerstrand, B, Solevid, M. (2021). Förtroende och tillit i en segregerad stad. I B. Rönnerstrand, M. Solevid & H. Oscarsson (Red). *Hög tid för Göteborg*. Göteborg: SOM-institutet.

SCB (Statistiska Centralbyrån) (2024). Arbetsmarknadssituationen för befolkningen 15–74 år. AKU 2023.

https://www.scb.se/contentassets/45ea8764182045479c8358ce71ab0d93/am0401_2023a01_br_am12sm2401.pdf

SOM-institutet (2022). *Västsvenska SOM-undersökningen 2021 – Uppföljning av Vision Västra Götaland*. SOM-rapport 2022:40. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

SOM-institutet (2024). *Västsvenska trender 1998–2023*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Svenska kyrkan (2022). Svenska kyrkans medlemsutveckling år 1972–2022. file:///C:/Users/xberju/Downloads/Medlemmar%20i%20Svenska%20kyrkan%201972-2022-1.pdf

Southwell, Pricilla (2012). Political Alienation: Behavioral Implications of Efficacy and Trust in the 2008 U.S Presidential Election. *Review of European Studies*, vol 4 (2) :71–77.

Tidningen Vision (2024). Distansarbete: Nu ökar kraven på att vara på kontoret. https://vision.se/tidningenvision/arkiv/2024/nr2/distansarbete/?utm_campaign=nb_tidningenvision&utm_medium=email&utm_source=Apsissender

United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. United Nations. <https://doi.org/10.18356/8e947ffd-en>

VGR Analys. (2023). *Osvuret är bäst* (Regionrapport 2023:2). Västra Götalandsregionen. <https://mellanarkiv-offentlig.vgregion.se/alfresco/s/archive/stream/public/v1/source/available/sofia/rs7897-268913469-653/native/Osvuret%20%C3%A4r%20b%C3%A4st%20Regionrapport%202023.pdf>

VGR Analys. (2020). *Var det bättre förr?* (Regionrapport 2020:2). Västra Götalandsregionen. <https://www.vgregion.se/regional-utveckling/statistik-publikationer/aterkommande-aktiviteter/regionrapport--tillstandet-i-vastra-gotland/>

VGR Analys (2019b). *Lycka för fler. Kan ett samhälle med mer fokus på lycka öka människors välbefinnande? 2019:3*.

VGR (Västra Götalandsregionen) (2024a). Arbetslöshet, månadsstatistik. Statistik t.o.m. september 2024. <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiNjEyNTVjYmMtNzM0My00ZTU4LTk4Y2UtMTJl>

[NzIyZDg0MjRkIiwidCI6ImZjNjJhMjU1LTQyMjAtNDdlNC05YjVhLTQxOGVIZTMxZGE1ZiIsImMiOjh9](https://www.vgregion.se/regional-utveckling/statistik-publikationer/aterkommande-aktiviteter/arbetsmarknadslaget/)

VGR (Västra Götalandsregionen) (2024b). Arbetsmarknadsläget Västra Götaland. <https://www.vgregion.se/regional-utveckling/statistik-publikationer/aterkommande-aktiviteter/arbetsmarknadslaget/>

Västra Götalandsregionen (2005). Vision Västra Götaland – Det goda livet. Beredningsgruppen för regionutveckling.

Västra Götalandsregionen (2021) *Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021–2030* (2021).

Västtrafik (2024). Västtrafik AB - det här är vi. Hämtad 2024-10-25: <https://www.vasttrafik.se/om-vasttrafik/vasttrafik-ab/>

Weissenbilder, Marcus (2020). *Svenska religionstrender*. SOM-rapport 2020. Göteborgs universitet: SOM-institutet

Wärnlöf Bové, Klara (2021) Mindre viktigt och inte så svårt? I Anders Carlander & Elias Johannesson (red) *Alltid måndag?* Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför årligen nationella och lokala frågeundersökningar och anordnar seminarier på temat Samhälle, Opinion och Medier.

SOM-institutet | Seminariegatan 1B | Box 710, 405 30 Göteborg
031 786 3300 | info@som.gu.se | www.gu.se/som-institutet

